

ombudsman

veřejný ochránce práv

VÝROČNÍ ZPRÁVA 2017

ombudsman

veřejný ochránce práv

VÝROČNÍ ZPRÁVA 2017

Vysvětlivky

odkaz na webovou stránku

odkaz na tiskovinu

obecně k veřejnému ochránci práv

státní správa

dohled nad omezováním osobní svobody

rovné zacházení a diskriminace

»»»»»»»»»» Obsah

Úvodní slovo veřejné ochránkyně práv	5
Doporučení Poslanecké sněmovně, vztahy s ústavními orgány a zvláštní oprávnění	7
» Legislativní doporučení	8
» Ochránkyně a Parlament	14
» Ochránkyně a vláda	16
» Ochránkyně a Ústavní soud	18
» Činnost veřejné ochránkyně práv v číslech	20
Rodina, zdravotnictví a práce	25
» Měníme pravidla	26
» Pomáháme	28
» Mluvíme spolu	30
Sociální zabezpečení	33
» Měníme pravidla	34
» Pomáháme	36
» Mluvíme spolu	38
Veřejný pořádek	41
» Měníme pravidla	42
» Pomáháme	44
» Mluvíme spolu	46
Stavební řád	49
» Měníme pravidla	50
» Pomáháme	52
» Mluvíme spolu	54
Justice, migrace, finance	57
» Měníme pravidla	58
» Pomáháme	60
» Mluvíme spolu	62
Dohled nad omezováním osobní svobody	65
» Měníme pravidla	66
» Pomáháme	69
» Mluvíme spolu	71
Rovné zacházení a diskriminace	75
» Zaostřeno na stížnosti	76
» Měníme pravidla	77
» Pomáháme	80
» Mluvíme spolu	83
Kancelář veřejné ochránkyně práv	87
» Rozpočet a jeho čerpání v roce 2017	88
» Personální situace v roce 2017	90
» Poskytování informací dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím	91
» Média a komunikace s veřejností	92
» Zahraniční vztahy	94

Veřejný ochránce práv

Údolní 39, 602 00 Brno

informační linka: +420 542 542 888
telefon (ústředna): +420 542 542 111
e-mail: podatelna@ochrance.cz

www.ochrance.cz
www.facebook.com/verejny.ochrance.prav
www.twitter.com/ochranceprav

ÚVODNÍ SLOVO VEŘEJNÉ OCHRÁNKYNĚ PRÁV

Výroční zpráva, kterou otevíráte, pomyslně uzavírá čtvrtý rok mého funkčního období veřejné ochránkyně práv. Přála bych si, aby všem, kdo se s ní seznámí, sloužila nejen jako ilustrace naší celoroční práce, ale především byla námětem k zamyšlení nad úrovní státní správy a stavem naší společnosti vůbec.

Činnost veřejného ochránce práv se v čase proměňuje, každý rok přináší jiná témata, jiné podněty. Je to dáno samotnou podstatou instituce – veřejný ochránce práv vždy reaguje především na problémy, které společnost v dané chvíli trápí a s nimiž se na něj lidé obracejí. Podstata však zůstává stejná. Hodnocení a doporučení ochránce vždy vycházejí z výsledků šetření, jež ukazují, jak funguje státní správa, jak právní předpisy působí v praxi a jak lidem zasahují do života.

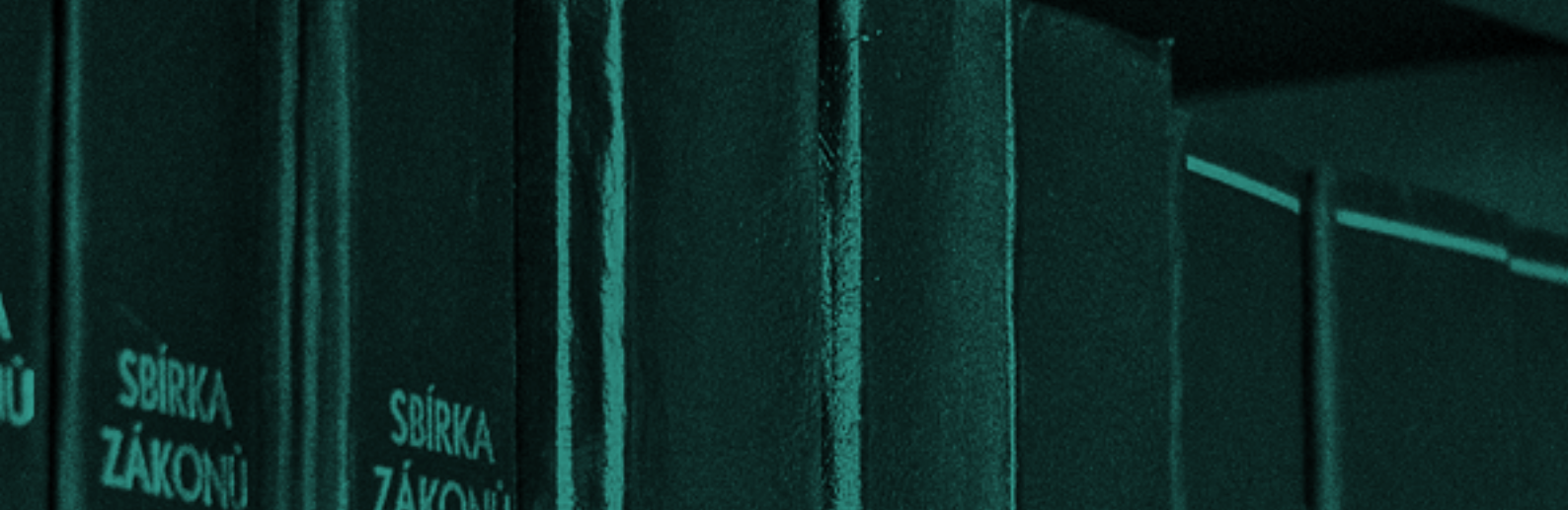
I tato zpráva je zejména zpětnou vazbou a věřím, že pomůže Poslanecké sněmovně a vládě v jejich rozhodování, abychom společně přispěli ke spokojenému životu lidí v této zemi. Týká se to především konkrétních doporučení Poslanecké sněmovně, protože souvisejí se zvláště naléhavými problémy, které nelze řešit jinak než změnou právních předpisů.

Témata se sice mění, ale co zůstává stejné, je vysoký počet podnětů, s nimiž se na mne lidé stále obracejí. Těší mě i mírně vzrůstající podíl podnětů, jimž se v rámci zákonem vymezené působnosti mohu věnovat. Více než třicet procent obdržených podnětů se však stále týká věcí, jimiž se vůbec nesmím zabývat.

Rok 2017 přinesl řadu úspěchů v podobě napravených chyb v jednotlivých případech, ale i řešení systémových problémů, na něž mne lidé upozornili. Jsem velice ráda, že případů, kdy se nepodaří zajistit nápravu, nebyl ani v roce 2017 příliš vysoký počet. Snad k tomu přispívá i to, že se v posledních letech intenzivně věnujeme osvětové a školicí činnosti a prostřednictvím řady vzdělávacích akcí jsme se snažili vést státní správu k dobré praxi.

Přeji příjemné čtení.

Anna Šabatová, veřejná ochránkyně práv
13. února 2018

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D.
veřejná ochránkyně práv

1

DOPORUČENÍ POSLANECKÉ SNĚMOVNĚ, VZTAHY S ÚSTAVNÍMI ORGÁNY A ZVLÁŠTNÍ OPRÁVNĚNÍ

JUDr. Stanislav Křeček
zástupce veřejné ochránkyně práv

»»»»»»»»»» Legislativní doporučení

Doporučení ochránkyňe za rok 2017

1/ Osvobození od daně z nabytí nemovitých věcí i pro bytové jednotky v rodinných domech

Metodickým pokynem Generálního finančního ředitelství z dubna 2017 došlo ke sjednocení praxe správců daně u daně z nabytí nemovitých věcí. Na jeho základě byly z možnosti uplatnit osvobození od daně z nabytí nemovitých věcí plošně vyloučeny všechny bytové jednotky v rodinných domech. Příklon finanční správy k restriktivnímu jazykovému výkladu se následně projevil i ve zvýšeném počtu stížností, které ochránkyňe v této věci obdržela. Ochránkyňe ve svém hodnocení přihlédla ke smyslu právní úpravy a dospěla k závěru, že pokud jsou od daně z nabytí nemovitých věcí osvobozeny rodinné domy jako celky a rovněž bytové jednotky v bytových domech, pak vyloučení bytových jednotek v rodinných domech z osvobození zakládá nedůvodné rozdílné zacházení s daňovými subjekty. Ochránkyňe doporučila Generálnímu finančnímu ředitelství, aby změnilo svůj metodický pokyn. Generální finanční ředitelství však doporučení neakceptovalo, proto ochránkyňe podpořila poslanecký návrh novely předložený Poslanecké sněmovně v minulém volebním období (VII. volební období, tisk 1098/0), který měl uvedený problém zčásti řešit, ale nakonec nebyl Poslaneckou sněmovnou projednán. Ochránkyňe je přesvědčena, že osvobození od daně vyplývá již ze současné právní úpravy. Doporučuje proto novelou zákona posílit právní jistotu daňových subjektů a původní poslanecký návrh doplnit ještě o přechodné ustanovení.

Veřejná ochránkyňe práv doporučuje Poslanecké sněmovně, aby prostřednictvím poslaneckého návrhu novely zákonného opatření senátu č. 340/2013 Sb. o dani z nabytí nemovitých věcí, ve znění zákona č. 254/2016 Sb.

— změnila jeho následující části takto:

- V § 7 odst. 1 písm. c) úvodní části ustanovení se slova „v bytovém domě, která“ nahrazují slovy „ve stavbě pro bydlení, pokud tato jednotka“.
 - V § 7 odst. 1 písm. c) bodě 1 se slova „tohoto domu“ nahrazují slovy „této stavby“.
 - V § 7 odst. 2 se slova „v bytovém domě“ nahrazují slovy „ve stavbě pro bydlení“.
- a doplnila přechodné ustanovení následujícího znění: „Pro daňové povinnosti u daně z nabytí nemovitých věcí, jakož i pro práva a povinnosti s nimi související, vzniklé před dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, nebyla-li výše daňové povinnosti pravomocně vyměřena rozhodnutím správce daně, se použije zákonné opatření Senátu č. 340/2013 Sb., ve znění této novely.“

2/ Povinný zápis do zvláštní matriky

Do zvláštní matriky, vedené Úřadem městské části Brno-střed, se zapisují údaje o narození, uzavření manželství, vzniku partnerství (od 1. července 2008) a úmrtí státního občana České republiky, k nimž došlo v cizině. Zvláštní matrika existuje od 1. ledna 1950.

Povinnost předložit matriční doklad ze zvláštní matriky byla a je výslovně stanovena zákonem č. 328/1999 Sb., o občanských průkazech, a zákonem č. 329/1999 Sb., o cestovních dokladech, ve znění pozdějších předpisů, pouze k vydání občanského průkazu a cestovního dokladu. S účinností od 1. ledna 2014 však byla novelizací zákona č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, stanovena obecná povinnost předložit doklad ze zvláštní matriky v jakémkoli úředním styku. Povinnost se vztahuje jak na české občany, tak i na cizince, kteří uzavřeli manželství nebo partnerství s českým státním občanem v cizině. Tím se zkomplikoval a prodloužil proces vyřizování dokladů.

Ochrávkyně se zabývala stížnostmi českých státních občanů pracujících dlouhodobě v cizině na zdoluhavé vyřizování českého cestovního pasu pro dítě, které se jim v cizině narodilo, dále při žádostech o rodičovský příspěvek pro dítě narozené v cizině a také při podáních k České správě sociálního zabezpečení.

Ochrávkyně má za to, že česká právní úprava odporuje evropskému trendu směřujícímu k automatickému uznávání dokladů o osobním stavu mezi členskými státy EU. Dokládá to i nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/1191 ze dne 6. července 2016, které formalities při předkládání matričních dokladů vydaných v jiném státě EU značně zjednodušuje.

Veřejná ochrávkyně práv proto doporučuje Poslanecké sněmovně, aby požádala vládu o předložení návrhu změn zákona č. 301/2000 Sb. o matrikách, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 328/1999 Sb., o občanských průkazech, ve znění pozdějších předpisů a zákona č. 329/1999 Sb., o cestovních dokladech, ve znění pozdějších předpisů, kterými by byla vypuštěna povinnost občanů nebo cizinců v úředním styku předkládat matriční doklady vydané zvláštní matrikou.

3/ Sterilizace jako podmínka úřední změny pohlaví trans lidí

Ochrávkyně obdržela podnět upozorňující na přetrvávající nutnost provedení chirurgického zákroku při současném znemožnění reprodukční funkce (sterilizace) a přeměně pohlavních orgánů jako podmínky pro úřední změnu pohlaví (uvedení osobních údajů do souladu s prožívaným pohlavím). Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, spolu se zákonem č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů, konstruuje změnu pohlaví jako faktický stav dovršený provedením lékařského (chirurgického) zákroku, který vede ke změně pohlavních orgánů a sterilizaci člověka.

Důsledkem této právní úpravy jsou zejména praktické problémy v životě trans lidí, kteří chirurgický zákrok z vážných či osobních důvodů podstoupit nemohou či nechťejí, a úplné úřední změny pohlaví tudíž nemohou dosáhnout. Podle aktuální judikatury Evropského soudu pro lidská práva je současně právní úprava (úřední) změny pohlaví, jež je podmíněná provedením zákroku či léčby s vysokou pravděpodobností sterility, v rozporu s čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

Na právní status trans lidí je třeba nahlížet jako na osobní status s náležitým uznáním. Do tělesné integrity těchto lidí je třeba zasahovat co možná nejméně. Právní uznání genderové identity těchto lidí zároveň nelze podmiňovat tím, že se vzdají plného práva na respektování své tělesné integrity. Skutečnost, že byla osobě jednoznačně lékařsky diagnostikována porucha pohlavní identifikace (trvalý nesoulad mezi jejím biologickým a prožívaným pohlavím) a prokázána její schopnost žít trvale jako osoba opačného pohlaví, je podle ochrávkyně dostatečnou garancí toho, aby samotného aktu změny pohlaví nebylo zneužíváno bez závažných zdravotních důvodů.

Veřejná ochrávkyně práv doporučuje Poslanecké sněmovně, aby požádala vládu o předložení návrhu změny zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů, na jejímž základě by úřední změna pohlaví přestala být podmíněna provedením zákroku či léčby s vysokou pravděpodobností sterility osoby.

4/ Řízení o úhradě některých zdravotních služeb z veřejného zdravotního pojištění

Úhrada některých zdravotních služeb z veřejného zdravotního pojištění je podmíněna předchozím souhlasem revizního lékaře zdravotní pojišťovny. Jedná se například o lázeňskou léčebně rehabilitační péči, výjimečnou úhradu zdravotních služeb jinak zdravotní pojišťovnou nehrazených nebo o pobyt průvodce pojištěnce staršího šesti let v lůžkové péči.

Procesní postup pojišťoven v řízeních o žádostech pojištěnců o úhradu neupravuje zákon o veřejném zdravotním pojištění, ani jiný právní předpis v oblasti zdravotního pojištění. Správní soudy dovodily, že se jedná o správní řízení, na něž se užije správní řád jako obecný procesní předpis.

Podle ochránkyně je současný právní stav (tj. plné použití správního řádu) s ohledem na vysoký počet žádostí o úhradu a personální kapacity pojišťoven, zejména počet revizních lékařů, v rozporu se zájmem pojištěnce na co nejrychlejší vydání rozhodnutí a dosažení přístupu k nezbytným zdravotním službám.

Z poznatků ochránkyně vyplývá, že v řízeních o úhradách nepoužívají pojišťovny správní řád v plném rozsahu. Procesní odchylky, které zavedly a aplikují, však mají oporu (nanejvýše) v jejich metodice, a jsou tak v rozporu se závěry správních soudů.

Popsaný stav považuje ochránkyně za značně nevyhovující. Na problém ostatně poukazyval již předchozí veřejný ochránce práv JUDr. Pavel Varvařovský např. ve výroční zprávě pro Poslanec-kou sněmovnu za rok 2013. Ochránkyně vznesla obdobnou připomínku v připomínkových řízeních k novelám zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném

zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, i v roce 2014. Přestože Ministerstvo zdravotnictví několikrát přislíbilo předložení návrhu nové procesní úpravy, doposud se tak nestalo.

5/ Zásah do důstojnosti osob při poskytování sociálních služeb jako přestupek

Poskytovatelé sociálních služeb pomáhají fyzickým osobám v nepříznivé sociální situaci a poskytují jim podporu. Většina klientů zařízení sociálních služeb je však zároveň ve zranitelném postavení a je třeba přijmout dostatečná opatření na jejich ochranu.

Nežádoucí jednání zasahující do soukromí, bezpečí a integrity osoby nebo ji jinak ponižující nemusí dosáhnout intenzity trestného činu. Přesto může jít o závažné zásahy do důstojnosti. Jako příklad lze uvést neřešení podvýživy klientů, zanedbání péče o proleženiny nebo neakceptování vážně míněného nesouhlasu klientů s poskytováním pobytové sociální služby.

Je povinností státu taková jednání odpovídajícím způsobem postihovat a tím od takového jednání odrazovat. Pozitivní povinnost státu přijmout adekvátní normativní rámec pro ochranu základních práv osob (například práva na nedotknutelnost osoby, zákazu nelidského nebo ponižujícího zacházení, práva na soukromí) zcela jednoznačně vyplývá z Listiny základních práv a svobod a Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, což potvrzuje i ustálená judikatura Ústavního soudu a Evropského soudu pro lidská práva.

Pro výše uvedené případy porušení základních práv osob tudíž musí existovat možnost správně právního postihu, prostřednictvím něhož lze adekvátně

Veřejná ochránkyně práv doporučuje Poslanecké sněmovně, aby požádala vládu o předložení návrhu změny zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, který speciálně upraví procesní postup pro správní řízení o žádostech pojištěnců o úhradu některých zdravotních služeb z veřejného zdravotního pojištění.

Veřejná ochránkyně doporučuje, aby Poslanecká sněmovna požádala vládu o předložení návrhu změny zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, která by zavedla skutkovou podstatu přestupku postihujícího neoprávněné zásahy do soukromí, bezpečí a integrity osob, kterým je sociální služba poskytována, a to včetně možnosti uložit sankci zákazu činnosti.

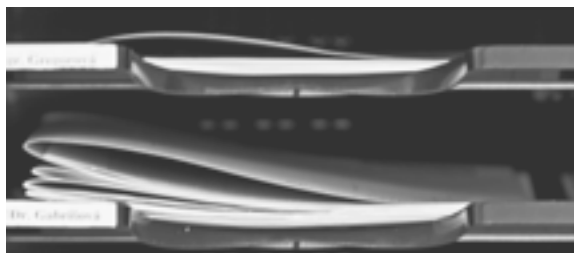
reagovat na zásah, který může mít neopakovatelnou povahu nebo jehož postih a zastavení nesnese odkladu.

Vyhodnocení doporučení za rok 2016

1/ Realizace dozorové působnosti státního zastupitelství i v dalších detenčních zařízeních

Ochrádkyně doporučuje zakotvit dozorová oprávnění státního zastupitelství ve vztahu k zařízení pro zajištění cizinců do zákona o pobytu cizinců, ve vztahu k přijímacím střediskům do zákona o azylu a ve vztahu k psychiatrickým nemocnicím, v nichž se vykonává ústavní ochranné léčení, do zákona o specifických zdravotních službách. Doporučení nebylo bohužel dosud naplněno.

Podle zákona o státním zastupitelství vykonává státní zastupitelství za podmínek a způsobem stanoveným zákonem dozor nad dodržováním právních předpisů v místech, kde se vykonává vazba, trest odnětí svobody, ochranné léčení, zabezpečovací detence, ochranná nebo ústavní výchova a v jiných místech, kde je podle zákonného oprávnění omezována osobní svoboda. Dozor může státní zastupitelství nicméně vykonávat pouze v případech, pokud ho k tomu zmocňuje jiný zákon, který mu dále blíže vymezí předmět a podmínky tohoto dozoru. Na rozdíl od věznic či dětských domovů taková zákonná právní úprava dozoru ve výše uvedených zařízeních doposud chybí. Ochrádkyně připomíná, že

se nejedná o svěření nové pravomoci státnímu zastupitelství, ale o naplnění působnosti, kterou zákon o státním zastupitelství předpokládá. V důsledku absence nezávislého dozorového orgánu vybaveného adekvátními pravomocemi Česká republika nevytváří podmínky pro naplnění čl. 13 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod

2/ Možnost pacienta podat stížnost na zdravotní péči poskytovanou v zařízeních sociálních služeb

Ač zařízení sociálních služeb mohou poskytovat svým klientům (například osobám s demencí nebo trvale upoutaným na lůžko) odbornou zdravotní péči, tak tyto osoby nemohou v případě své nespokojenosti s poskytovanou zdravotní péčí využít stížnostního řízení dle zákona o zdravotních službách. Podle současné právní úpravy totiž mohou podat stížnost na kvalitu zdravotní péče u poskytovatele zdravotní péče, příp. se následně obrátit na správní orgán, pouze pacienti tzv. registrovaných poskytovatelů zdravotních služeb, jimiž jsou typicky nemocnice. V případě zařízení sociálních služeb se zpravidla nejedná o registrované poskytovatele zdravotních služeb, neboť k poskytování zdravotních služeb u nich není vyžadováno udělení oprávnění k poskytování zdravotních služeb od registrujícího orgánu, ale postačuje pouhé oznámení této skutečnosti.

Právní úprava stížnostního řízení, která je obsažená v § 93 až 94 zákona o zdravotních službách, nedůvodně rozlišuje mezi registrovanými poskytovateli zdravotních služeb a subjekty, které zdravotní služby poskytují na základě oznámení (tedy právě zařízení sociálních služeb). Navíc tento zákon ukládá zařízením sociálních služeb i některé povinnosti, jejichž porušení není zákonem označeno za správní přestupek. Zařízení sociálních služeb tudíž nelze za jejich porušení sankcionovat.

Byť veřejná ochrádkyně práv na uvedený nedostatek v právní úpravě v minulosti upozorňovala, musí s lítostí konstatovat, že dosud nedošlo k přijetí novelizujícího zákona, který by byl s to tento nedostatek odstranit.

Veřejná ochrádkyně práv doporučuje Poslanecké sněmovně, aby požádala vládu o předložení návrhu zákona, kterým by byla zakotvena dozorová oprávnění státního zastupitelství:

- v zařízeních pro zajištění cizinců v zákoně č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů,
- v přijímacích střediscích v zákoně č. 325/1999 Sb., o azylu, ve znění pozdějších předpisů,
- v psychiatrických nemocnicích, v nichž se vykonává ústavní ochranné léčení, v zákoně č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů.

Veřejná ochránkyně práv doporučuje Poslanecké sněmovně, aby požádala vládu o předložení návrhu změny zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů, která stanoví, že se pravidla pro vyřizování stížností na zdravotní péči vztahují i na zdravotní péči poskytovanou v zařízeních sociálních služeb.

Veřejná ochránkyně práv doporučuje Poslanecké sněmovně, aby požádala vládu o předložení návrhu změny zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů, který by revidoval problematický § 271 b odst. 3 zákoníku práce (část věty první za středníkem) a změnil způsob výpočtu renty.

3/ Renta versus zvyšující se minimální mzda

Ochránkyně od roku 2015 eviduje zvýšený počet podnětů upozorňujících na problematický výpočet náhrady za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti nebo při uznání invalidity (tzv. renty) poskytované v souvislosti s pracovním úrazem nebo nemocí z povolání poškozeným zaměstnancům, kteří jsou v evidenci úřadu práce. Při výpočtu renty se u nich používá v souladu se zákoníkem práce fikce výdělku ve výši minimální mzdy.

Na základě nařízení vlády č. 567/2006 Sb., o minimální mzdě, o nejnižších úrovních zaručené mzdy, o vymezení ztíženého pracovního prostředí a o výši příplatku ke mzdě za práci ve ztíženém pracovním prostředí, ve znění nařízení vlády č. 286/2017 Sb., se od 1. 1. 2018 minimální mzda zvýšila z 11.000 Kč na 12.200 Kč (předtím k 1. 1. 2017 stoupla z 9.900 Kč na 11.000 Kč). Renta tak opět mnoha osobám dále klesla nebo o ni zcela přišly.

Ačkoli ochránkyně na jedné straně vítá, že se minimální mzda zvyšuje, na druhé straně si je však vědoma negativních dopadů zvyšující se minimální mzdy např. právě na rentisty evidované u úřadu práce. Ve výroční zprávě za rok 2016 proto doporučila Poslanecké sněmovně, aby požádala vládu o předložení návrhu změny zákoníku práce, která by modifikovala způsob výpočtu renty.

V lednu 2018 proběhlo připomínkové řízení k návrhu novely zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů, která zpřesňuje problematický § 271 b odst. 3 zákoníku práce (část věty první za středníkem) a mění způsob výpočtu renty u rentistů vedených v evidenci úřadu práce.

Ochránkyně je přesvědčena, že dílčí úprava pravidel pro výpočet renty není dostatečným řešením, ale

je potřeba kompletně revidovat celý systém odškodňování pracovních úrazů a nemocí z povolání. Ochránkyně bude v budoucnu o tuto změnu usilovat.

4/ Nezávislý stížnostní mechanismus v sociálních službách

Klienti sociálních služeb představují snadno zranitelnou skupinu. Každý klient by proto měl mít nejen právo na poskytování sociálních služeb v souladu se základními zásadami zákona o sociálních službách a ve světle základních lidských práv a svobod, ale také možnost efektivní obrany pro případy, kdy poskytovaná služba neodpovídá uvedeným principům a požadovaným standardům. Nedostatečná kvalita poskytované péče přitom může mít pro klienty zásadní důsledky, a dokonce nabývat charakteru špatného zacházení v rozporu s čl. 3 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, upravuje některé instituty, které mají přispět k ochraně práv klientů. Ty však nejsou dostatečné. Proti vyřízení stížnosti poskytovatelem služby není možno podat opravný prostředek k nezávislému subjektu. Inspekce kvality sociálních služeb není povinna prošetřit každý individuální podnět klienta či jiných osob. Krajský úřad dohlíží pouze na plnění registračních podmínek poskytovatele sociální služby.

Ochranu práv klientů sociálních služeb je třeba zajistit prostřednictvím nezávislého stížnostního mechanismu, který by prošetřoval stížnosti na kvalitu poskytovaných sociálních služeb. Při posouzení stávajících možností se jeví jako vhodné zakotvit obdobný stížnostní mechanismus, jaký je v oblasti zdravotních služeb, kde tuto roli plní krajské úřady.

Ochránkyně proto již v minulém roce doporučila změnu právní úpravy. Doporučení však nebylo vyslyšeno.

Veřejná ochránkyně práv doporučuje Poslanecké sněmovně, aby požádala vládu o předložení návrhu změny zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, která by zakotvila účinný nezávislý stížnostní mechanismus.

Vyhodnocení doporučení za rok 2015

1/ Přesun důkazního břemene ve sporech o diskriminaci

Ochránkyně je přesvědčena, že z ústavního principu rovnosti před zákonem plyne požadavek, aby všechny potenciální oběti diskriminace měly před soudem stejnou procesní ochranu. Současná úprava

přesunu důkazního břemene v § 133a občanského soudního řádu nepokrývá všechny případy, pro něž antidiskriminační zákon (zákon č. 198/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů) zakazuje odlišné zacházení.

Příslušníkovi etnické menšiny postačí v případě odepření zdravotní péče před soudem prokázat nepříznivé zacházení (spočívající právě v odepření péče), a tvrdit, že důvodem byla jeho etnicita. Důkazní břemeno pak přechází na žalovaného, který je povinen dokázat, že jeho jednání nebylo motivováno etnicitou žalobce jako diskriminačním důvodem. Bude-li však ve stejné situaci senior, osoba se zdravotním postižením či s menšinovou sexuální orientací, k přesunu důkazního břemene nedochází a žalobce sám musí prokazovat motivaci žalovaného.

Doporučení zároveň zohledňuje i požadavky na volný pohyb pracovníků v Unii dle nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 492/2011 ze dne 5. dubna 2011 o volném pohybu pracovníků uvnitř Unie.

Doporučení ochránkyně uplatnila již v předchozích letech, zatím však nebylo vyslyšeno.

Veřejná ochránkyně práv doporučuje Poslanecké sněmovně, aby prostřednictvím poslaneckého návrhu změnila § 133a zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů, následovně:

„Pokud žalobce uvede před soudem skutečnosti, ze kterých lze dovodit, že ze strany žalovaného došlo k diskriminaci

A) na základě rasy, etnického původu, národnosti, pohlaví, sexuální orientace, věku, zdravotního postižení, náboženského vyznání, víry či světového názoru ve věcech

- 1/ práva na zaměstnání a přístupu k zaměstnání,
- 2/ přístupu k povolání, podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti,
- 3/ pracovních, služebních poměrů a jiné závislé činnosti, včetně odměňování,
- 4/ členství a činnosti v odborových organizacích, radách zaměstnanců nebo organizacích zaměstnavatelů, včetně výhod, které tyto organizace svým členům poskytují,

- 5/ členství a činnosti v profesních komorách, včetně výhod, které tyto veřejnoprávní korporace svým členům poskytují,
- 6/ sociálního zabezpečení,
- 7/ přiznání a poskytování sociálních výhod,
- 8/ přístupu ke zdravotní péči a jejího poskytování,
- 9/ přístupu ke vzdělání, odborné přípravě a jejich poskytování,
- 10/ přístupu ke zboží a službám, včetně bydlení, pokud jsou nabízeny veřejnosti nebo při jejich poskytování,

B) na základě rasy nebo etnického původu při přístupu k veřejným zakázkám a členství ve spolcích a jiných zájmových sdruženích, nebo

C) na základě státní příslušnosti v právních vztazích, ve kterých se uplatní přímo použitelný předpis Evropské unie z oblasti volného pohybu pracovníků 56b), je žalovaný povinen dokázat, že nedošlo k porušení zásady rovného zacházení.

56b) Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 492/2011 ze dne 5. dubna 2011 o volném pohybu pracovníků uvnitř Unie.“

»»»»»»»»»» Ochránkyně a Parlament

Poslanecká sněmovna

Poslanecká sněmovna neprojednala výroční zprávu o činnosti veřejného ochránce práv za rok 2016 (tisk 1083).

Vláda vzala ve 3. čtení zpět svůj návrh zákona (tisk 379), jímž se měl zákon o veřejném ochránci práv změnit tak, aby ochránce mohl navrhnout Ústavnímu soudu zrušení zákona, podat veřejnou žalobu v oblasti diskriminace a sledovat naplňování práv osob se zdravotním postižením.

1. ledna 2018 začne ochránce systematicky sledovat **naplňování práv osob se zdravotním postižením** podle Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením (tisk 1015). Rovněž získal oprávnění systematicky sledovat a podporovat **naplňování práva volného pohybu občanů Evropské unie** a jejich rodinných příslušníků včetně práv odvozených od volného pohybu pracovníků Evropské unie a zákazu jejich diskriminace z důvodu státní příslušnosti (tisk 688).

Ochránkyně s Poslaneckou sněmovnou spolupracovala především prostřednictvím jejích výborů.

Petiční výbor

Petiční výbor projednal výroční zprávu o činnosti ochránce za rok 2016 (doporučil Poslanecké sněmovně, aby ji vzala na vědomí), zprávy za I. a II. čtvrtletí, zprávy o jednotlivých věcech, v nichž ochránkyně nedosáhla nápravy ani po vyčerpání zákonem předvídaných možností, jakož i rozpočet Kanceláře veřejného ochránce práv na rok 2018.

Výbor pro bezpečnost

Ochránkyně upozornila výbor (jako garanční), jakož i předkladatele, na rozpor poslaneckého pozměňovacího návrhu k vládnímu návrhu **novely cizineckého zákona** (tisk 990) s ústavním pořádkem a unijním právem. Návrh nadto připravilo Ministerstvo vnitra, jež tak obešlo závazná pravidla pro přípravu každého právního předpisu (legislativní pravidla vlády). Za nejspornější ochránkyně považovala vyloučení soudního přezkumu v pobytových věcech některých cizinců, tedy zásah do práva na spravedlivý proces.

Senát

Senát dne 20. července 2017 projednal výroční zprávu o činnosti veřejného ochránce práv za rok 2016 a vzal ji na vědomí.

Výbor pro územní rozvoj, veřejnou správu a životní prostředí

Ústavně-právní výbor

Výbor pro hospodářství, zemědělství a dopravu

Ochránkyně uvedené výbory, jakož i zpravodajku senátního tisku 108 upozornila na úskalí projednávané **novely stavebního zákona**. Seznámila senátory se svými výhradami uplatněnými již v připomínkovém řízení.

Poukázala zejména na problematické dopady

- podstatného rozšíření okruhu staveb povolovaných ve zjednodušeném režimu,
- nejasného vymezení okruhu osob, jejichž souhlas musí stavebník doložit,

— vyloučení spolků z územních a stavebních řízení, v nichž mohou být dotčeny zájmy na ochraně přírody, a

— snížení ochrany nemovitých kulturních památek a památkově chráněných území.

Ústavně-právní výbor

Výbor pro zahraniční věci, obranu a bezpečnost

Ochránkyně uvedené výbory (jakož i ostatní senátory a senátorky) upozornila na rozpor vybraných ustanovení Sněmovnou schválené **novely cizineckého zákona** (senátní tisk 111) s ústavním pořádkem a unijním právem. Krom výhrad uplatněných již ve Sněmovně upozornila na důsledky přijetí pozměňovacího návrhu sněmovního výboru pro bezpečnost, na základě kterého byl zrušen novelizační bod zavádějící dozor státního zastupitelství v zařízeních pro zajištění cizinců. Svůj právní rozbor ochránkyně podpořila stanoviskem Generálního ředitelství pro spravedlnost a spotřebitele Evropské unie. Senát návrh zákona neschválil, Sněmovna na něm však setrvala.

»»»»»»»»»» Ochránkyně a vláda

Veřejný ochránce práv vyrozumívá vládu, pokud ministerstvo nepřijme dostatečná opatření k nápravě konkrétního pochybení nebo obecné nezákonné správní praxe. Může také vládě doporučit přijetí, změnu nebo zrušení zákona, případně nařízení nebo usnesení vlády. V roce 2017 se ochránkyně obrátila na vládu s jedním novým materiálem a pokračovala v jednání o jiném dřívějším. Za zjednodušenou podobu legislativního doporučení vládě ochránkyně považuje svou účast v připomínkových řízeních.

Vyrozumění ochránkyně vládě

Finanční prostředky na odstranění nebezpečných staveb

Stavební úřady nevymáhají splnění svých rozhodnutí vydávaných ve veřejném zájmu (nařízení údržby staveb ohrožujících okolí například i zřícením, provedení zabezpečovacích prací, či odstranění stavby), protože na to obcím chybějí peníze. Tyto náklady sice ve výsledku tíží vlastníka, ten však nemusí být znám, nebo může být předlužený.

Pracovní skupina složená ze zástupců Ministerstva pro místní rozvoj, Ministerstva vnitra, Ministerstva

financí, Asociace krajů a Svazu měst a obcí se shodla na nezbytnosti finanční spoluúčasti státu. Ministerstvo pro místní rozvoj však přes opakované přísliby nepředložilo slíbený program pro poskytování finančních prostředků.

Na návrh ochránkyně vláda uložila ministryni pro místní rozvoj vytvořit do 31. března 2017 program obsahující pravidla poskytování finančních prostředků ze státního rozpočtu ke krytí nákladů na výkon rozhodnutí obecných stavebních úřadů vydaných ve veřejném zájmu v režimu stavebního zákona v případech, kdy povinná osoba rozhodnutí obecného stavebního úřadu dobrovolně nesplní (usnesení vlády č. 56 ze dne 25. ledna 2017).

Ministerstvo pro místní rozvoj řešení nadále od-
dalovalo požadavkem dalších analýz a podporou
podoby financování odporující závěrům pracovní
skupiny. Dne 11. září 2017 vláda ministryni uložila
provést do 31. prosince 2017 analýzu skutečné si-
tuace uvedených vykonatelných rozhodnutí včetně
objemu předpokládaných finančních prostředků.
Do 31. ledna 2018 má vládě předložit návrh řešení
financování.

 sp. zn. [6/2011/SZD](#) ze dne 2. 12. 2016

Nesoučinnost ochráňkyní navštíveného zařízení sociální péče

Ochráňkyně vyrozuměla vládu o tom, že zařízení
sociální péče Sanatorium Lotos ani po opakované
výzvě nesplnilo povinnost informovat ji o prove-
dení některých opatření k nápravě, jež mu navrhla
po své poslední (v pořadí třetí) systematické ná-
vštěvě zařízení.

Zařízení využívali senioři s demencí 2. a 3. stupně.
Ochráňkyně zjistila nedostatečnou ošetrovatelskou
péči, chybějící odbornost a nepřizpůsobení péče
lidem s demencí, spoléhání na tlumicí léky na-
místo práce s problematickým chováním plynoucím
ze syndromu demence, neodbornou manipulaci
s léky, nezákonné omezování volnosti pohybu,
nerespektování soukromí uživatelů, nedostatečná
opatření k prevenci podvýživy uživatelů. Zjištěná
pochybení ochráňkyně považovala za ponižující
zacházení ve smyslu Listiny základních práv a svo-
bod a Úmluvy o ochraně lidských práv a základních
svobod. S ohledem na závažnost situace o svých
zjištěních informovala i příslušné dozorové orgány.

 sp. zn. [2/2017/SZD](#) ze dne 20. března 2017

Připomínky ochráňkyně vládě

108 připomínek ochráňkyně
uplatnila

k 18 návrhům zákona

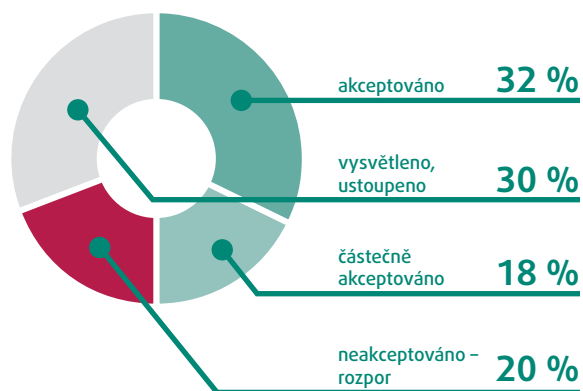
Polovina připomínek byla alespoň částečně akcep-
tována, ve zhruba pětině zůstal rozpor. Ochráňkyně
je úspěšná zejména v prosazování těch připomínek,
které považuje za zcela zásadní (téměř polovina
z nich byla plně akceptována). Počet vznesených
připomínek i jejich úspěšnost se meziročně snížily.

V roce 2017 ochráňkyně připomínkovala 18 ná-
vrhů (pro srovnání: v roce 2016 šlo o 25 návrhů,
v roce 2015 to bylo 34 návrhů, a v roce 2014
30 návrhů). 32 % připomínek bylo zcela akcepto-
váno, dalších 18 % připomínek bylo akceptováno
alespoň částečně).

Nejvíce připomínek (celkem 33) se týkalo návrhu
zákona o pobytu cizinců na území České republiky;
17 z nich bylo plně akceptováno. K návrhu tohoto
zákona bylo také vzneseno nejvíce neakceptova-
ných připomínek (7).

Do přehledu byly zařazeny pouze zásadní připo-
mínky ochráňkyně k návrhům, které prošly mezi-
rezortním připomínkovým řízením

Vypořádání připomínek v připomínkových řízeních v roce 2017

»»»»»»»»»» Ochránkyně a Ústavní soud

Řízení o zrušení zákonů

Od 1. ledna 2013 veřejný ochránce práv může vstoupit do řízení o zrušení zákonů nebo jejich jednotlivých ustanovení jako vedlejší účastník. V roce 2017 ochránkyně vstoupila do jednoho řízení z jednadvaceti.

Vyloučení účasti občanské společnosti v řízeních podle stavebního zákona

Ochránkyně podpořila návrh skupiny senátorů na zrušení vybraných ustanovení zákona o ochraně přírody a krajiny a stavebního zákona, která od 1. ledna 2018 vylučují účast občanské společnosti (včetně ekologických spolků) v řízeních vedených podle stavebního zákona.

Ochránkyně je přesvědčena o tom, že snaha vyloučit účast občanských sdružení ve stavebních řízeních odporuje ústavnímu pořádku i mezinárodním závazkům České republiky. Argumentaci navrhovatelů proto podpořila a doplnila podrobný právní rozbor i dlouhodobé praktické zkušenosti ochránce. Navzdory zažitým představám o „zlovolných“ ekologických spolcích usiluje o účast v řízení vesměs místní obyvatelstvo (sdružené do spolku),

kteří se tak snaží společně bránit konkrétnímu stavebnímu záměru, jenž může negativně ovlivnit nejen jejich životy, ale také stav životního prostředí v dané lokalitě.

Ústavnost odebrání účastenství spolkům přísluší posoudit Ústavnímu soudu.

 sp. zn. 28/2017/SZD

 sp. zn. Pl. ÚS 22/17

Řízení o zrušení podzákonných předpisů

Veřejný ochránce práv může Ústavnímu soudu navrhnout zrušení podzákonného právního předpisu nebo jeho jednotlivých ustanovení.

Plošný zákaz sedět na veřejných prostranstvích na předmětech k tomu neurčených

Ochránkyně koncem roku 2015 navrhla zrušení částí ustanovení vyhlášek měst Varnsdorf a Litvínov, které v celém městě zakazovaly sezení na obrubnicích, zídkách a dalších stavebních prvcích, které k sezení nejsou určeny. Návrh podala

až po neúspěšném jednání s oběma městy i Ministerstvem vnitra dohlížejícím na vyhlášky.

V červenci 2017 Ústavní soud vybraná ustanovení vyhlášek zrušil. Potvrdil, že vandalismus nevyřeší zákaz sedět venku jinde než na lavičce. Pouze z každého, kdo si sedne se zmrzlinou na zídku nebo před školou na zábradlí, udělá pachatele přestupku. Lidé mají právo sednout si svobodně tam, kde sami uznají za vhodné.

Obcím obecně nelze upírat právo určit, kde se sedět smí a kde ne. Plošný zákaz sedět mimo lavičky na území celého města však nelze srovnávat s odůvodněným zákazem sedět přímo na chodníku na konkrétních místech, třeba na náměstí, před kostelem, před úřadem apod., při současném umístění laviček na veřejných prostranstvích sloužících k setkávání lidí. I bez vyhlášek mohou obce postihnout vandala, který ničí majetek. Mají i nástroje pro prevenci a předcházení nezákonnému jednání. To Ústavní soud také potvrdil.

 [sp. zn. 22/2015/SZD](#)

 [sp. zn. Pl. ÚS 34/15](#)

Řízení o ústavních stížnostech

Ústavní soud si při opatrování podkladů pro své rozhodování může vyžádat potřebnou pomoc.

Úmrtí pacienta s duševní poruchou krátce po použití taseru přivolaným policistou

Ochránkyně na výzvu Ústavního soudu vstoupila do řízení o ústavní stížnosti, již podala sestra pacienta s duševní poruchou, který zemřel v nemocnici krátce po použití taseru (elektrického paralyzéry)

policisty a následné aplikaci dvou zklidňujících injekcí. Ošetřující personál přivolal policii po prudkém zhoršení chování pacienta.

Ochránkyně soud seznámila s výsledky svého šetření.

Ochránkyně obecně považuje za nepřiměřené použít taser proti osobě ležící na zemi a držené (zalehnuté) dvěma a více policisty, není-li nezbytné tuto osobu okamžitě pacifikovat s ohledem na výjimečné okolnosti případu. V posuzovaném případě ochránkyně připustila oprávněnost zásahu s ohledem na mimořádně specifické okolnosti – hrozilo, že dotčené osoby zasáhne elektrický proud, protože na místě byla zjevně narušená elektroinstalace a mokro (pacient předtím chodbu postříkal množstvím vody z hydrantu).

Problematikou se zabývala v celé její šíři. Na rozdíl od policie ochránkyně taser nepovažuje za nesmrtící prostředek. Má za to, že by neměl být zařazen mezi běžné donucovací prostředky, protože se svou nebezpečností blíží spíše zbraní. Navrhla také opatření k zajištění řádného používání taseru, včetně znalosti zdravotních rizik jeho používání. Obecně vyzvala ke zvýšené pozornosti k ochraně osob trpících duševní poruchou před použitím síly. Policejnímu prezidiu a Ministerstvu zdravotnictví navrhla konkrétní systémová opatření k nápravě dosavadního přístupu.

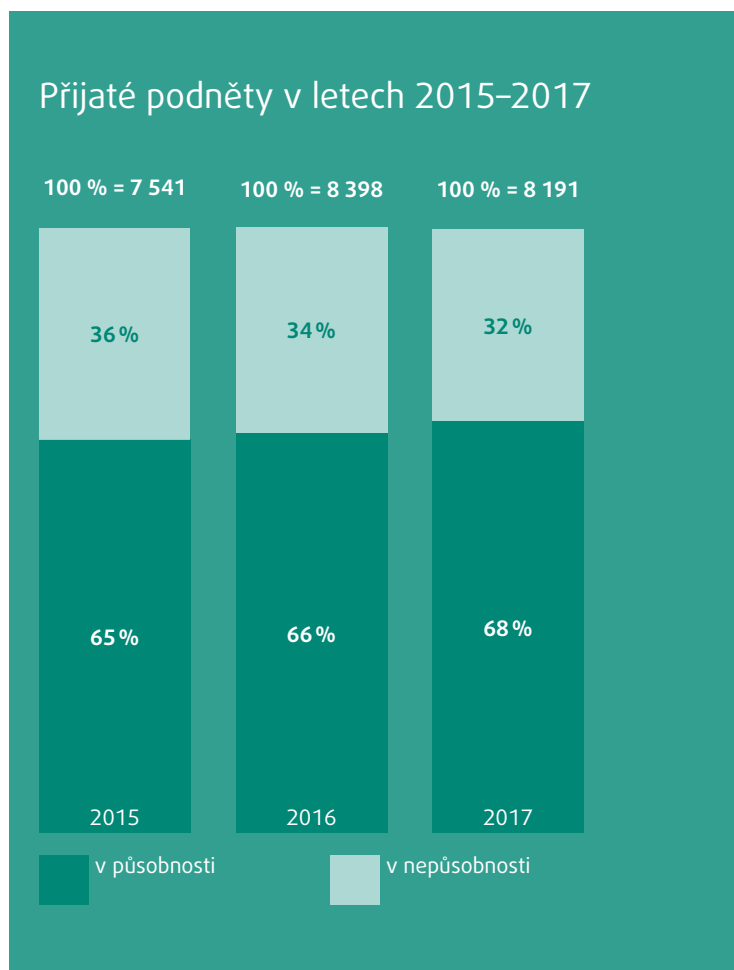
Ústavní soud odmítl ústavní stížnost proti usnesení o odložení podezření z přečinu usmrcení z nedbalosti, kterého se mohl dopustit zakročující policista užitím taseru, a proti navazujícím podáním.

 [Zpráva a stanovisko ochránce a 12/2017/SZD](#)

 [sp. zn. IV. ÚS 4150/16](#)

Činnost veřejné ochránčyně práv v číslech

V roce 2017 jsme obdrželi 8 191 podnětů, z nichž 68 % bylo v naší působnosti. Opět se tak zvýšil podíl podnětů, v nichž se na nás lidé obraceli s problémy, kterými se můžeme zabývat a můžeme jim pomoci.

971

lidí přišlo osobně do Kanceláře veřejného ochránce práv v Brně pro radu a informaci o působnosti ochránce; 415 z nich přitom podalo podnět ústně do protokolu.

7 583

lidí využilo naši informační telefonní linku k ověření, zda řešení jejich problému je v působnosti ochránce, k získání informace o možnostech řešení jejich problému, nebo k ověření stavu vyřizování svého podnětu.

754

zahájených šetření, z toho 32 z vlastní iniciativy

Přijaté podněty v působnosti v členění dle oblastí

Sociální zabezpečení	1 483
Stavby a regionální rozvoj	635
Armáda, policie a vězeňství	492
Ochrana práv dětí, mládeže a rodiny	379
Státní správa, soudnictví	294
Správa zaměstnanosti a práce	285
Věci cizinců	253
Správa na úseku zdravotnictví	251
Diskriminace	213
Ostatní nezařazené obory v působnosti VOP	213
Doprava a spoje	208
Přestupky	197
Daně, poplatky a cla	193
Ochrana životního prostředí	177
Pozemkové právo a restituce	171
Vnitřní správa	86
58 Samospráva, územní členění a právo na informace	
8 Správa státního zastupitelství	

8 191

podnětů jsme obdrželi

8 266

podnětů jsme vyřídili (zahrnuje to i podněty z minulých let uzavřené v roce 2017)

576

případů se zjištěným pochybením nebo diskriminací
528 případů, kdy jsme dosáhli nápravy

29

sankcí (informování nadřízeného orgánu nebo veřejnosti)

2017 Významné momenty

- Na žádost ochránčyně uložila vláda ministryni pro místní rozvoj vyřešit problém financování výkonu rozhodnutí stavebních úřadů, když vlastníci nebezpečných zchátralých objektů neplní své povinnosti.

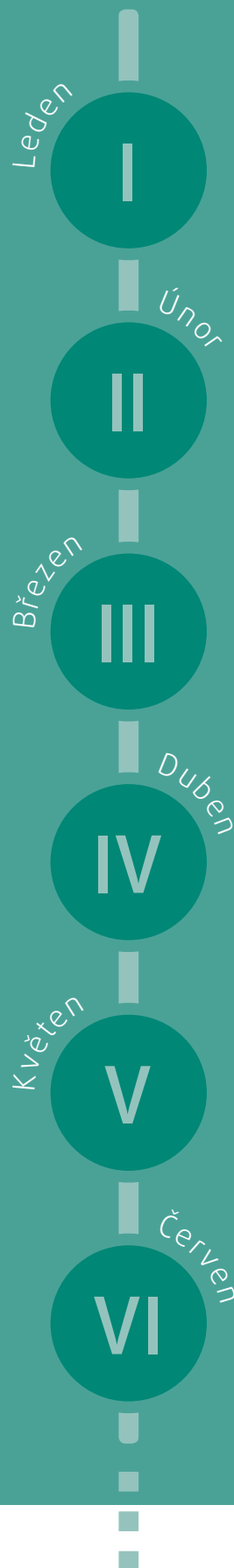
- Aktualizovali jsme doporučení k zápisům do základních škol a cíleně informovali romské rodiče o postupu při zápisu do nesegregovaných škol.
- Podařilo se ukončit čtyřletou nečinnost Ministerstva práce a sociálních věcí při rozhodování o sankčním vyřazení muže z evidence úřadu práce.

- Poslanecké sněmovně jsme předložili výroční zprávu u činnosti v roce 2016
- Ministr dopravy nám slíbil možnost individuální nápravy u administrativně zaniklých vozidel.

- Odsoudili jsme nepřiměřený zákrok policie proti seniorce, o níž se domnívali, že je účastníkem dopravní nehody. Policista ji spoutal, přestože na něj nijak neútočila.
- Školili jsme veřejné opatrovníky a v otázkách diskriminace také 90 inspektorů a inspektorek České školní inspekce.

- V souvislosti s projednávanou novelou stavebního zákona jsme se obrátili na Senát a upozornili na nedostatky navrhované právní úpravy.
- Uspořádali jsme benefiční koncert na podporu boje proti násilí na ženách.

- Požádali jsme Ministerstvo financí a Generální finanční ředitelství o řešení problému „mezery“ v zákoně v souvislosti s daní z nabytí bytové jednotky v rodinném domě.
- Rozšířený senát Nejvyššího správního soudu potvrdil naše stanovisko k nefungujícímu systému Visapoint.

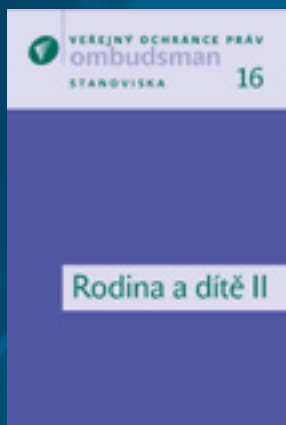

2

RODINA, ZDRAVOTNICTVÍ A PRÁCE

V loňském roce jsme věnovali pozornost tomu, aby úřady správně vyřizovaly stížnosti na zdravotní péči a aby nedocházelo k rozdělování sourozenců při svěřování do pěstounské péče. Počet stížností týkajících se náhradní rodinné péče se oproti roku 2016 téměř ztrojnásobil. Vydali jsme také nový sborník o právech dětí.

Sborník Rodina a dítě II
<http://bit.ly/rodina-dite-2>

Vyřídili jsme

1384

podnětů;

z toho

777 v působnosti,

607 mimo působnost.

»»»»»»»»»» Měníme pravidla

V roce 2017 došlo k naplnění některých našich doporučení z předchozích let. Inspektoráty práce tak mohou nově pokutovat zaměstnavatele, pokud porušují právo zaměstnanců na soukromí (např. excesivní používání kamerových systémů na pracovišti), a za pacienty psychiatrických nemocnic, kterým bylo soudem uloženo ochranné léčení, bude platit zdravotní pojištění stát (stejně jako je tomu u osob odsouzených).

Krajské úřady musí prošetřit i stížnost na nevhodné chování zdravotnického personálu

Ve výroční zprávě za rok 2016 jsme psali, že jsme společně s krajskými úřady diskutovali o tom, jak správně vyřizovat stížnosti na poskytovatele zdravotních služeb. Letos jsme vydali Zásady pro vyřizování stížností. V deseti bodech v nich srozumitelně shrnujeme základní principy, které by krajské úřady měly dodržovat. Na základě podnětů, jimiž jsme se zabývali, jsme do Zásad promítli i doporučení, že krajské úřady nemohou stížnost na porušení práva na úctu a důstojné zacházení (např. nevhodné chování zdravotnických pracovníků) postoupit České lékařské komoře bez toho, aby ji samy také prošetřily.

 [Zásady: sp. zn. 3447/2017/VOP](#)

 [Kauza k postoupení stížnosti ČLK – zpráva ochránce: sp. zn. 1453/2016/VOP](#)

Jaký je postup při vyřizování stížností na zdravotní péči?

Nejen krajské úřady (příp. Ministerstvo vnitra, Ministerstvo obrany či Ministerstvo spravedlnosti), ale i pacienti by měli vědět, jak se mají správně vyřizovat stížnosti na poskytovatele zdravotních služeb. Zákon o zdravotních službách ukládá krajským úřadům (a ministerstvům), aby na úřední desce zveřejnily, jak při vyřizování stížností postupují. Zjistili jsme, že krajské úřady tuto povinnost vesměs plní, výhrady

Ize mít v některých případech jen ke srozumitelnosti a úplnosti informací. Na druhou stranu ministerstva v plnění této povinnosti výrazně zaostávají. Rozhodli jsme se proto zpracovat vzor, v němž je postup krajského úřadu (příp. ministerstev) srozumitelně popsán, a poskytlí jsme ho úřadům k využití.

Stanovisko ochránce:
sp. zn. 5312/2017/VOP

Smlouva mezi ředitelem školského zařízení a mladým dospělým má řadu úskalí

Ve výroční zprávě za rok 2016 jsme informovali, že pokud se dítě po dosažení 18 let (mladý dospělý) rozhodne zůstat v dětském domově, protože dokončuje studium, uzavírá s ředitelem domova smlouvu. Podle rozhodnutí Nejvyššího soudu má tato smlouva veřejnoprávní charakter. Doporučili jsme Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy, aby zpracovalo vzorovou smlouvu se všemi náležitostmi, kterou ředitelé a ředitelky domovů jen upraví pro konkrétní dítě. Ministerstvo vyhovělo, nicméně s ním vedeme diskusi nad některými body smlouvy, k nimž máme výhrady. Ministerstvo například uvádí jako důvod pro okamžitou výpověď smlouvy, když se mladý dospělý odmítne podrobit testu na alkohol. Podle našeho názoru je však tento důvod nadbytečný, jestliže lze smlouvu okamžitě vypovědět pro agresivní a nevhodné chování. Nezdá se nám přiměřené, aby stejný postih čekal i mladého dospělého, který sice odmítne test na alkohol, ale jehož chování není nikterak závadové.

Zpráva a stanovisko ochránce:
sp. zn. 5157/2015/VOP

Spolupráce OSPOD a školy při neshodě rodičů o výběru základní školy

Rodiče se přeli o to, ve které škole se bude jejich dítě s postižením vzdělávat. Otec chtěl speciální školu, matka běžnou školu. Ředitel speciální školy o jejich sporu věděl, přesto dítě ke vzdělávání přijal. Nebyl tedy v dobré víře, že jsou rodiče ve shodě, a jeho rozhodnutí proto bylo nezákonné. Správně měl oba rodiče odkázat na soud a informovat orgán sociálně-právní ochrany dětí. OSPOD by měl dát podnět soudu k ustanovení opatrovníka

pro rozhodnutí o způsobu vzdělávání dítěte podle ustanovení § 943 občanského zákoníku. O stanovisku jsme informovali jak orgány sociálně-právní ochrany dětí na všech krajských úřadech, tak Českou školní inspekci.

Zpráva ochránce: sp. zn. 2142/2015/VOP

Proč místo jednoho nového auta pořizovat několik starých?

Stěžovatelka pečuje o dvě děti v pěstounské péči a o dvě osoby se zdravotním postižením (o mladou ženu, kterou měla dříve v pěstounské péči, a o svoji matku). Na základě žádosti dostala dávku pěstounské péče – příspěvek na zakoupení motorového vozidla ve výši 100.000 Kč. Obě ženy se zdravotním postižením si rovněž požádaly o příspěvek na pořízení motorového vozidla. Všechny tři příspěvky a rodinné úspory pak použily na pořízení nového společného vozidla. Po více než půl roce však úřad práce rozhodl, že pěstounka jednala v rozporu se zákonem, a chtěl příspěvek na zakoupení motorového vozidla ve výši 100.000 Kč vrátit. Ministerstvo práce a sociálních věcí toto rozhodnutí potvrdilo. Úřadu práce i ministerstvu vadilo, že vozidlo nebylo zaregistrováno přímo na stěžovatelku, ale na mladou ženu se zdravotním postižením. Podle jejich názoru byla stěžovatelka povinna stát se výlučným vlastníkem vozidla. Dále byly úřady přesvědčeny, že dávky pro osoby se zdravotním postižením a pěstounskou dávku nelze slučovat. Podle této úvahy by bylo v pořádku, kdyby si každá z žen v rodině koupila za „svůj“ příspěvek jedno starší vozidlo. S úřadem práce ani s ministerstvem jsme nesouhlasili. Po naší výzvě ministerstvo zrušilo rozhodnutí úřadu práce a stěžovatelka nemusela peníze vracet.

Zpráva ochránce: sp. zn. 1768/2017/VOP

Jak se bránit šikaně na pracovišti

Vydali jsme leták k problematice šikany na pracovišti. Obětím šikany nebo např. advokátům, nevládním a odborovým organizacím poradí, jak mohou postupovat.

Leták online: <http://bit.ly/letak-sikana>

»»»»»»»»»» Pomáháme

Nejčastěji lidé hledali pomoc s:

výkon sociálně-právní ochrany

podpora v nezaměstnanosti
a při rekvalifikaci

dluhy na pojistném / penále

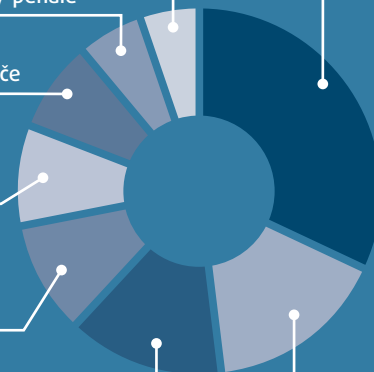
odebrání dítěte z péče

zajištění / výkon
veřejné služby

úprava styku rodiče
s dětmi, bránění
ve styku

postup OSPOD jako
kolizního opatrovníka

vyřazení z evidence uchazečů o zaměstnání

Pomohli jsme

251

rodinám

148

lidem s problémy
s úřadem práce

není možný. Ředitelku domova jsme upozornili na to, že podle zákona o výkonu ústavní a ochranné výchovy, musí smlouvu uzavřít kdykoliv ve lhůtě jednoho roku od ukončení ústavní výchovy. Tato „ochranná“ lhůta v případě mladíka ještě neuplynula. Ředitelka tedy s mladíkem smlouvu uzavřela a ten pokračuje ve studiu.

 Zpráva ochránce: sp. zn. 15/2017/VOP

Návrat do školy i do domova

V předchozí kapitole uvádíme, že smlouva mezi mladým dospělým, který chce i po 18 roce věku (resp. po skončení ústavní výchovy) zůstat v dětském domově a dokončit studium, a ředitelem domova má mnohá úskalí. Věci nepomáhá ani strohá úprava v zákoně o výkonu ústavní a ochranné výchovy. Ilustruje to i následující případ, který jsme řešili. Obrátil se na nás 18 letý mladík, který takovou smlouvu uzavřel, pobýval v domově asi půl roku, ale pak ji vypověděl, skončil se studiem a s pomocí ředitelky si zajistil ubytování v domě na půli cesty. Později však svoji situaci přehodnotil, chtěl se vrátit do domova a pokračovat i ve studiu. Vedení domova mu však řeklo, že návrat do domova již

Účast dítěte v pěstounské péči v reality show Výměna manželek je v rozporu s jeho nejlepšími zájmy

Obrátil se na nás dědeček dívky svěřené do pěstounské péče (matka vykonávala trest odnětí svobody) a stěžoval si, že se pěstounka s dětmi, které jí byly svěřeny do péče, zúčastnila reality show Výměna manželek a sociální pracovnice tomu nezábránila. Zjistili jsme, že sociální pracovnice, stejně jako my, vyhodnotila, že účast dívky v takovémto pořadu není v souladu s jejími zájmy (otázkou je, zda je to v souladu se zájmy kteréhokoliv dítěte). Se svým názorem seznámila pěstounku, projednala s ní důvody, pro které by se dívka neměla show účastnit, a byla připravena podat návrh soudu,

který by pěstounce zakázal účast dívky na natáčení. Pěstounka poskytla sociální pracovníci písemný příslib, že se dívka natáčení nezúčastní. Ten však nedodržela, natáčení a odvysílání pořadu proběhlo bez vědomí sociální pracovníce a dívka v reality show vystupovala. Nemáme pravomoc vyvodit vůči pěstounce žádné důsledky, proto jsme přijetí opatření ponechali na uvážení orgánu sociálně-právní ochrany dětí a krajského úřadu, který byl o věci také informován.

 Zpráva ochránce: sp. zn. 1183/2017/VOP

Je třeba usilovat o společné umístění matky s dítětem a nepřipravit dítě o pečující osobu

Obrátila se na nás babička s žádostí o pomoc, protože její dceři bylo krátce po porodu odebráno novorozeně a bylo umístěno v zařízení. Důvodem mělo být onemocnění matky schizofrenií a vážné pochybnosti o její schopnosti bezpečně o dítě pečovat. Nemyslíme si, že ke krajnímu řešení, jakým je odebrání dítěte, by měl orgán sociálně-právní ochrany přistoupit bez toho, aby se pokusil zajistit bezpečné prostředí pro matku i dítě společně, aby se matce dostalo podpory a pomoci v tom, jak o dítě pečovat, a bez toho, aby bylo zřetelnější, zda bezpečnou péči dítěti bude schopna poskytnout. Ve spolupráci se sociální pracovníci se nám podařilo dohodnout společný pobyt matky s dítětem v dětském centru, kde se jí dostane podpory a pomoci a dítě bude mít současně zajištěnu potřebnou péči.

 Zpráva ochránce: sp. zn. 5843/2017/VOP

Důvěřuj, ale ověřuj

Obrátila se na nás matka dětí, které byly umístěny do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Návrh na odnětí dětí podal orgán sociálně-právní ochrany dětí pouze na základě podezření otce, že matka dětí týrá a připravuje je na prostituci. Sociální pracovníce se rozhodla podat tento návrh, přestože starší syn Policii ČR uvedl, že má matku rád a nemá s ní žádné problémy. OSPOD podal návrh bez vyhodnocení míry ohrožení dětí, neopíral se o jiné zdroje než o tvrzení otce jednoho z dětí. OSPOD také pochybil, když nezjišťoval, zda by péči o děti nemohl převzít někdo z příbuzných, a přiměřeně neinformoval děti o tom, co se děje a proč (přitom staršímu synovi bylo již 13 let).

Orgán sociálně-právní ochrany dětí uznal, že mu pro jeho rozhodnutí chyběl dostatek informací.

Navázal spolupráci se čtyřmi psychology, sociální pracovníci se jeli podívat na dobrou praxi do fungujícího dětského krizového centra a absolvovali školení na komunikaci s dětmi. Podle posledních informací je starší syn v péči své tety a o mladšího pečuje otec. Matka je s oběma dětmi v pravidelném kontaktu a rodina využívá psychologickou pomoc.

 Zpráva a stanovisko ochránce:
sp. zn. 1120/2015/VOP

Pokud je součástí výběrového řízení několikahodinová zkouška práce, nemusí jít o práci nelegální

Obrátila se na nás stěžovatelka, kterou úřad práce vyřadil z evidence uchazečů o zaměstnání z důvodu výkonu nelegální práce. Zúčastnila se výběrového řízení, na něž ji poslal úřad práce, a na žádost možného zaměstnavatele několik hodin pracovala, aby prokázala, že je vhodnou uchazečkou. Zrovna v tento den inspektorát práce provedl u zaměstnavatele kontrolu a zjistil, že stěžovatelka pracuje bez smlouvy. I přes vysvětlení, že jde o výběrové řízení, zaslal inspektorát oznámení o nelegální práci úřadu práce, který stěžovatelku vyřadil z evidence uchazečů o zaměstnání a rozhodl o její povinnosti vrátit podporu v nezaměstnanosti. Zjistili jsme však, že inspektorát práce následně řízení proti zaměstnavateli kvůli nelegálnímu zaměstnávání zastavil z důvodu pochybností, zda šlo skutečně o nelegální práci, zda už mezi stěžovatelkou a zaměstnavatelem mohl vzniknout vztah závislosti. Jedinou postiženou stranou tak byla stěžovatelka, což jsme s ohledem na závěry inspektorátu považovali za nesprávné. Navrhli jsme proto **Ministerstvu práce a sociálních věcí, aby rozhodnutí úřadu práce o vyřazení stěžovatelky z evidence uchazečů o zaměstnání přezkoumalo a zrušilo. Ministerstvo nám vyhovělo**, úřad práce stěžovatelce doplatil pojištění a vrátil jí podporu v nezaměstnanosti za dobu, kdy byla nezákonně vyřazena z evidence.

 Zpráva ochránce: sp. zn. 5948/2016/VOP

104

šetření skončilo zjištěním pochybení – jen ve 2 se nepodařilo dosáhnout nápravy

40

případů, kdy se na nás obrátily děti

»»»»»»»»»» Mluvíme spolu

Efektivní kontrola zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc?

Ve výroční zprávě 2016 jsme psali, že kontroly zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc by mohly být efektivnější, kdyby se kroky krajských úřadů a úřadů práce lépe koordinovaly, kdyby si úřady vyměňovaly informace a kdyby úřad práce měl účinné nástroje, jak vymáhat nápravu zjištěných chyb. V roce 2017 jsme se setkali se zástupci krajských úřadů i úřadů práce. Na základě závěrů setkání jsme se obrátili na Ministerstvo práce a sociálních věcí, aby vydalo pro krajské úřady metodiku pro provádění kontrol, aktualizovalo metodiku pro inspekce prováděné úřady práce a zejména sjednotilo postup obou orgánů v určitých aspektech kontrolní činnosti (použití konkrétních ustanovení kontrolního řádu a zákona o sociálních službách). Ač jsme se v této věci na ministerstvo obrátili v únoru a následně znovu v červnu, do dnešního dne ministerstvo žádné kroky nepodniklo.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 2481/2016/VOP](#)

Sourozenci v pěstounské péči

V květnu 2017 jsme se setkali se zástupci krajských úřadů, abychom diskutovali o problémech souvisejících s pěstounskou péčí, zejména pokud se jedná o sourozenecké skupiny. Dozvěděli jsme se, že někteří pěstouni upouštějí od přání přijmout větší počet dětí už v průběhu přípravy na to, stát se pěstouny. Potíže s vyhledáním náhradní rodiny nastávají už u dvojic a s počtem sourozenců dítěti klesá šance na umístění do pěstounské péče. Ještě hůř jsou na tom děti se zdravotním postižením. Krajské úřady by uvítaly jednotnou evidenci dětí čekajících na náhradní rodinnou péči, ale zejména jednotnou evidenci žadatelů – osob, které se chtějí stát pěstouny. Zdůraznili jsme, že děti mají právo na zachování rodinných vazeb mezi sebou navzájem a pěstouni jsou povinni jejich vztahy udržovat a rozvíjet. Rodinný život netvoří jen vztahy mezi rodiči a dětmi, ale také vztahy mezi sourozenci navzájem. Jestliže už má dojít k rozdělení sourozenců, měl by orgán sociálně-právní ochrany dětí zajistit dohodu o četnosti a formě kontaktů mezi dětmi a sledovat, jak se je daří realizovat.

 [Závěry kulatého stolu: sp. zn. 1313/2017/VOP](#)

Podle čeho rozhodují zdravotní pojišťovny o nárocích pojištěnců?

Uspořádali jsme setkání zástupců pojišťoven a Ministerstva zdravotnictví, jehož účelem bylo vyměnit si informace o praxi pojišťoven při rozhodování o nárocích pojištěnců podle zákona o veřejném zdravotním pojištění. Tuto oblast značně ovlivnila soudní judikatura, podle níž pojišťovna při rozhodování o žádosti pojištěnce o úhradu zdravotní služby z veřejného zdravotního pojištění „**zcela zjevně nevystupuje v rovném postavení s pojištěncem**“ a je při něm „**vázána mimo jiné i správním řádem**“, neboť v daném řízení vystupuje v pozici správního orgánu. Potvrdilo se, že pojišťovny nepostupují v těchto řízeních podle **správního řádu v plném rozsahu**. Na setkání jsme se shodli, že **platná právní úprava je nevyhovující** a rozhodování o nárocích pojištěnců je nezbytné podrobit speciální právní úpravě. Proto je to i jedno z našich legislativních doporučení.

 Více informací na [str. 10](#)

Zpráva ochránce: sp. zn. 5153/2017/VOP

Když jsou rodiče závislí na drogách

Setkáváme se i s případy, kdy se rodina ocitne v hledáčku orgánu sociálně-právní ochrany dětí proto, že rodiče jsou či byli závislí na drogách a péči o děti zvládají v různé míře. Jelikož jde o specifickou skupinu ohrožených rodin a postup sociálních pracovníků se různí, rozhodli jsme se uspořádat setkání se všemi krajskými úřady a některými nevládními organizacemi pomáhajícími lidem se závislostí. Shodli jsme se, že orgán sociálně-právní ochrany dětí by měl být koordinátorem všech služeb, které

se u rodiče užívajícího návykové látky setkávají. Měl by vyhledávat a upřednostňovat takové služby, které umožní nepřerušit trvalé soužití rodiče a dětí. Sociální pracovníci by se měli zaměřit na to, zda rodič o dítě řádně pečuje, zda péči nezanedbává a zda dítě v péči rodiče užívajícího návykové látky není ohroženo na životě, zdraví či zdravém vývoji. Naše závěry jsme vtělili do materiálu, který jsme zaslali všem krajským úřadům. Víme, že některé z nich již zpracovávají svoji metodiku pro práci s rodinou ohroženou návykovými látkami.

 [Materiál pro krajské úřady:](#)
sp. zn. 6501/2014/VOP

Vyřazování z evidence uchazečů o zaměstnání

V řadě případů se zabýváme postupem úřadů práce, které rozhodují o vyřazení z evidence uchazečů o zaměstnání. Jelikož jsou následky vyřazení z evidence tvrdé, apelovali jsme na to, aby úřady práce dostatečně a srozumitelně uchazeče poučovaly o jejich právech a povinnostech vyplývajících z evidence. Cílem je předcházet tomu, že uchazeč nesplní povinnost (např. kvůli omylu v datu schůzky apod.) a bude vyřazen z evidence. Ministerstvo práce a sociálních věcí nám nabídlo, abychom se účastnili školení zaměstnanců úřadů práce a diskutovali s nimi o kazuistikách, s nimiž se setkáváme a které se týkají zejména definování toho, co jsou vážné důvody omlouvající nesplnění povinnosti. Ministerstvo také vytvořilo dva informační letáky obsahující informace k evidenci uchazečů o zaměstnání včetně podmínek nároku na podporu v nezaměstnanosti a důsledků neplnění povinností.

3 SOCIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ

V roce 2017 jsme se intenzivně věnovali problematice dávek pomoci v hmotné nouzi. Vydali jsme sborník Dávky pomoci v hmotné nouzi a uspořádali dvoudenní konferenci Sociální pomoc na rozcestí. Začali se na nás obracet lidé se stížnostmi na výplatu dávek poukázkami a také na fungování veřejné služby.

Sborník Dávky pomoci v hmotné nouzi
<http://bit.ly/davky-pomoci-HN>

Vyřídili jsme celkem

1458

podnětů;

120

našich šetření skončilo zjištěním pochybení,

6

se nepodařilo dosáhnout nápravy.

»»»»»»»»»» Měníme pravidla

O dávku pro dítě se zdravotním postižením může nově žádat i pěstoun

V roce 2016 jsme upozorňovali, že zákon o dávkách pro osoby se zdravotním postižením nepamatuje na situace, kdy je dítě se zdravotním postižením svěřeno do pěstounské péče. Pěstouni podle zákona nemohli pro dítě o tyto dávky žádat. Poskytování dávek totiž není běžnou věcí, ve které by mohl pěstoun dítě bez dalšího zastupovat podle občanského zákoníku. Od 1. ledna 2018 je účinná novela tohoto zákona, která již umožňuje, aby o dávky pro jim svěřené děti mohli žádat i pěstouni.

Když nájemník platí, ale vlastník si nechává peníze pro sebe

Ve výroční zprávě z roku 2016 jsme psali o vlastnících bytů, kteří sice pobírají od svých nájemníků sjednaný nájem a zálohy na služby spojené s nájmem, ale peníze si nechávají a nehradí služby a příspěvky do fondu oprav společenství vlastníků. Dochází tak k zadlužování společenství. S Ministerstvem práce a sociálních věcí jsme jednali o tom, aby úřady práce ustanovily společenství vlastníků jednotek zvláštním příjemcem dávek na bydlení

a peníze vyplácely přímo jemu. Ministerstvo však odmítlo tímto způsobem úřady práce usměrnit, proto jsme podpořili pozměňovací návrh k novele zákona o pomoci v hmotné nouzi, který výše uvedeným způsobem problém od dubna 2017 řeší.

Nepostradatelnost sociální práce

Vydali jsme Desatero dobré praxe sociální práce při řešení nepříznivé sociální situace – katalog principů, jejichž naplňování očekáváme od sociálních pracovníků a pracovníc. V Desateru také shrnujeme očekávání od státu (zejména obecních úřadů a úřadů práce), případně od dalších zaměstnavatelů ve vztahu k zajištění důstojných a vyhovujících pracovních podmínek sociálních pracovníků a pracovníc, jejich odpovídajícího finančního ohodnocení, podpory a podmínek pro další vzdělávání a osobní růst. Důraz klademe na odbornost sociální práce a na její pojetí jako profese (či povolání), pro jejíž výkon nestačí jen chuť a odhodlání pomáhat. Jde o činnost, která vyžaduje odbornost, celoživotní vzdělávání a osobní rozvoj sociálního pracovníka. K uznání a respektování sociálního pracovníka jako profesionála a k jeho podpoře vyzýváme i zaměstnavatele. Upozorňujeme na to, že věnovat

se sociální práci je činnost náročná a nedocenená společností, někdy i samotnými klienty a těmi, kdo sociální pracovníky a pracovnice zaměstnávají.

 Desatero dobré praxe
<http://bit.ly/socialni-prace>

Veřejná služba

V roce 2017 došlo k obnovení veřejné služby a nově má její výkon (nebo jiné aktivity, např. účast na projektu organizovaném úřadem práce) vliv na výši příspěvku na živobytí. Pokud lidé, kteří jsou v hmotné nouzi déle než 6 měsíců, nevykonávají veřejnou službu alespoň v rozsahu 20 hodin, snižuje se jim příspěvek na živobytí na existenční minimum. Teprve když vykonávají veřejnou službu v rozsahu 30 hodin, může se jim dávka zvýšit o 605 korun. Při přípravě zákona jsme kritizovali, že ke snížení dávek má dojít u každého, kdo neodpracuje stanovený počet hodin, aniž by úřad práce zkoumal důvody. Nedostatek pracovních příležitostí by totiž neměl jít člověku k tíži. Zákon rovněž neumožňuje zohlednit odmítnutí veřejné služby z důvodu zdravotního stavu. Považujeme také za demotivující, že za výkon veřejné služby v rozsahu 20 hodin nenáleží žádná odměna, a to ani v podobě zvýšení dávky.

Setkali jsme se s několika případy, kdy ke snížení dávky došlo, ačkoliv se člověk nezbytnou pracovní aktivitu snažil získat. Například žena ve věku 63 let z Moravskoslezského kraje žádala obec, v níž bydlí, o zajištění veřejné služby, ale všechna volná místa byla obsazena. Požádala o pomoc úřad práce, kde jí však řekli, že si práci musí najít sama, a snížili jí dávku na existenční minimum. V jiném případě u jednašedesátileté ženy nedošlo ke snížení dávky pouze díky tomu, že se zúčastnila projektu „job-klub“, jehož účelem je zlepšování dovedností potřebných k nalezení nového zaměstnání (např. psaní životopisu). Otázkou je, zda zákonodárce chtěl, aby se i osoby těsně před důchodovým věkem učily psát životopis. Případy, s nimiž se setkáváme, spíše potvrzují obavy, které jsme při projednávání zákona vyjádřili. Budeme proto jednat s Ministerstvem

práce a sociálních věcí a Poslaneckou sněmovnou o možnostech zmírnění zákona alespoň pro některé skupiny.

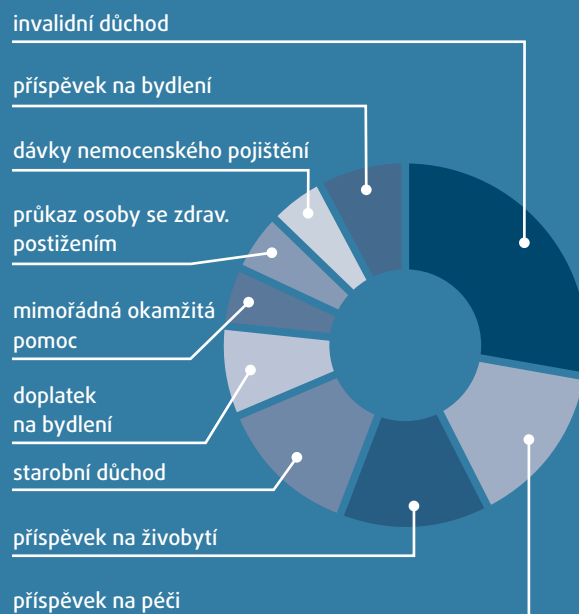
Výplata příspěvku na živobytí v poukázkách

Od 1. prosince 2017 došlo zákonem ke změně pravidel pro výplatu příspěvku na živobytí. Osobám, které jsou v hmotné nouzi déle než 6 měsíců, musí úřad práce povinně vyplácet 35–65 % dávky v poukázkách na nákup zboží ve stanovené hodnotě. Jde o poukázky určené pouze osobám v hmotné nouzi a tato skutečnost je z nich zřejmá (v označení se liší od „klasických“ stravenek). I když tato novinka platila ke konci roku teprve jeden měsíc, obdrželi jsme již 34 podnětů. Lidé především namítají, že výplata v poukázkách omezuje jejich možnost svobodně si vybrat, kde budou nakupovat. Poukázky nepřijímají všechny obchody a ty, které je přijímají, na poukázky nevracejí, takže je třeba nakoupit vždy přesně v uvedené nominální hodnotě. Fakticky jsou tak lidé nuceni k dražším nákupům, než kdyby dostávali dávky v penězích. Z poukázek také není možné hradit doplatky za léky či nájemné (pokud na ně nestačí dávky na bydlení). Řada lidí považuje placení poukázkami za ponižující a stydí se jimi platit. Dávky v poukázkách pobírají i senioři, kteří mají nízký důchod. Pro část dávky v poukázkách musí jezdit na úřad práce, přestože je dosud dostávali poštovní poukázkou. Stejným způsobem je část dávek zasílána lidem ve zdravotnických zařízeních a v sociálních službách. Zde nemá výplata v poukázkách žádné opodstatnění, neboť lidé zde nemohou poukázky zneužívat a většinou si za ně nemají co koupit (v sociálních službách potřebují hlavně peníze na úhradu jídla a služeb).

Plošné vyplácení dávek v poukázkách považujeme za neopodstatněné. V průběhu projednávání zákona jsme se však k tomuto záměru nemohli vyjádřit, neboť se jednalo o pozměňovací návrh předložený až ve druhém čtení na plénu Poslanecké sněmovny. Vzhledem k nespravedlivým dopadům na konkrétní osoby v hmotné nouzi budeme usilovat o změnu právní úpravy a o individualizovaný přístup.

»»»»»»»»»» Pomáháme

Nejčastěji lidé hledali pomoc s:

Úřad nemůže vyžadovat doklady, které nepotřebuje, nebo je už má k dispozici

Obrátila se na nás žena, která ukončila zaměstnání v Německu, vrátila se zpět do České republiky a požádala o příspěvek na živobytí. Úřad práce chtěl, aby předložila překlad pracovní smlouvy a dokladu o rozvázání pracovního poměru a odhad ceny podílu na rodinném domě, který před 10 lety zdědila. Stěžovatelka požadované dokumenty nedoložila, proto úřad práce žádost o dávku zamítl. Dospěli jsme k závěru, že úřad práce nepostupoval správně, protože požadoval doklady, které nebyly nezbytné. To, že skončil pracovní poměr, již musel mít úřad práce doložené, aby stěžovatelku vůbec vzal do evidence uchazečů o zaměstnání. Pro prokázání ceny části domu mělo úřadu práce stačit předložení nabývacího titulu k nemovitosti – dědického usnesení. Ministerstvo práce a sociálních věcí rozhodnutí úřadu práce zrušilo. Ten v novém řízení stěžovatelce přiznal příspěvek na živobytí, a to zpětně k měsíci, kdy žádost podala.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 6679/2016/VOP](#)

Nepřiznání dávky na bydlení, protože chata má nízké stropy

Řešili jsme podnět muže, který trvale bydlel v pronajaté rekreační chatě. Úřad práce mu nepřiznal doplatek na bydlení, neboť chata podle vyjádření stavebního úřadu nesplňovala standardy kvality bydlení podle zákona o pomoci v hmotné nouzi. Jeli jsme se podívat přímo na místo a podrobně jsme se seznámili se závěry stavebního úřadu. Podle nich chata nesplnila standardy, protože světlá výška místností byla nižší o 25 cm a byl zde jen chemický záchod. Upozornili jsme stavební úřad, že zákon o pomoci v hmotné nouzi požaduje splnění některých obecných technických požadavků u tzv. jiného obytného prostoru (tedy např. chaty) pouze přiměřeně. Stavební úřad může na základě svého uvážení nesplnění některých parametrů prominout, pokud stavba umožňuje lidsky důstojné bydlení. Stavební úřad následně provedl došetření a konstatoval, že standardy kvality bydlení jsou splněny. Úřad práce na základě nových zjištění dávku pomoci v hmotné nouzi stěžovateli přiznal. Věci se následně zabýval také Nejvyšší správní soud.

na základě žaloby stěžovatele a dal mu zapravdu. Úřad práce pak doplatek na bydlení doplatil i zpětně.

 Zpráva ochránce: sp. zn. 1092/2016/VOP

 Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 7. 2017, č. j. 6 Ads 331/2016 – 42

Invalidita vznikla o sedm let dříve, než stanovil posudkový lékař

Obrátili se na nás rodiče muže s duševním onemocněním, pro něž sice byl uznán invalidním, avšak z důvodu chybějící doby pojištění mu nebyl přiznán invalidní důchod. Zjistili jsme, že v posudcích posudkového lékaře bylo určeno datum vzniku invalidity podle data hospitalizace v psychiatrické nemocnici v roce 2015, ale nebyl zhodnocen zdravotní stav v předchozím období. Závažnost zdravotního stavu žadatele o důchod přitom nevyklučovala, že invalidita mohla vzniknout dříve. Česká správa sociálního zabezpečení po našem upozornění prověřila posudky posudkových lékařů a uznala, že jsou nepřezkoumatelné. Nařídila mimořádnou kontrolní lékařskou prohlídku a na jejím základě došlo k posunutí data vzniku invalidity stěžovatele na leden 2008. Poté už muž splňoval podmínku doby pojištění, takže mu Česká správa sociálního zabezpečení přiznala invalidní důchod a poskytla mu doplatek důchodu od data vzniku invalidity.

 Zpráva ochránce: sp. zn. 7582/2016/VOP

Ne vždy je třeba žádost psát na formulář

Obrátil se na nás stěžovatel, kterému Česká správa sociálního zabezpečení přiznala invalidní důchod s datem vzniku invalidity od září 2010. Stěžovatel požádal dopisem o přiznání invalidního důchodu od dřívějšího data. Česká správa sociálního zabezpečení ho poučila, že na základě takovéto neformální žádosti nelze posoudit jeho zdravotní stav a je třeba, aby vyplnil formulář a odeslal ho na

příslušnou okresní správu sociálního zabezpečení. Upozornili jsme Českou správu sociálního zabezpečení, že měla žádost posuzovat podle skutečného obsahu, tedy jako žádost o dodatečné přiznání důchodu. Pro ni zákon předepsaný formulář nepožaduje. Na základě toho Česká správa sociálního zabezpečení řízení o již zaslané žádosti v dopise zahájila. Vzhledem k tomu, že vydala rozhodnutí až po jednom a půl roce od podání žádosti, doporučili jsme stěžovateli, aby požádal Ministerstvo práce a sociálních věcí o odškodnění za nepřiměřenou délku řízení. Stěžovatel se svou žádostí uspěl a obdržel finanční odškodnění.

 Zpráva ochránce: sp. zn. 7451/2016/VOP

Když se opatrovník nestará, stát šetří na úkor potřebného

Obrátil se na nás mladý muž, který si stěžoval, že se o něj soudem ustanovený opatrovník nezajímá. Od pracovníků chráněného bydlení, kde žil, se dozvěděl, že jiným klientům přispívá na péči stát formou příspěvku na péči. Zjistili jsme, že stěžovatel byl zcela zbaven způsobilosti k právním úkonům a soud mu jako opatrovníka ustanovil příbuzného. Také jsme zjistili, že úřad práce stěžovateli odňal příspěvek na péči a opatrovník se proti tomuto rozhodnutí neodvolal. Jelikož posudek pro příspěvek na péči obsahoval rozporuplné údaje a závěr nebyl dostatečně odůvodněn, obrátili jsme se na ředitele odboru lékařské posudkové služby České správy sociálního zabezpečení. Při mimořádné kontrolní lékařské prohlídce posudková lékařka dospěla k závěru, že stěžovatel potřebuje z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu pomoc u pěti základních životních potřeb, což odpovídá závislosti na pomoci jiné fyzické osoby ve druhém stupni, a to dokonce již od roku 2015. Úřad práce tak stěžovateli nakonec přiznal příspěvek na péči ve výši 4.400 Kč a doplatil mu ho i zpětně.

 Zpráva ochránce: sp. zn. 519/2017/VOP

»»»»»»»»»» Mluvíme spolu

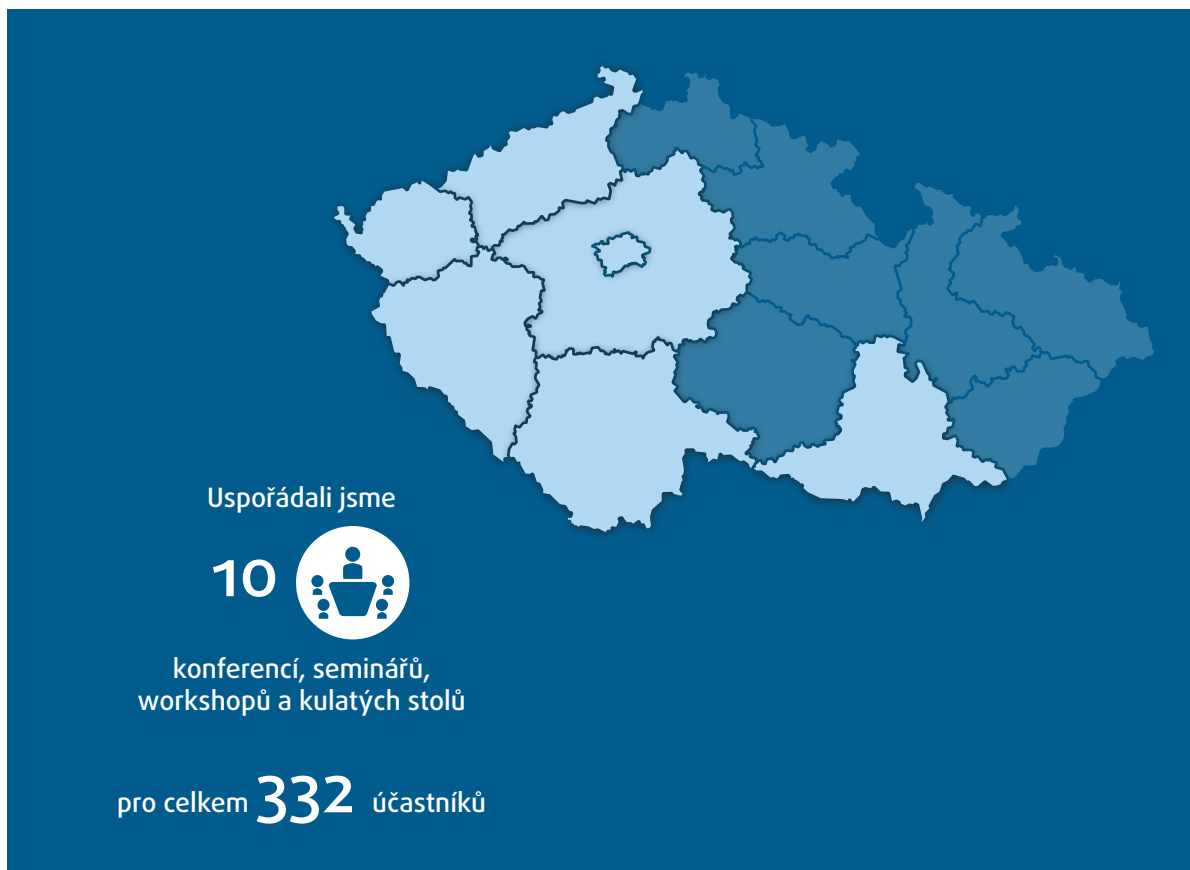
Snažíme se, aby rodinné dávky z Rakouska byly vypláceny včas

V listopadu 2017 jsme se setkali se zástupci rakouského ombudsmana, abychom prodiskutovali problémy s vyplácením rodinných dávek českým občanům z Rakouska. Zjistili jsme, že rakouské úřady mají na vyřízení žádostí o rodinné dávky lhůtu šest měsíců. Pokud však rodina žije v České republice a musí podklady zasílat poštou nebo prostřednictvím úřadu práce, řízení se ještě prodlužuje. Proto jsme se dohodli, že déle trvající případy budeme po dohodě se stěžovatelem řešit neformálně přímo se zástupci rakouského ombudsmana, abychom přispěli k rychlejšímu vyplácení dávky. Také jsme se obrátili na Evropskou komisi a požádali jsme o stanovisko, jak postupovat, pokud stát, který má přednostně rodinné dávky vyplácet, s českým úřadem práce nekomunikuje.

Máme co říct i k problematice důchodů

V lednu 2017 jsme prezentovali naše poznatky na stálém semináři Odborné důchodové komise. Upozornili jsme zejména na narůstající počet podnětů, ve kterých si lidé stěžují, že nezískali nárok na starobní důchod z důvodu nesplnění podmínky potřebné doby pojištění (ta se postupně zvyšuje z 25 na 35 let). Hovořili jsme také o nízkém povědomí lidí o tom, které aktivity jsou či nejsou náhradní dobou pojištění. Uvedený problém se týká zejména doby studia, doby vedení v evidenci uchazečů o zaměstnání a doby péče o děti. Diskutovali jsme o možnostech státu podpořit vyšší informovanost. Zmínili jsme i rozšíření možnosti doplatit si pojistné na dobrovolné důchodové pojištění zpětně (v současné době tak lze učinit maximálně jeden rok zpětně), což by mohlo zmírnit nepříznivý dopad „nepojištěných dob“ na nárok na důchod nebo jeho výši.

 Prezentace: <http://bit.ly/prezentace-duchody>

Konference Sociální pomoc na rozcestí?

V říjnu 2017 jsme uspořádali konferenci „Sociální pomoc na rozcestí?“ a pozvali na ni všechny, kdo působí v rámci systému pomoci v hmotné nouzi. Společně jsme se zamýšleli nad tím, zda a jak systém po 11 letech od přijetí zákona o pomoci v hmotné nouzi funguje, jaké má přednosti a jaké nedostatky. Zamyšlení se týkalo i problematiky sociální práce v oblasti pomoci v hmotné nouzi, která je od roku 2012 poněkud nepřehledně rozdělena mezi úřady práce a pověřené obecní úřady.

Na konferenci zazněly právní a koncepční úvahy k současnému systému pomoci v hmotné nouzi, kladné i záporné ohlasy k obnovení veřejné služby

a především kritické připomínky k roztržitosti systému sociální práce. Z praxe vyplývá, že rozdělení výkonu sociální práce mezi sociální pracovníky obecních úřadů a úřadu práce přináší nežádoucí duplicitu, současně je na obou stranách zřetelný nedostatek sociálních pracovníků.

V rámci workshopů se účastníci většinou shodli, že by mělo dojít ke sloučení dávek na bydlení do jedné dávky, a věnovali se úvahám o jejích možných parametrech. Další skupina účastníků diskutovala o tom, v jakých situacích a na jaký účel lze poskytnout mimořádnou okamžitou pomoc.

Videozáznam a prezentace:

<http://bit.ly/socialni-pomoc-na-rozcesti>

4

VEŘEJNÝ POŘÁDEK

I v roce 2017 se na nás stále více obraceli lidé se stížnostmi na státní službu, ale také na postup Úřadu na ochranu osobních údajů. O státní službě jsme také diskutovali v rámci konference o sladování rodinného a pracovního života. Uzavřeli jsme šetření zahájené z vlastní iniciativy, kdy Policie ČR dostatečně nereagovala na oznámenou střelbu na dětském letním táboře.

Vyřídili jsme

1635

podnětů;

z toho

921 v působnosti,

714 mimo působnost.

76 našich šetření skončilo zjištěním pochybení,

v 7 se nepodařilo dosáhnout nápravy.

»»»»»»»»»» Měníme pravidla

Musíme státu platit za dodání informace, kterou má stát k dispozici?

V řízení o přijetí do služebního poměru žadatelé prokazují svou bezúhonnost výpisem z evidence Rejstříku trestů. Chtěli jsme, aby o výpis žádaly samy služební orgány. Vedly nás k tomu tyto skutečnosti: výpis stojí 100 Kč, což pro některé žadatele není zanedbatelná částka, výpis nelze nahradit čestným prohlášením, jako např. doklad o zdravotní způsobilosti, a výpis nesmí být pro účely výběrového řízení starší než tři měsíce, takže jeho užitná hodnota je značně omezená. Za důležité jsme považovali hlavně to, že Rejstřík trestů provozuje stát. To, znamená, že osoba, která se uchází o místo ve státní správě, platí státu za informaci, kterou má stát k dispozici. Náместek ministra vnitra pro státní službu naší žádosti o změnu praxe vyhověl a postup služebních orgánů upravil. Žadatel má nyní na výběr, zda si pořídí výpis sám, nebo zda poskytne nutné údaje k tomu, aby výpis mohl získat služební orgán přímo.

 Doporučení: sp. zn. 5/2017/SZD

Dostal nadřízený navrženou odměnu, nebo ne?

Inspektorka České inspekce životního prostředí si stěžovala, že jí za poslední čtvrtletí roku 2015 nebyly přiznány odměny, protože se odvolala proti rozhodnutí o přijetí do služebního poměru a zařazení na konkrétní služební místo. Její tvrzení se nám nepodařilo ani potvrdit, ani vyvrátit, protože se nezachovaly žádné podklady k jejímu odměňování. Zjistili jsme ale, že proces přiznávání odměn probíhal v zásadě ústně a jednotlivé úrovně vedení spolu nekomunikovaly. To v konečném důsledku znamenalo, že představený, který odměnu zaměstnanci navrhl, nevěděl, zda jeho nadřízený návrh schválil a odměnu zaměstnanci přiznal, a pokud ne, tak z jakých důvodů. Takováto praxe není vůči zaměstnancům transparentní a může vyvolávat pochybnosti o spravedlivém odměňování.

Požádali jsme Českou inspekci životního prostředí, aby změnila platový řád tak, aby zaměstnanec věděl, že mu představený přiznání odměny navrhl. Představený by se měl následně dozvědět, jak s jeho návrhem naložil jeho nadřízený, který odměnu definitivně přiznává. Také jsme chtěli, aby

se po určitou dobu uchovávaly návrhy/podklady pro přiznání odměny, aby bylo možné zpětně přiznání či důvody nepřiznání odměny dohledat (např. pokud by státní zaměstnanec namítal nerovné odměňování). Naše návrhy jsou od 1. ledna 2018 součástí platového řádu.

 Zpráva a stanovisko ochránce:
sp. zn. 272/2016/VOP

Rozhodnutí o schválení návrhu na pozemkové úpravy do schránky

Pokud se pozemkový úřad rozhodne, že je třeba provést změny ve využití území (sloučit nebo zpřístupnit pozemky, provést protipovodňová nebo protierozní opatření apod.), je to informace pro vlastníky pozemků důležitá. Zjistili jsme však, že pozemkové úřady rozhodnutí, kterými tyto změny schválily, nenechávají vhažovat do domovní schránky. Dopisy se tak vrací zpět pozemkovému úřadu. Popsaný postup vycházel z metodického pokynu Státního pozemkového úřadu. Dané rozhodnutí je přitom nejdůležitějším v rámci celého řízení o pozemkové úpravě a podoba návrhu úpravy není zveřejňována na úřední desce pozemkového ani obecního úřadu. Proto jsme usilovali o změnu metodického pokynu, aby tato rozhodnutí byla vkládána do schránek, a ta nám byla při nejbližší aktualizaci přislíbena.

 Stanovisko ochránce: sp. zn. 24/2017/SZD

Důvodem vyhrazeného parkování pro osoby se zdravotním postižením je právě zdravotní postižení

Z vlastní iniciativy jsme se zabývali praxí města Cheb při zřizování vyhrazeného parkování pro osoby se zdravotním postižením. Impulsem byly informace zveřejněné na internetových stránkách města, kdy jako jedna z podmínek pro povolení vyhrazeného stání byla uvedena bezdlužnost vůči městu. Současně byla žadatelům o zřízení vyhrazeného stání pro ZTP či ZTP/P stanovena povinnost „udržovat v místě vyhrazeného parkování schůdnost a sjízdnost“. Obě podmínky jdou nad rámec zákona. Po našem upozornění město Cheb podmínku bezdlužnosti, stejně jako povinnost osob se zdravotním postižením udržovat v místě vyhrazeného stání schůdnost a sjízdnost, zrušilo.

 Zpráva ochránce: sp. zn. 2481/2017/VOP

K čemu je bezpečnostní osobní kód u občanských průkazů?

Od 1. ledna 2012 jsou lidé při převzetí občanského průkazu povinni zadat bezpečnostní osobní kód (BOK). Tímto 4–10místným číselným kódem by se pak měli identifikovat při komunikaci s informačními systémy veřejné správy (např. v systému evidence obyvatel, v registru adres a nemovitostí apod.). Záměrem bylo zvýšit komfort občanů i úředníků. Lidé nám však píšou, že si pod hrozbou sankce mají pamatovat číselný kód, který je jim k ničemu a nelze ho v úřední komunikaci využít. Upozornili jsme Ministerstvo vnitra, že ani šest let od data nabytí účinnosti novely zákona o občanských průkazech, která BOK zavedla, nezajistilo, že úřady a kontaktní místa veřejné správy budou vybaveny příslušnou technologií, která by umožnila BOK využívat. Ministerstvo vnitra trvá na tom, že zavedení bezpečnostního osobního kódu je nezbytné, a přislíbilo, že vyvine maximální úsilí, aby již držitelé stávajících občanských průkazů mohli ještě před skončením doby jejich platnosti (tj. do konce roku 2022) při prokazování totožnosti BOK využívat. Ministerstvo bude také iniciovat zrušení správního poplatku, pokud lidé BOK zapomenou a bude třeba ho odblokovat.

 Zpráva a stanovisko ochránce:
sp. zn. 1247/2017/VOP

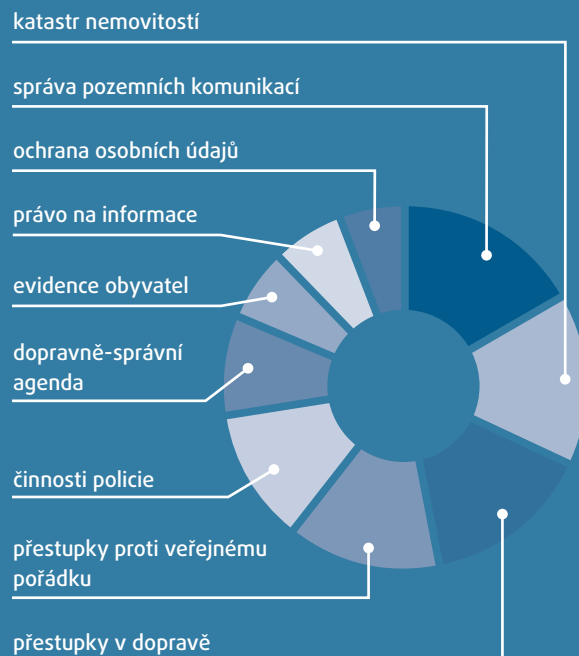
Určení otcovství souhlasným prohlášením rodičů bude jednodušší

V praxi se setkáváme se situacemi, s nimiž pravděpodobně nepočítal metodický pokyn Ministerstva vnitra z roku 2008 k určení otcovství souhlasným prohlášením rodičů před matričním úřadem. Požádali jsme proto ministerstvo o jeho aktualizaci. Chtěli jsme, aby při prohlášení otcovství k ještě nenarozenému dítěti stačilo lékařské potvrzení namísto těhotenského průkazu. V tom nám ministerstvo vyhovělo. Dále jsme uvítali, že ministerstvo upozornilo matriční úřady, že by neměly nesprávně informovat budoucí rodiče o tom, že při souhlasném prohlášení o otcovství musí být přítomni oba současně. Tuto informaci měla řada matričních úřadů na webových stránkách. Dosáhli jsme také toho, že nově by měl postačovat k prokázání totožnosti rodičů jakýkoliv platný doklad totožnosti, nejenom občanský průkaz.

 Výzva a vyrozumění ochránce:
sp. zn. 20/2017/SZD

»»»»»»»»»» Pomáháme

Nejčastěji lidé hledali pomoc s:

Pomohli jsme

- 96 lidem s problémy s katastrem nemovitostí
- 71 lidem s problémy s policií
- 85 lidem s problémy s užíváním pozemních komunikací
- 51 se služebními poměry a státní službou

V České Lípě už lze složit zkoušku pro získání řidičského oprávnění rychleji

Zjistili jsme, že Městský úřad v České Lípě výrazně překračuje zákonné lhůty pro provádění zkoušek odborné způsobilosti žadatelů o řidičská oprávnění. Podle zákona by se zkouška měla konat nejpozději do 15 dnů poté, co se žadatel ke zkoušce přihlásí. Upozornili jsme na to městský úřad a ten zvýšil počet zaměstnanců na úseku zkušebních komisařů o jednoho, čímž se situace vyřešila trvale. K průtahům již nyní nedochází.

Zpráva ochránce: sp. zn. 6391/2016/VOP

Bez ústního jednání a hodnověrných svědků není přestupku

Stěžovatelka namítala nesprávný postup městského úřadu, který ji uznal vinnou ze dvou přestupků proti občanskému soužití. Měla se dopustit napadení úřednice úřadu práce a vytržení průkazu ze spiso-
vého materiálu (kvalifikováno jako tzv. jiné hrubé

jednání). Byla jí uložena pokuta ve výši 2.500 Kč a náhrada nákladů řízení ve výši 1.000 Kč.

Dospěli jsme k závěru, že městský úřad provedl nedostatečné dokazování, když závěr o vině stěžovatelky vystavěl pouze na výpovědích úřednic, aniž se vypořádal s tvrzením stěžovatelky, že úřednice napadly ji, nikoli ona je. Úřad měl vzít v úvahu objektivně přítomnou pochybnost o nestrannosti úřednic jako svědkyň a nepovažovat jejich výpovědi bez dalšího za věrohodné. Rovněž pochybil, když v průběhu řízení rozšířil obvinění o druhý přestupek, o němž nebylo vedeno ústní jednání, jak vyžaduje přestupkový zákon. Oslovili jsme proto krajský úřad, aby v přezkumném řízení rozhodnutí městského úřadu zrušil pro zjevné porušení právních předpisů. Krajský úřad vyhověl.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 1103/2016/VOP](#)

Parkování v parkovací zóně jen pro ty, kdo v ní mají trvalý pobyt

Zabývali jsme se stížností majitelky nemovitosti stojící v oblasti placeného stání (parkovací zóna), které město odmítlo vydat parkovací kartu, neboť v dané nemovitosti nemá trvalý pobyt. Zákon o pozemních komunikacích stanoví, že si obec může vymezit na svém území oblasti, ve kterých mohou za úplaty parkovat pouze osoby, které v těchto oblastech mají trvalý pobyt nebo zde vlastní nemovitost. Obec si ale nemůže zvolit, že parkovací karty vydá jen jedné z uvedených skupin osob, jak se to stalo v tomto případě. Upozornili jsme starostu, že podle zákona má stěžovatelka právo na vydání parkovací karty. Starosta nás informoval, že již připravuje nové nařízení, které bude výdej parkovacích karet upravovat v souladu se zákonem, a stěžovatelce v případě jejího zájmu parkovací kartu vydají.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 7744/2016/VOP](#)

Problém dvou různých příjmení

Vietnamská státní občanka, narozená v České republice v roce 1997, chtěla získat státní občanství České republiky prohlášením, což lze učinit do 21 let věku. Matriční úřad však neuznal její vietnamský

rodný list vydaný Vietnamským velvyslanectvím v Praze. Podle matriky narození by měla užívat příjmení *H.*, jenže doklady totožnosti (vietnamský rodný list, vietnamský pas, průkaz o povolení k pobytu) byly vystavené na příjmení *D.* Poradili jsme jí, aby podala písemnou žádost o provedení dodatečného záznamu o určení otcovství a změně příjmení do knihy narození – pak by měla všude uvedeno příjmení *D.* Matriční úřad jí však sdělil, že příjmení *D.* užívá neoprávněně a nejprve musí dojít u českého soudu k popření otcovství *H.*

S Vietnamskou socialistickou republikou má Česká republika smlouvu o právní pomoci ve věcech občanských a trestních. Popření otcovství se tedy řídí právním řádem toho státu, jehož občanem bylo dítě v době narození. Pravost dokladů, které vydaly vietnamské státní orgány, mohou zpochybnit pouze ony a český matriční úřad je musí akceptovat jako veřejné listiny, které mohou být podkladem právě pro dodatečný záznam, o nějž stěžovatelka žádala. Matriční úřad neměl vyzývat stěžovatelku, aby předložila veřejnou listinu o popření otcovství s odkazem na ustanovení českého právního řádu, ale měl respektovat doklady vydané vietnamskými orgány a dodatečně příjmení upravit na *D.* Obrátili jsme se na krajský úřad s podnětem k zahájení přezkumného řízení. Krajský úřad vyhověl. V novém řízení pak matriční úřad vydal stěžovatelce nový rodný list na příjmení *D.* a mohl pokračovat proces získání státního občanství.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 2027/2016/VOP](#)

Střelba v dětském táboře

Z vlastní iniciativy jsme se zabývali postupem policie po oznámení střelby v letním táboře v Jiřetíně pod Jedlovou. Zjistili jsme, že policisté pochybili, když po oznámení střelby do tábora nepřijeli, neprověřili situaci, neověřili, zda účastníci tábora nejsou nadále ohroženi a přinejmenším nepřispěli ke zklidnění vyhozené situace. Odhalili jsme také neprofesionální jednání vůči účastníkům tábora, kteří přišli podat ke střelbě vysvětlení. Policie uznala chybu a přislíbila, že v obdobných případech bude jednat aktivněji.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 5996/2016/VOP](#)

»»»»»»»»»» Mluvíme spolu

Setkání na Českém úřadu zeměměřickém a katastrálním

Setkali jsme se se zástupci Českého úřadu zeměměřického a katastrálního a diskutovali o vztahu katastrálního zákona a zákona o svobodném přístupu k informacím. Shodli jsme se, že katastrální zákon představuje komplexní právní úpravu pro poskytování údajů z katastru nemovitostí. Tato právní úprava ale nebrání tomu, aby žadatel získal některé další, „neklasické“ údaje katastru pomocí zákona o svobodném přístupu k informacím.

Shodli jsme se také na potřebě aktualizovat ustanovení katastrálního zákona, které upravuje provádění obnovy katastrálního operátu novým mapováním. Chceme sladit provádění obnovy katastrálního operátu novým mapováním a pozemkovými úpravami.

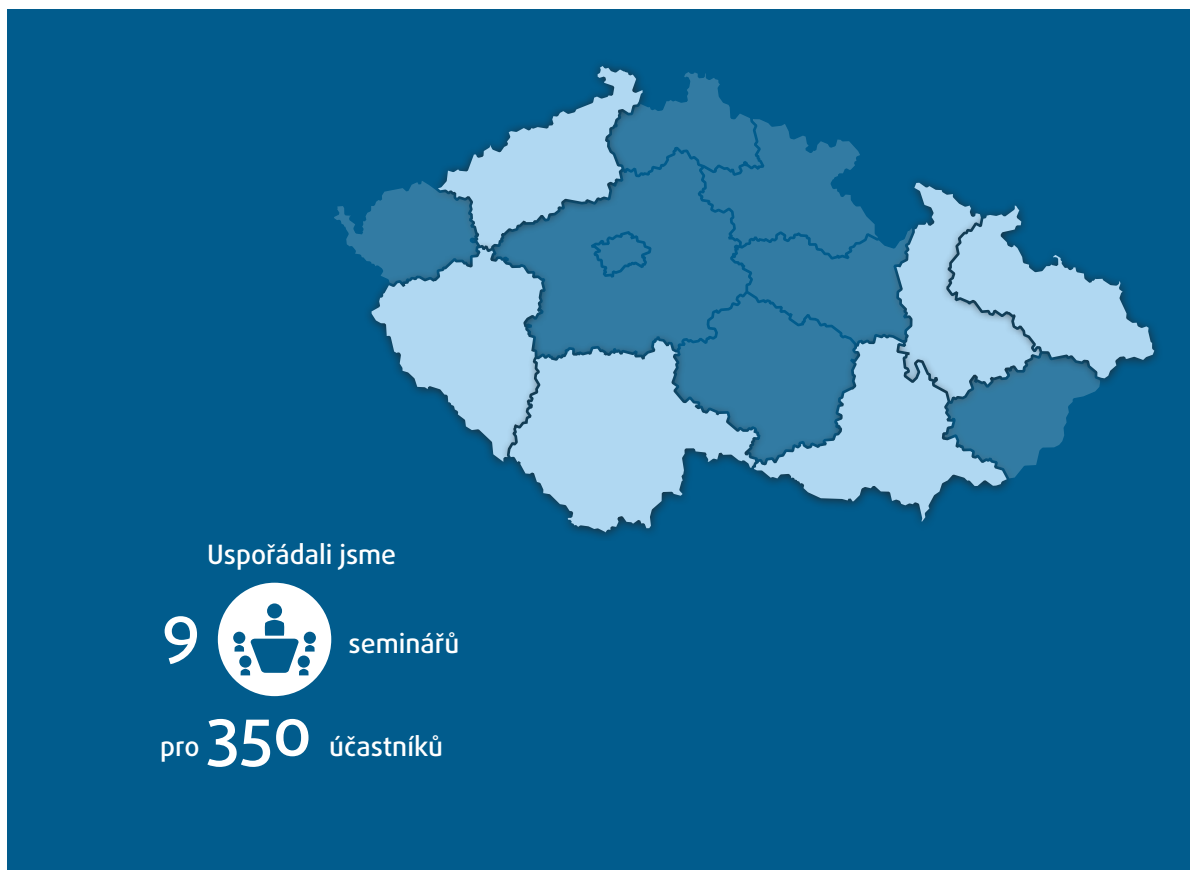
Věnovali jsme se i přebírání údajů z informačního systému evidence obyvatel do informačního systému katastru nemovitostí. Katastrální úřady v praxi upozorňují na chyby v informačním systému evidence obyvatel. Získá-li katastrální úřad podkladovou listinu s aktuální adresou bydliště osoby, která je odlišná od adresy evidované v informačním

systému evidence obyvatel, a má-li důvodnou pochybnost o správnosti údaje v informačním systému evidence obyvatel, informuje úředníka, který údaje do systému vkládá, aby údaj označil jako chybný. Zástupci Českého úřadu zeměměřického a katastrálního by uvítali zřízení jednoho místa, kam by katastrální úřady mohly směřovat upozornění na chyby.

 V elektronické podobě jsme vydali sborník z konference o pozemkovém právu, kterou jsme pořádali v roce 2016: <http://bit.ly/konference-pozemkove-pravo>

Bude vstup do registrovaného partnerství méně formalistický?

Na kulatém stole jsme se zástupci matričních úřadů hovořili o jejich praxi a stávající právní úpravě týkající se registrovaného partnerství. Diskutovali jsme o rozdílech mezi uzavřením manželství a vstupem do registrovaného partnerství. Ministerstvo vnitra prozatím odmítlo naše doporučení, aby se do registrovaného partnerství mohlo vstoupit před všemi úřady obcí s rozšířenou působností, stejně jako před nimi lze uzavřít manželství. Ministerstvo

se také dosud nevyjádřilo k našemu námětu osvobodit povolení změny příjmení na příjmení partnera v souvislosti se vstupem do registrovaného partnerství od správního poplatku. Přislíbilo ale zpracovat novelu zákona o matrikách, která by sjednotila úpravu místa a času vstupu do partnerství s uzavřením manželstvím.

šetření za uplynulé období a zjistit, zda se některé problémy vyskytují plošně nebo jen v určitém kraji. Tímto způsobem jsme se například dozvěděli, že ve Středočeském kraji stále existují plošné průtahy při odvolacích řízeních, jelikož se již několik let nedaří najít pracovníky, kteří by se chtěli dopravně-správní agendě věnovat.

Setkání se zástupci krajských úřadů v agendě dopravně-správní

I v roce 2017 jsme se pravidelně setkávali se zástupci všech krajských úřadů, kteří se věnují dopravně-správní agendě. Jedná se o sérii každoročních neformálních jednání, během nichž si vyměňujeme praktické zkušenosti ze správních řízení a diskutujeme o aktuálním vývoji judikatury či legislativy v této oblasti. Je to příležitost informovat úřady o právně zajímavých výsledcích našich

Je státní služba vstřícná k rodičům?

V rámci projektu Služba šitá na míru jsme se věnovali státní službě i z toho pohledu, nakolik umožňuje svým zaměstnancům využívat opatření ke sladování pracovního a osobního života. Ukázalo se, že zájem o některá sladovací opatření je vysoký (např. home office), ale služební úřady na něj zatím nejsou schopny a někdy i ochotny adekvátně reagovat. Více se o konferenci dočtete v kapitole 8 Rovné zacházení a diskriminace.

5 STAVEBNÍ ŘÁD

Počet stížností týkající se ochrany životního prostředí se téměř zdvojnásobil a častěji než v minulých letech jsme se také zabývali problematikou změny staveb. Stížnosti nevyřizujeme od stolu – ve více než třiceti případech jsme se jeli podívat přímo na místo. Publikovali jsme řadu odborných článků, pokračovala naše spolupráce s Českou společností pro stavební právo a i nadále přednášíme na Právnické fakultě v Brně předmět „Stavba v praxi ombudsmana“. Podíleli jsme se také na komentáři ke stavebnímu zákonu.

Vyřídili jsme celkem

863

podnětů;

101

našich šetření skončilo zjištěním pochybení,

v 10

se nepodařilo dosáhnout nápravy.

»»»»»»»»»» Měníme pravidla

Trpělivost splnění doporučení přináší, ale ne vždy

Ve výroční zprávě za rok 2016 jsme psali, že se nám podařilo uspět s některými doporučeními na změnu právní úpravy. Konkrétně šlo o změnu posuzování bezúhonnosti osob, které chtějí vykonávat funkci myslivecké stráže. Usilujeme o ni už od roku 2013 a chceme, aby uchazečům stačilo předložit pouze výpis, nikoli opis z rejstříku trestů. Bohužel se v průběhu roku 2017 nepodařilo Poslanecké sněmovně tuto novelu projednat. Stejný osud stihl i naše další doporučení týkající se zákona o vodách, které mělo řešit situace, kdy v důsledku průzkumných vrtů dochází např. ke ztrátě vody v okolních studních nebo

se zhorší kvalita vody. Po několikaletém úsilí jsme tedy opět na začátku a naše doporučení budeme znovu uplatňovat během připomínkových řízení.

Není fér, když jediný, kdo může úřad kontrolovat, je úřad sám

Podle stavebního zákona lze některé činnosti provádět na základě souhlasu stavebního úřadu (není třeba mít povolení). Jde např. o kolaudační souhlas, souhlas s odstraněním stavby či souhlas s ohlášením stavby. Při nesouhlasu může být postup stavebního úřadu přezkoumán. Proti postupu stavebního úřadu je možné podat podnět

k přezkumu. Zdá se nám logické, aby přezkumné řízení vedl nadřízený úřad a nikoliv ten, jehož postup je napadán. Kritizovali jsme proto dosavadní praxi, podle které souhlasy přezkoumával stavební úřad, který je vydal, nikoliv nadřízený úřad (obvykle krajský úřad). Taková praxe podle nás zavdávala pochybnosti o nestrannosti rozhodování. Není také důvod postupovat u souhlasů jinak než v přezkumných řízeních u klasických rozhodnutí, která vede vždy nadřízený úřad. K našemu názoru se přiklonila judikatura a také praxe, i když bohužel jen některých úřadů. Uvítali jsme proto, že novela stavebního zákona reaguje na naše připomínky a zavádí jednoznačnou příslušnost nadřízených orgánů k přezkumu souhlasů.

 Zpráva a stanovisko ochránce:
sp. zn. 4101/2013/VOP

Na kolik ocenit poškození lesa?

Že jsou lesy poškozovány imisemi, je fakt. Vyhláška proto určuje, jak se vymezují pásma ohrožení lesů, která jsou pod vlivem imisí, a jak se stanoví výše škody spočívající ve snížení přírůstku lesního porostu v důsledku imisí. Diskuse se však nyní vedou

o tom, nakolik ještě současná vyhláška odpovídá realitě a po jaké době by se měla vždy aktualizovat. Svolali jsme v dané věci jednání, kterého se účastnili zástupci Ministerstva zemědělství, Ministerstvo životního prostředí, Ministerstvo průmyslu a obchodu, Ústavu pro hospodářskou úpravu lesů Brandýs nad Labem a teplárenských společností. Ministerstvo zemědělství již pracuje na změně koncepce, na jejímž základě se pásma ohrožení lesů stanovují. Očekáváme také, že ministerstvo v dohledné době předloží návrh změny vyhlášky, která danou oblast reguluje.

Zpráva ochránce: sp. zn. 1187/2017/VOP

Novela zákona o pohřebnictví

Zapojili jsme se do prací na novele zákona o pohřebnictví, která od 1. září 2017 významným způsobem posílila právo na ochranu osobnosti zahrnující právo každého na slušný pohřeb dle místních zvyklostí. Podařilo se nám také prosadit, o co jsme v posledních letech usilovali: Rodiče mrtvých narozených dětí mají nově právo požádat nemocnici o vydání dítěte bez ohledu na délku trvání těhotenství či váhu plodu a mohou ho důstojně pohřbívat.

»»»»»»»»»» Pomáháme

Nejčastěji lidé hledali pomoc s:

umístění stavby

územní plánování

ochrana přírody

ochrana lesů, půdy; myslivost

ochrana vod, vodní díla

stavební povolení

změna stavby

dodatečné povolení
stavby

řízení o odstranění stavby

Pomohli jsme

324

lidem s problémy s územním či stavebním řízením nebo s užíváním stavby

145

lidem s problémy odstraňování nebo dodatečného povolování stavby

71

lidem s problémy s obtěžováním hlukem

64

lidem s problémy týkajícími se vodovodů, kanalizací a ochrany vod

Zjistili jsme, že stavební úřad nepostupoval správně, když v roce 2012 vlastníkově objektu bez dalšího odsouhlasil, aby zrušil dopravní (terénní) plošinu, která sloužila osobám se zdravotním postižením pro vstup do objektu, a nahradil ji rampou. Chtěli jsme, aby stavební úřad provedl kontrolní prohlídku stavby, posoudil zjištěné skutečnosti a nařídil vlastníkově provedení nezbytných úprav, jimiž se, v souladu se zákonem, zajistí bezbariérový přístup. Vlastník úpravy provedl a od podzimu 2017 mohou objekt občanské vybavenosti využívat i lidé se zdravotním postižením.

Zpráva a stanovisko ochránce:
sp. zn. 5336/2016/VOP

I osoby se zdravotním postižením mají právo dostat se ke svému lékaři

Obrátil se na nás stěžovatel s žádostí o prošetření postupu stavebního úřadu, který neřešil závadný stav objektu občanské vybavenosti (dům s ordinacemi lékařů, fyzioterapeutů). Stěžovatel namítal, že vstup do objektu je pro tyto osoby zajištěn prostřednictvím rampy, která neodpovídá technickým požadavkům, a není tudíž bezpečná. Objekt tak nebyl přístupný osobám se zdravotním postižením.

„Salámuje“ se nejen v masném průmyslu

V Praze má v několika etapách vyrůst v rámci projektu „Hodkovičky – Nad řekou“ přes 800 bytů a parkovacích míst na více než 42 tisících m². Aby se vyhnul procesům, které u takto rozsáhlých záměrů předpokládá zákon o posuzování vlivu na životní prostředí (tzv. EIA), zvolil předkladatel metodu rozdělení projektu a postupného oznamování jednotlivých etap, které nepřekračují limity

rozhodné pro stanovení, jestli procesy EIA jsou či nejsou nutné. U první etapy Magistrát hlavního města Prahy potvrdil, že jde o podlimitní záměr, který nepodléhá ani tzv. zjišťovacímu řízení (zda se bude dál podrobněji zjišťovat možný negativní vliv na životní prostředí a zda budou následovat další řízení v rámci EIA). To bylo důvodem, proč jsme dostali několik stížností na postup magistrátu. Zjistili jsme, že magistrát skutečně pochybil. I kdyby neprohlédl předkladatelovu tzv. „salámovou“ metodu, tak z údajů, které měl k dispozici, vyplývá, že minimálně zjišťovací řízení mělo proběhnout. Magistrát navíc ze své úřední činnosti musel vědět, že projekt nepočítá pouze s první etapou, která mu byla oznámena, ale bude následovat i etapa další. Zdůraznili jsme, že záměr je třeba posuzovat jako celek a nesmí docházet k jeho dělení za účelem vyhýbání se procesům dle zákona o posuzování vlivu na životní prostředí.

Ministerstvo životního prostředí, jako nadřízený úřad, dospělo k obdobným závěrům jako my a apelovalo na magistrát, aby s přihlédnutím k nežádoucímu „salámování“ záměru vyhodnocoval, jaký vliv na životní prostředí budou mít obě etapy společně, a to i kdyby druhá etapa byla oznámena opět jako podlimitní záměr. Magistrát nás informoval, že do budoucna hodlá postupovat důsledněji a nebrání se ani hodnocení kumulativních vlivů jednotlivých etap (tj. zhodnocení celkového vlivu realizace všech etap na životní prostředí).

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 482/2017/VOP](#)

Když si soused udělá z rodinného domu penzion

Setkáváme se s tím, že jsou stavby využívány k jinému účelu, než k jakému byly původně zkolaudovány. Typicky jde o případy, kdy stavbu určenou k bydlení začne majitel využívat k podnikání a z rodinného domu udělá hotel nebo penzion. Požadavky na stavby určené k těmto dvěma účelům jsou však odlišné. Pokud někdo hodlá stavbu využívat např. jako penzion, musí vyhovět přísnějším požadavkům na vnitřní bezpečnost, hygienu apod. Rovněž je nutné posuzovat vliv užívání stavby na její okolí, protože dochází ke zvýšení hluku a dopravy. Právě to byly důvody, proč se na nás obrátili sousedé majitelů rodinného domu, neboť u místního stavebního úřadu ani živnostenského úřadu nepochodili. Oba úřady jim řekly, že využívání rodinného domu je v pořádku a to, že zde dočasně bydlí cizí osoby, neznamená, že je třeba měnit účel využívání stavby. Žádný z úřadů

však nepřihlédl k tomu, k čemu je rodinný dům reálně používán, ač šlo o veřejně známé informace. Zjistili jsme, že dům slouží jako ubytovací zařízení pro veřejnost s kapacitou 27 lůžek. Na internetu byl inzerován jako objekt „vhodný pro rodinnou dovolenou, firemní školení, přátelská setkání i nejruznější oslavy.“ Cestovní kancelář ho nabízela jako „nový, luxusně zařízený rekreační objekt s bazénem vhodný k ubytování pro náročné klientely. Dospěli jsme k závěru, že užívání stavby takovým způsobem má nepochybně zcela jiné dopady na okolí, než kdyby byla stavba skutečně užívána jako rodinný dům, tj. k bydlení. Živnostenský úřad s námi souhlasil, stejně jako krajský úřad, který vyzval stavební úřad, aby znovu posoudil, zda je stavba užívána tak, jak byla zkolaudována.

 [Zpráva, stanovisko a sankce ochránce: sp. zn. 3348/2014/VOP](#)

Obec je vlastníkem objektu a její stavební úřad řeší porušování stavebního zákona

Obrátila se na nás obyvatelka bytu, pod nímž je restaurace, kterou vlastní a pronajímá Městská část Praha 1 (dále „městská část“). Stěžovala si na nadměrný hluk z provozu, na pravidelné hudební produkce, které trvají dlouho do noci, ale hlavně na nečinnost stavebního úřadu Městské části Praha 1 (dále „stavební úřad“). Zjistili jsme, že stavební úřad ignoroval podmínku hygienické stanice, že v restauraci nesmějí probíhat hudební produkce. I přes poučení nadřízeného orgánu se také opakovaně dopouštěl procesních pochybení, čímž docházelo k průtahům. Svojí nečinností rovněž způsobil, že uplynula lhůta pro uložení pokuty provozovateli restaurace. Shrnuto, za více než 4 roky, nebyl stavební úřad schopen či ochoten zjednat nápravu.

Protože existovalo důvodné podezření, že je postup stavebního úřadu ovlivněn ekonomickým zájmem městské části jako pronajímatele prostor, navrhli jsme Magistrátu hlavního města Prahy, aby projednáním věci pověřil jiný stavební úřad z důvodu možné systémové podjatosti všech úředních osob z úřadu městské části. Magistrát nám vyhověl a tento postup následně potvrdilo i Ministerstvo pro místní rozvoj, ke kterému se městská část odvolala, neboť s odebráním věci nesouhlasila.

 [Zpráva a stanovisko ochránce: sp. zn. 3210/2014/VOP](#)

»»»»»»»»»» Mluvíme spolu

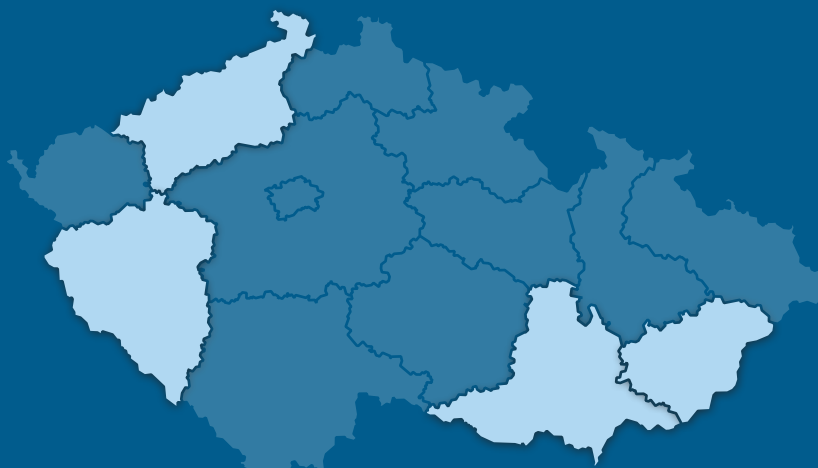
Může účastník stavebního řízení nahlížet do projektové dokumentace?

V roce 2017 jsme se zaměřili na to, že některé stavební úřady odmítají poskytovat účastníkům řízení kopie projektové dokumentace. S modelovou situací jsme oslovili všechny krajské úřady a zajímali se, zda by projektovou dokumentaci poskytly, popřípadě za jakých podmínek. Zjistili jsme, že praxe úřadů je velmi roztříštěná. Některé úřady by dokumentaci neposkytly vůbec, jiné za splnění určitých podmínek (například s přihlédnutím k charakteru stavby, zájmům účastníka) a některé by ji poskytly bez dalšího. Myslíme si, že stavební úřady by při každé žádosti o poskytnutí dokumentace měly poměřit všechny zájmy - zájem vlastníka stavby, k níž se dokumentace váže, na zachování soukromí a zájem účastníka řízení, který chce do dokumentace nahlédnout, na spravedlivém procesu. Teprve poté by měly rozhodnout a neodmítat poskytnout dokumentaci rovnou. Jelikož je praxe nejednotná, obrátíme se na Ministerstvo pro místní rozvoj s žádostí, aby zajistilo její sjednocení.

Pro zajištění pohody zvířat nestačí jen dost granulí a vody

V posledních dvou letech se intenzivněji věnujeme problematice týrání zvířat, neboť jsme obdrželi řadu podnětů poukazujících na nedostatečnou činnost příslušných úřadů (krajských veterinárních správ a obecních úřadů, které projednávají přestupky v této oblasti). Při jejich prošetřování jsme narazili na určité limity zákona na ochranu zvířat, jež ve specifických případech (zejm. u chovu exotických zvířat bez povolení) komplikují postup úřadů. Nadále se zabýváme problémem nedostatku financí na tzv. náhradní péči o zvířata, která obecní úřad kvůli týrání odebral. Přestože zákon ukládá úřadu povinnost týrané zvíře za určitých okolností odebrat, fakticky k tomu zejména u většího počtu hospodářských zvířat nebo u exotických zvířat nedochází, neboť obec nemá peníze na to, aby péči o tato zvířata zajistila. K tématu týrání zvířat, pořádáme koncem února 2018 konferenci, kde chceme diskutovat o možných změnách zákona na ochranu zvířat a o tom, jak by měly úřady posuzovat pohodu zvířat (tzv. welfare).

 Tisková zpráva <http://bit.ly/problematika-zvirat>

Uspořádali jsme

7 seminářů a kulatých stolů
pro **228** účastníků

Svoji hodnotu mají i některé domy, které nejsou kulturní památkou

V mnoha obcích se nacházejí domy, které sice nejsou chráněny jako kulturní památky, přesto mají díky svému vzhledu významnou hodnotu. Opakovaně jsme se setkali s případy, kdy vlastník takovou budovu zrekonstruoval, její vzhled zcela změnil a tím i zničil její původní hodnotu. Stavební úřady nepožadovaly pro takové změny žádné povolení. Podle našeho názoru je však nutno nahlížet na stavební úpravy (rekonstrukce), jimiž dojde k odstranění zdobných prvků fasády a zároveň ke změně barvy budovy, jako na stavební úpravy, které mění vzhled stavby a mohou tak být provedeny až po vydání stavebního povolení. Předtím než stavební úřady povolení vydají, musí posoudit, zda navrhovaná změna stavby naruší urbanistické a architektonické hodnoty okolní zástavby. Ochranu těchto hodnot musí stavební úřady zajistit také v případech, kdy povolují stavby v blízkosti kulturních památek (např. kauza stavby, která nešetrně zastínila významnou kulturní památku rotundu svaté Kateřiny v České Třebové). V roce 2018 chceme vydat doporučení, které by shrnulo, jak by v takových situacích měly stavební úřady postupovat.

 Tisková zpráva <http://bit.ly/zatepleni-skoly>

 Kauza rotundy sv. Kateřiny –
[zpráva ochránce](#): sp. zn. 3390/2017/VOP

Když úřad povoluje stavbu své obci

Na setkáních se zástupci stavebních úřadů opakovaně diskutujeme o tzv. systémové podjatosti. Z praxe víme, že účastníci řízení stále častěji uplatňují námitky podjatosti jednotlivé úřední osoby nebo celého úřadu (systémová podjatost), což správní řízení komplikuje a prodlužuje. Ministerstvo pro místní rozvoj zpracovalo materiál k možným způsobům řešení systémové podjatosti. Uplatnili jsme k němu své připomínky a přiklonili se k řešení cestou opuštění smíšeného modelu státní správy, tj. oddělení státní správy od samosprávy, v agendě stavebního řádu. Podporujeme zavedení samostatné soustavy stavebních úřadů (podobně jako například u úřadů práce), které nebudou podléhat vlivům samosprávy. Možné je však i řešení, na němž má na základě usnesení vlády pracovat Ministerstvo vnitra ve spolupráci s Ministerstvem pro místní rozvoj, a které má spočívat ve změně správního řádu.

6 JUSTICE, MIGRACE, FINANCE

V uplynulém roce jsme se soustředili na problematiku ochrany spotřebitele. Zaměřili jsme se také na zpoplatnění podnětu k prověření veřejných zakázek u Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže. Ojedinělý desetitisícový poplatek se pokusíme změnit. Znovu jsme se zabývali opakovaným jmenováním soudních funkcionářů. Podařilo se nám navázat spolupráci se Svazem měst a obcí v oblasti místních poplatků a přispěli jsme k tomu, že přidělování dotací bude mít konečně pravidla.

Vyřídili jsme celkem

1938 podnětů;

z toho

→ 874 v působnosti,

→ 1064 mimo působnost.

→ 107 našich šetření skončilo zjištěním pochybení,

→ v 1 se nepodařilo dosáhnout nápravy.

»»»»»»»»»» Měníme pravidla

Poskytování informací o tom, v kolika řízeních u soudu někdo vystupuje jako účastník

Zjistili jsme, že soudy postupují nejednotně, když chce někdo vědět, v kolika a v jakých řízeních konkrétní osoba (nebo i on sám) vystupuje jako účastník řízení (tzv. soupisy řízení). Soudy se liší v názoru, jak tyto žádosti vyřizovat, jak je zpoplatňovat a v jakém rozsahu informace poskytovat. Podle našeho názoru jde o žádost o informace dle zákona o svobodném přístupu k informacím, proto vyřizování takové žádosti nemůže být zpoplatněno (vyjma úhrady nákladů podle tohoto zákona). Současně ale musí soudy zohledňovat ochranu osobních údajů. Takovým údajem je i informace, že určitá osoba je účastníkem řízení. Apelovali jsme proto na Ministerstvo spravedlnosti, aby vydalo metodický pokyn, který by postup soudů sjednotil a poskytl jim vodítko pro vyřizování obdobných žádostí. Ministerstvo souhlasilo a začalo soudy v této oblasti metodicky vést.

 Doporučení ochránce: sp. zn. 46/2015/SZD

Opakované jmenování soudních funkcionářů vyloučí ministerská instrukce

Ve výroční zprávě za rok 2016 jsme uváděli, že jsme se obrátili na ministra spravedlnosti, aby přijal opatření, které zamezí opakovanému jmenování předsedů a místopředsedů soudů, neboť takovou praxi zapovídá nález Ústavního soudu. V roce 2017 se na ochránkyni obrátila prezidentka Soudcovské unie s žádostí, aby podala žaloby ve veřejném zájmu a napadla rozhodnutí ministra spravedlnosti, kterými byli opakovaně jmenováni místopředsedové a místopředsedkyně soudů. Ochránkyně se rozhodla žaloby nepodat. Prvořadým úkolem ochránce je chránit práva konkrétních osob před jednáním úřadů nebo před jejich nečinností. V tomto případě jde však o problém systémového charakteru a porušení práv konkrétního člověka zde není dostatečně zřetelné. Oprávnění podat žalobu ve veřejném zájmu nadto vnímáme vždy jako prostředek ultima ratio v situacích, kdy si již nevystačíme se standardními metodami ombudsmanské práce. Žaloby, ani jejich případný úspěch, by rovněž tento nešvar neřešily do budoucna. Rozhodli jsme se proto soustředit se na přijetí opatření, které zamezí této praxi v budoucnu. Podle vyjádření ministra spravedlnosti je již připravena změna instrukce,

kteřá výslovně zakáže opakované jmenování předsedů a místopředsedů soudů. I toto řešení však vnímáme jako přechodné, proto budeme navrhnout změnu právní úpravy.

Náklady za vazbu se budou vyčíslovat dříve než za 16 let

Setkali jsme se s případem, kdy stěžovatel pobýval ve vazbě od června 1997 do prosince 1998. V roce 2005 byl odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání jednoho roku, tj. na dobu kratší, než trval výkon vazby. Soud vydal v roce 2007 usnesení o povinnosti uhradit náklady za vazbu. Rozhodnutí, v němž byly vyčísleny dlužné náklady ve výši 42.520 Kč, však ředitel vazební věznice vydal až v roce 2015. Stěžovatel podal proti rozhodnutí stížnost, v níž namítal i promlčení dluhu. Generální ředitel Vězeňské služby ČR stížnosti nevyhověl a stěžovatel mezitím náklady ve splátkách uhradil. To, aby k vyčíslení nákladů výkonu vazby došlo po více než šestnácti letech od jejího vykonání, považujeme za nepřijatelné.

Jedná se o atypický případ, kdy soud nejprve vydá usnesení o povinnosti zaplatit náklady výkonu vazby a následně ředitel věznice rozhodne o její výši. Exekucním titulem je tak až rozhodnutí ředitele věznice. Na rozdíl od vězeňské služby jsme byli přesvědčeni, že jde o veřejnoprávní pohledávku, proto nemůže ředitel postupovat podle občanského zákoníku (a to ani co se běhu a délky promlčecích lhůt týká), ale podle předpisů veřejného práva, tedy zejména daňového a správního řádu. Jelikož se jednalo o systémovou praxi, jednali jsme s Generálním ředitelstvím Vězeňské služby ČR a ředitelé věznic byli instruováni, aby vydávali rozhodnutí o vyčíslení výše nákladů za vazbu ve lhůtě tří let podle daňového řádu.

 [Zpráva a stanovisko ochránce](#)
sp. zn. 4811/2015/VOP

Rozhodování o dotacích bude mít konečně pravidla

Z podnětů jsme zjistili, že rozhodování o dotacích ze státního rozpočtu provází nejasnosti a žadatelé vnímají tento proces jako netransparentní a nepředvídatelný. Rozhodnutí často nebývala odůvodňována, takže žadatelé nevěděli, proč dotaci nedostali, nadto někdy neobdrželi ani rozhodnutí, jen informaci, že dotaci nedostali. Takový postup jsme považovali za nezákonný. Na ty záležitosti, které neupravovala tzv. velká rozpočtová pravidla, bylo podle nás nezbytné použít správní řád. Současně jsme si však uvědomovali, že používání celého správního řádu by rozhodování značně zkomplikovalo a prodloužilo (ve svém důsledku by mohlo dojít až k ochromení poskytování dotací), proto jsme Ministerstvu financí doporučili upravit proces rozhodování o žádosti o dotaci ve velkých rozpočtových pravidlech podrobněji, avšak současně jednodušeji, než je úprava ve správním řádu. Ministerstvo financí nejprve nezákonnost postupu odmítalo, ale nakonec přistoupilo na naši argumentaci a vyhovělo nám.

Ukončení provozu systému Visapoint

Ministerstvo zahraničních věcí ukončilo k 31. říjnu 2017 provoz mnoho let kritizovaného systému Visapoint. Dlouhodobě jsme upozorňovali na jeho nefunkčnost a netransparentnost v některých zemích. Každodenně jsme systém monitorovali a výsledky jsme zveřejnili. Naše poznatky o dlouhodobé nefunkčnosti systému Visapoint využil rovněž rozšířený senát Nejvyššího správního soudu, který ve svých rozhodnutích z května 2017 konstatoval, že dokud se situace nezlepší, nelze trvat na předchozí registraci v systému Visapoint pro podání žádosti o pobytové oprávnění. Tato judikatura i naše poznatky následně přispěly k rozhodnutí ministerstva ukončit provoz Visapointu.

 Tisková zpráva:
<http://bit.ly/fungovani-visapointu>

 Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu: sp. zn. 7 Azs 227/2016 a sp. zn. 10 Azs 153/2016

 Ročenka uprchlického a cizineckého práva:
<http://bit.ly/rocenka-cizinci>

»»»»»»»»»» Pomáháme

daně, správa daní

Energetický regulační úřad

ČTU

odškodňování

nevhodné chování
soudních osobpovolení k dlou-
hodobému pobytu

místní poplatky

ochrana spotřebitele

povolní k přechodnému pobytu

průtahy v soudních řízeních

Pomohli jsme

91

lidem řešit problémy
s průtahy v soudním řízení

134

lidem a firmám s problémy
týkajícími se daní a cel

I ten, kdo reklamu šíří, ručí za to, že není klamavá

Obrátil se na nás zákazník, který si na základě reklamy v novinách zakoupil kosmetický přípravek slibující trvalé odstranění problému křečových žil. Jelikož se slibovaný výsledek nedostavil, požádal živnostenský úřad, aby prověřil podezření na nekalou obchodní praktiku - šíření klamavé reklamy. Úřad však nikoho k odpovědnosti nepohnal. Byli jsme přesvědčeni, že úřad měl vyvodit odpovědnost vůči šířiteli reklamy (tj. novinám), který odpovídá nejen za způsob šíření, ale společně se zadavatelem a zpracovatelem také za to, že reklama není

nekalou obchodní praktikou. Po našem upozornění živnostenský úřad pochybení napravil. Zjistil, že pokud noviny nejsou schopny posoudit obsah reklamy, požadují od jejího zadavatele tzv. slib odškodnění, jehož součástí je i potvrzení o pravdivosti obsahu reklamy a potvrzení souladu reklamy s právními předpisy ČR. Živnostenský úřad však uzavřel, že takový slib odškodnění není dostatečně pádným důvodem pro vyvinění novin z odpovědnosti za šíření klamavé reklamy na příslušný přípravek, a zahájil s nimi správní řízení pro spáchání deliktu podle zákona o regulaci reklamy.

Zpráva ochránce: sp. zn. 3964/2016/VOP

Kdo pomůže proti nekalému jednání podnikatele?

V letošním roce jsme se hned v několika případech setkali s tím, že úřady odmítaly řešit podněty spotřebitelů poukazujících na nekalé (klamavé či agresivní) obchodní praktiky. Tvrdily spotřebitelům, že se záležitostí má zabývat jiný úřad, který ale následně věc odmítl řešit se stejným zdůvodněním. Spotřebitelé tak nevěděli, kam se mají obrátit.

Když operátor poskytne slevu třeba na potravinový výrobek, stížnosti řeší Český telekomunikační úřad

Obrátil se na nás stěžovatel, kterému operátor nabídl jako zvláštní „odměnu“ pro stálého zákazníka slevu na vitamínové přípravky prodávané prostřednictvím e-shopu jiného prodejce. Stěžovatel však zjistil, že stejnou slevu dostávají i všichni ostatní zákazníci e-shopu. Obrátil se proto na Českou obchodní inspekci, Český telekomunikační úřad, a jelikož se jednalo o potravinový výrobek, i na Státní zemědělskou a potravinářskou inspekci. Všechny úřady odmítly jeho stížnost na klamání spotřebitele prošetřit. Podle našeho názoru byl k prošetření stížnosti příslušný Český telekomunikační úřad. Byl to totiž operátor, kdo nabízel slevu svým zákazníkům s cílem ovlivnit jejich ekonomické rozhodování (např. zda setrvávají u operátora i nadále, či zda předají pozitivní reference). Právě tato skutečnost, nikoliv to, že se jednalo o potravinový výrobek, je podle nás pro určení příslušnosti podstatná. S našimi závěry se Český telekomunikační úřad ztotožnil.

 Zpráva ochránce: sp. zn. 7212/2016/VOP

Pozor na to, aby aukce energií byly skutečně jen aukce

Naše stěžovatele v jejich domácnostech navštívil zástupce společnosti a slíbil jim připravit tzv. aukci energií, při níž porovná podmínky jejich stávajícího dodavatele energií (elektřiny či plynu) s několika dalšími. Sami se pak měli rozhodnout, zda k jinému dodavateli přestoupí či nikoliv. Navzdory ujišťování, že je vše nezávazné, podepsali stěžovatelé nejen smlouvu na zajištění aukce, ale ve skutečnosti i plnou moc k zastupování. Ta danou společnost opravňovala uzavřít za ně smlouvu na dodávky energií s dodavatelem, který se na základě aukce ukáže jako „nejvýhodnější“. Když stěžovatelé zjistili, že byli oklamáni, obrátili se na Českou obchodní inspekci i na Energetický regulační úřad. Neuspěli u žádného z nich. Dovedli jsme, že stížnost měla vyřídit Česká obchodní inspekce. Ačkoliv jde ve výsledku o dodávky energií, klamavých praktik se zde dopouštěla společnost poskytující pouze tzv. zprostředkovatelské služby (porovnání dodavatelů a zprostředkování uzavření smlouvy s dodavatelem). Do věcné příslušnosti Energetického regulačního úřadu by takové jednání spadalo pouze v případě, že by stejné služby poskytoval obchodník s energiemi, který je držitelem platné licence dle energetického zákona.

 Zpráva ochránce: sp. zn. 7638/2016/VOP

Žárovky nad zlato

Setkali jsme se s případy, kdy spotřebitele navštívil zástupce dodavatele energií (tj. obchodníka s licencí). Za to, že k němu zákazník přestoupí od svého původního dodavatele, mu nabídl jako „dárek“ sadu LED žárovek. Když si následně zákazník změnu dodavatele rozmyslel, protože zjistil, že pro něj není zase tak výhodná, a využil zákonem stanovenou lhůtu na odstoupení od smlouvy, začal po něm dodavatel energií vymáhat přemrštěné částky v řádu několika tisíc korun za „darované“ žárovky. Jelikož nekalé obchodní praktiky použili přímo zástupci dodavatele energií s licencí, je pro řešení stížností příslušný Energetický regulační úřad. Následný spor o povinnost uhradit cenu za žárovky (což je spor z kupní smlouvy) však řeší oddělení mimosoudního řešení spotřebitelských sporů při České obchodní inspekci.

 Tisková zpráva <http://bit.ly/darek-zarovky>

Cizinci, kteří zde vyrostli, žijí zde a studují, se již dovolají možnosti získat trvalý pobyt

Obrátila se na nás osmnáctiletá dívka původem z Arménie, která v České republice vyrůstala, studovala a žila zde s matkou, sourozenci, prarodiči, tetou a další rodinou – všichni její příbuzní zde mají trvalý pobyt. Jí však trvalý pobyt udělen nebyl, neboť podle právní úpravy nebylo možné do pěti let potřebných k získání trvalého pobytu započítat dobu, kdy zde pobývala jako rodinný příslušník českého občana. Dívka právě tento typ pobytu v minulosti získala, protože dlouhodobý partner její matky, který se podílel na výchově dětí, byl český občan.

Letos se soudy přiklonily k našemu závěru, že podle evropského práva se tato doba pro účely získání trvalého pobytu započítá. Žádost o trvalý pobyt je v tomto případě možné podat z území České republiky, ačkoliv v zákoně tato úprava chybí, takže dívka nemusí opustit rodinu a odjet do Arménie, kde nemá žádné zázemí.

 Stanovisko ochránce: sp. zn. 1185/2015/VOP

 Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 8. 2. 2017, sp. zn. 3 A 26/2015, a NSS ze dne 24. 5. 2017, sp. zn. 1 Azs 90/2017

»»»»»»»»»» Mluvíme spolu

Aktuální problémy při správě místních poplatků

Za účasti Ministerstva financí, krajských úřadů a Svazu měst a obcí ČR jsme uspořádali kulatý stůl o aktuálních problémech v oblasti správy místních poplatků a dalších veřejnoprávních pohledávek. Řešili jsme promíjení místních poplatků, využívání formulářů, způsoby vymáhání bagatelních nedoplatků a odpovědnost úřadů při správě veřejnoprávních pohledávek. Se zástupci krajských úřadů, Ministerstva financí a Ministerstva vnitra jsme se nad tématem správy místních poplatků sešli opětovně. Prezentovali jsme nejčastější pochybení obecních úřadů a věnovali jsme se postavení dětí, které kvůli nedbalosti rodičů dluží za komunální odpad. Své poznatky z praxe jsme promítli do materiálu, který slouží obcím jako průvodce vybranými problémy správy místních poplatků.

 Průvodce správou místních poplatků
<http://bit.ly/mistni-poplatky>

Kdo potrestá šmejdy, kteří prodávají prostřednictvím teleshoppingu

Účastnili jsme se jednání mezi Českou obchodní inspekcí, Ministerstvem průmyslu a obchodu a Radou pro rozhlasové a televizní vysílání, protože vznikl spor o to, kdo má řešit nekalé obchodní praktiky v rámci teleshoppingu. Stěžovatelka prostřednictvím teleshoppingu zakoupila šperky, které měly mít určitou kvalitu (karátové zlato, Swarovski krystaly), obdržela však zboží poškozené a neodpovídající popisu. Obrátila se na Českou obchodní inspekci, která podnět postoupila Radě pro rozhlasové a televizní vysílání. Ta jej však vrátila inspekci s tím, že může prověřovat jen samotný průběh teleshoppingu, nikoliv nekalost obchodní praktiky spočívající v tom, že zasláný výrobek neodpovídá obchodnímu tvrzení v televizi.

Společně s Českou obchodní inspekcí a Ministerstvem průmyslu a obchodu máme za to, že věcně příslušná je Rada pro rozhlasové a televizní vysílání.

Podle zákona o ochraně spotřebitele a zákona o rozhlasovém a televizním vysílání je totiž povolána prověřovat nekalé obchodní praktiky v reklamě a teleshoppingu. Nekalost obchodní praktiky přitom dopadá na všechny fáze, tedy i na samotný prodej, a dokonce i na praktiky poprodejní.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 63/2017/VOP](#)

Pokračujeme v setkávání k aktuálním otázkám správy znalců

Letošní setkání se zástupci krajských soudů a Ministerstva spravedlnosti bylo zaměřeno zejména na aplikační otázky nové instrukce upravující činnost a postavení znalců a tlumočníků. Diskutovalo se o kontrolách znaleckých deníků a o riziku věcného přezkumu znaleckého posudku ze strany orgánů státní správy znalců, pokud dosud probíhá soudní řízení. Od zástupců krajských soudů zazněly rovněž výhrady k nedostatečnému odměňování znalců. I my zastáváme názor, že nová odměňovací vyhláška je nezbytná. Výše odměn znalců se neměnila od roku 2002.

Situace osob bez státní příslušnosti v České republice a aktuální otázky z praxe cizinecké policie

Ve spolupráci s Úřadem Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky jsme uspořádali dva odborné semináře. Na prvním jsme s nevládními organizacemi, advokáty, soudci krajských soudů a Nejvyššího správního soudu, akademiky i Ministerstvem vnitra diskutovali o problémech právního postavení osob bez státní příslušnosti. Navázali jsme tím na seminář, který jsme na toto téma uspořádali v roce 2016. Shodli jsme se, že Česká republika má rezervy v plnění mezinárodních závazků v této oblasti a nevyhovující je i právní úprava. Na druhém semináři jsme se zástupci ředitelství služby cizinecké policie i všech krajských útvarů cizinecké policie diskutovali o dublinském řízení, situaci nezletilých cizinců bez doprovodu, zajištění cizinců či realizaci nucených návratů. Na semináři vystoupili mj. soudci Nejvyššího správního soudu, Ústavního soudu, zástupci akademické sféry, právníci Úřadu Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky z České republiky a Velké Británie, zástupce rakouského Červeného kříže a Frontexu ze Španělska.

7

DOHLED NAD OMEZOVÁNÍM OSOBNÍ SVOBODY

Navštívujeme místa, kde se nacházejí, nebo mohou nacházet, osoby omezené na svobodě, a vyřizujeme stížnosti z věznic a psychiatrických nemocnic. Dohlížíme rovněž na provádění vyhoštění cizinců a zabýváme se postupem obcí jako veřejných opatrovníků.

navštívili **22**

zařízení,

sledovali **25**

vyhoštění cizinců,

vyřídili **643**

podnětů klientů sociálních služeb, pacientů, odsouzených a opatrovaných,

proškolili **288**

pracovníků sociálních služeb a veřejných opatrovníků,

více než **500**

studentů, odborníků z různých oborů a seniorů jsme seznámili s našimi zjištěními a doporučeními.

Více informací o dohledu nad omezováním osobní svobody naleznete ve výroční zprávě NPM 2017

http://bit.ly/VZ_NPM

»»»»»»»»»» Měníme pravidla

Navštívená zařízení 2017

Kostomlaty pod Milešovkou – **H**

Kosmonosy – **C**

Horní Beřkovice – **C**

Praha – **A**

Praha – **L**

Praha-Zbraslav – **I**

Krásná Hora nad Vltavou – **J**

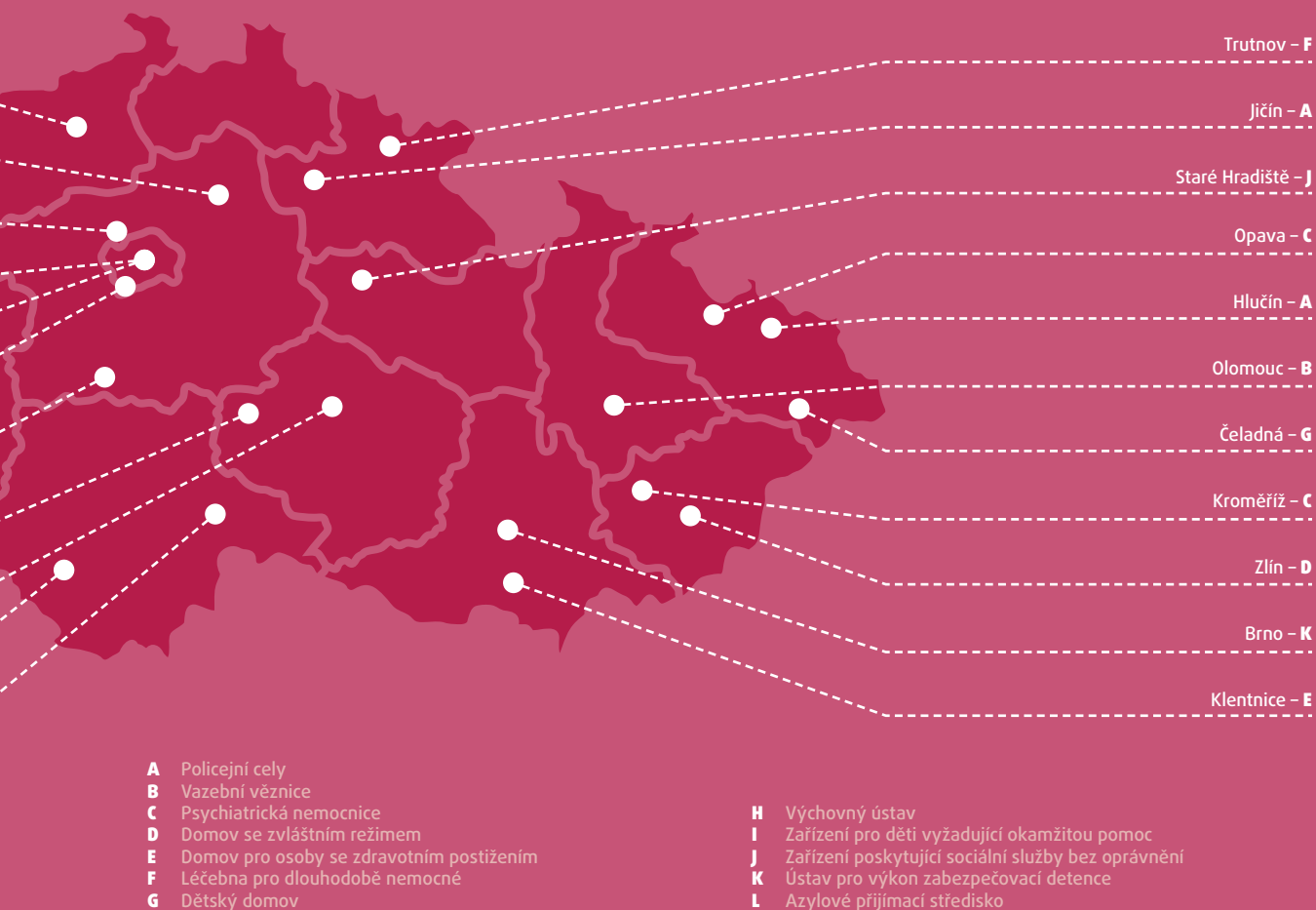
Lidmaň – **E**

Havlíčkův Brod – **C**

Javorník – **E**

Jindřichův Hradec – **A**

Léčebny pro dlouhodobě nemocné

Navštívili jsme 8 léčeben pro dlouhodobě nemocné. Setkávali jsme se v nich se:

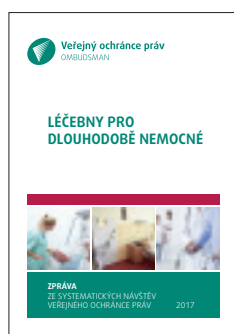
- zanedbáváním sledování výživy pacientů,
- nedostatečnou rehabilitací,
- nedostatečnou aktivizací,
- nízkou podporou soběstačnosti a s dalšími nedostatky.

Vydali jsme proto souhrnnou zprávu, v níž zobecňujeme svá zjištění. Formulujeme v ní 7 systémových doporučení adresovaných ministerstvu zdravotnictví a 102 doporučení pro poskytovatele zdravotních služeb ke zkvalitnění péče. Souhrnnou

zprávu jsme rozeslali do všech léčeben pro dlouhodobě nemocné, zdravotním školám a odborným společnostem. Připravujeme rovněž školení personálu, který o pacienty v léčebnách pečuje.

Zpráva z návštěv léčeben pro dlouhodobě nemocné <http://bit.ly/zprava-LDN>

Policejní cely

Podle našich zjištění z návštěv 47 policejních cel se osoby umístované do cel musejí

- svlékat donaha,
- dělat dřepy,
- jsou jim odebírány brýle,
- nejsou dostatečně poučovány.

Ne vždy jsou takové zásahy do důstojnosti a soukromí osob ospravedlnitelné. Tyto a další nedostatky jsme popsali v souhrnné zprávě z návštěv policejních cel a zaslali ji každému vedoucímu útvaru, při němž jsou zřízeny cely. Policejního prezidenta jsme požádali o vydání interního pokynu k provádění osobních prohlídek, který by stanovil, za jakých okolností a jakým způsobem provádět osobní prohlídku.

 Zpráva z návštěv policejních cel
<http://bit.ly/policejni-cely>

Ochranné léčení v psychiatrických nemocnicích

Provedli jsme 5 návštěv psychiatrických nemocnic se zaměřením na výkon soudem nařízeného ochranného léčení. Přestože ústavní ochranné léčení představuje zbavení svobody člověka, není v České republice zaveden soustavný dohled nad jeho výkonem a pacienti nemají k dispozici prostředek, který by zabránil pokračování nebo opakování případného špatného zacházení. Na tento nedostatek opakovaně upozorňujeme (viz legislativní doporučení [str. 11](#)).

Předběžné vyhodnocení návštěv psychiatrických nemocnic ukazuje i na další systémové problémy:

- chybí státní koncepce ochranného léčení, takže se různí názory klinických lékařů, znalců a soudců na to, co je účelem ochranného léčení a kdy má být pacient propuštěn,
- právní předpisy neobsahují katalog práv a povinností pacienta a pro řadu aspektů léčby nejsou vydané doporučené postupy psychiatrické a sexuologické péče, takže se poměry v jednotlivých nemocnicích nedůvodně liší,
- mnohé nemocnice jsou přetížené a chybí plán, jak požadavky na lůžka ochranného léčení v České republice uspokojit.

Zprávu z návštěvy psychiatrických nemocnic se zaměřením na výkon ochranného léčení vydáme v roce 2018.

Odměna pracujících odsouzených

Na nedostatečnou odměnu pracujících jsme upozorňovali v souhrnné zprávě z návštěv věznic v roce 2016 (viz <http://bit.ly/zprava-veznice>). Byli jsme úspěšní – nové nařízení vlády č. 361/2017 Sb. stanoví výši odměn, a to od dubna 2018.

Zacházení s vyhošťovanými

Sociální práce s osobami, které mají být vyhoštěny z našeho území, jim napomáhá vyrovnat se s nastalou situací, snižuje riziko sebepoškozování či dalšího jednání, které by znemožňovalo realizaci vycestování z území. Doporučeními v našich zprávách ze sledování vyhoštění jsme přispěli k vydání nového nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky, které upravuje přípravu na vyhoštění cizinců.

Dlouhodobě se zabýváme praxí užívání pout v rámci eskort vyhošťovaných osob. Analyzovali jsme stovky rozhodnutí o eskortě a sledujeme užívání pout přímo při realizaci vyhoštění. Shledáváme paušální a rutinní přístup policistů v této otázce. Obrátili jsme se proto sankcí na policejního prezidenta a žádáme, aby policisté vždy přísně individuálně vyhodnocovali užití pout při eskortě, a to s ohledem na princip přiměřenosti. Zároveň žádáme, aby policisté v rozhodnutí o eskortě poukázali vždy odůvodňovali.

 Zpráva a sankce ochránce:
sp. zn. 36/2016/NZ

»»»»» Pomáháme

Pokud se nemůžeme přijatým podnětem přímo zabývat, snažíme se alespoň v odpovědi poradit, na koho je možné se obrátit, či jak situaci řešit.

108

podnětů z oblasti sociálních služeb.

Většina podnětů se týkala kvality poskytovaných sociálních služeb. Opakovaně upozorňujeme na to, že neexistuje nezávislý orgán, který by prošetřoval stížnosti klientů sociálních služeb (viz legislativní doporučení str.). Chceme rovněž, aby závažné zásahy do důstojnosti osob, jimž jsou sociální služby poskytovány, byly postihovány jako přestupek (viz legislativní doporučení [str. 12](#)).

61

podnětů ze zařízení poskytujících psychiatrickou péči

Pacienti nejčastěji upozorňovali na podmínky pobytu a léčby v psychiatrických nemocnicích. Náš požadavek na zavedení dozoru státního zastupitelství nad dodržováním právních předpisů při výkonu ochranného léčení ústavního stále nebyl vyslyšen (viz legislativní doporučení [str. 11](#)).

409

podnětů od obviněných, odsouzených a chovanců

Nejčastěji jsme se zabývali stížnostmi vězňených osob na to, že nemohou být umístěny v zařízeních blízko svých rodin. Často se na nás také obracely kvůli nespokojenosti s poskytovanou zdravotní péčí ve věznicích.

• Zastoupení v kázeňském řízení

Z vlastní iniciativy jsme zahájili šetření ve věci realizace práva na právní pomoc v kázeňském řízení s vězňenými osobami. Zjistili jsme totiž, že přístup věznic k právnímu zastoupení v kázeňském řízení se značně lišil. Některé věznice zastoupení s odkazem na zákon o výkonu trestu umožňovaly, jiné s odkazem na stejný právní předpis nikoliv. Obrátili jsme se proto na Generální ředitelství Vězeňské služby České republiky s tím, že odsouzeným náleží právo na přímé právní zastoupení, pokud o takovou pomoc požádají. Naše argumentace byla přijata a generální ředitelství zpřesnilo interní nařízení o kázeňském řízení.

• Posudky věznice o odsouzeném pro jednání soudu

Odsouzený si stěžoval na obsah posudků, které vypracovala Věznice Pardubice pro jednání soudu o jeho přeřazení do věznice s dozorem. V rámci šetření, jsme došli k závěru, že věznice pochybila, když soudu poskytla neúplné informace o zdravotním stavu stěžovatele a rovněž nedokázala doložit, z čeho vycházela při zpracování negativního hodnocení stěžovatele. Upozornili jsme, že hodnocení odsouzeného zpracovávané věznicí pro potřeby soudu musí věrně odrážet realitu, ale současně musí být podloženo. Hodnocení podpořené důkazně (např. záznamy ve vězeňském informačním systému, v osobní kartě, jednotném záznamovém listu či v hodnocení plnění programu zacházení) výrazně přispívá k vyloučení prvku svévole hodnotitele. Věznice po závěrečném stanovisku náš právní názor přijala.

 [Stanovisko ochránce: sp. zn. 1572/2016/VOP](#)

65

podnětů týkajících se omezení svéprávnosti, opatrovnictví a dalších podpůrných opatření

Opakovaně upozorňujeme na potřebu zákona o veřejném opatrovnictví, který by upravoval jeho výkon a kontrolu. Kdyby zákon existoval, možná bychom nemuseli řešit tolik stížností opatrovaných.

• Zájmy opatrovaných při nakládání s majetkem

Z vlastní iniciativy jsme zahájili šetření veřejného opatrovníka ve věci nakládání s majetkem opatrované, zejména co se týče pronájmu spoluvlastněné nemovitosti. Dospěli jsme k závěru, že opatrovník nevyvínil dostatečnou aktivitu směřující k tomu, aby opatrované plynuly z pronájmu předmětné nemovitosti odpovídající a zároveň transparentní zisky, které by zvýšily její finanční nezávislost.

 [Zpráva a stanovisko ochránce: sp. zn. 1959/2016/VOP](#)

»»»»» Mluvíme spolu

Součástí prevence špatného zacházení je rovněž osvěta. Přednášíme proto o standardech zacházení, našich zjištěních, doporučeních a výsledcích naší práce na seminářích, konferencích, při výuce na právnických fakultách atd. Pravidelně publikujeme v měsíčníku Sociální služby, ve kterém se snažíme reagovat na nejčastější dotazy pracovníků v sociálních službách, v časopise České vězeňství, přispíváme i do časopisu Listy sociální práce a časopisu pro nelékařský personál Florence.

Školení pracovníků v sociálních službách

Uspořádali jsme několik seminářů určených pro pracovníky v sociálních službách, kteří poskytují péči klientům trpícím syndromem demence. Cílem těchto školení je nejen zprostředkovat poznatky ochránkyně ze systematických návštěv pobytových sociálních služeb, ale především v rámci preventivního působení posílit ochranu klientů závislých na poskytované péči a rovněž poskytnout podporu pracovníkům v sociálních službách při výkonu jejich povolání.

Celkem se školení zúčastnilo 92 pracovníků v sociálních službách.

Školení veřejných opatrovníků

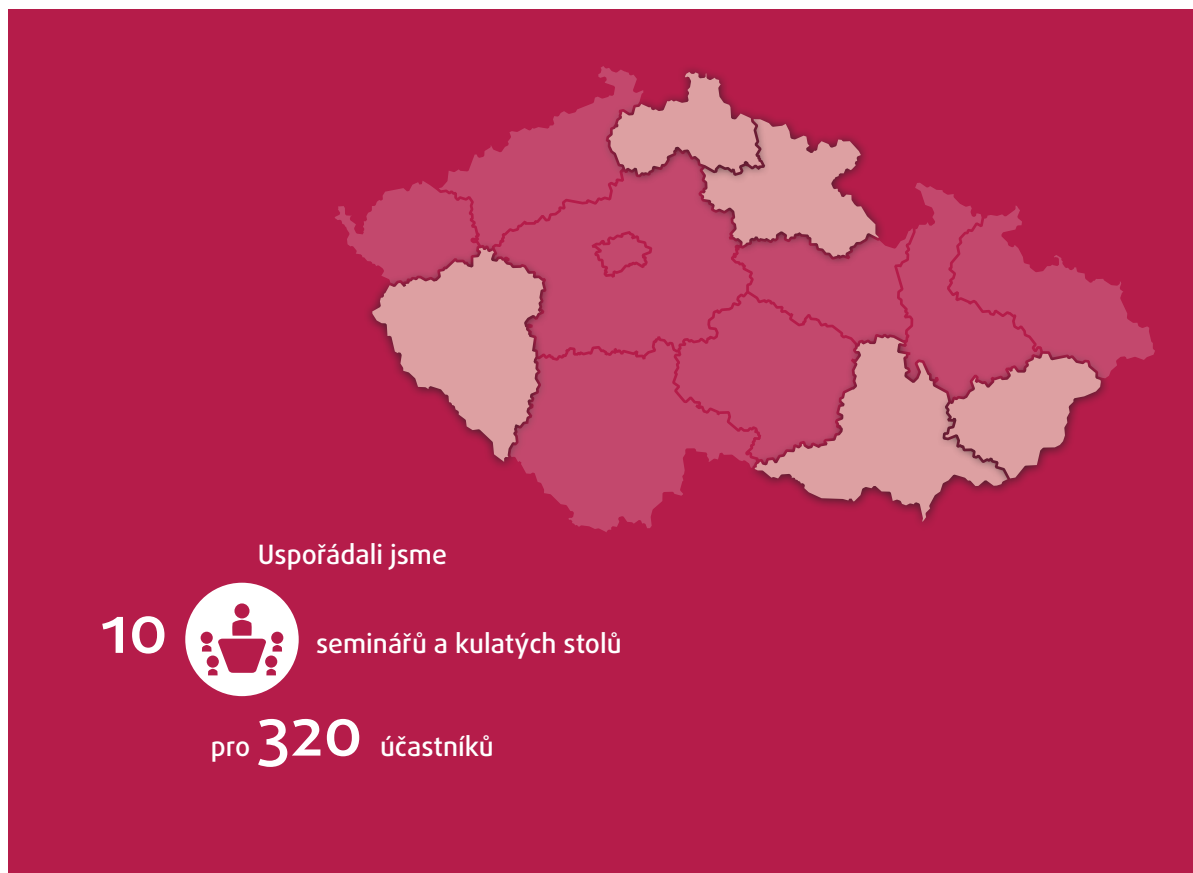
Proškolováním veřejných opatrovníků jsme se snažili posílit ochranu osob s omezenou svéprávností a rovněž podpořit samotné veřejné opatrovníky, neboť jejich metodické vedení není dostatečné. V rámci čtyř seminářů jsme proškolili 178 opatrovníků.

Senior akademie Městské policie Brno

S cílem posílit povědomí o právech seniorů v rámci poskytování sociálních a zdravotních služeb spolupracujeme dlouhodobě na projektu Senior Akademie Městské policie Brno. Více než 100 seniorům jsme prezentovali naše poznatky ze systematických návštěv léčen dlouhodobě nemocných a domovů pro seniory.

Dny paměti ve spolupráci s Českou alzheimerovskou společností

U příležitosti světového dne Alzheimerovy choroby jsme se zapojili do projektu Dny paměti pořádaného Českou alzheimerovskou společností. Projekt

je zaměřen na testování paměti a včasné zachyty poruch paměti, které mohou být známkou onemocnění demencí. Právě při včasné diagnostice lze totiž za pomoci farmakologické a rovněž nefarmakologické léčby zmírnit postup onemocnění syndromem demence. Certifikované pracovníce České alzheimerovské společnosti otestovaly během několik dnů téměř 140 zájemců.

Kulatý stůl s vedoucími zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc

Po sérii 9 návštěv zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc jsme uspořádali kulatý stůl s řediteli navštívených zařízení. Diskutovali jsme zde o našich zjištěních a doporučeních pro praxi. Hovořili jsme zejména o tom, že péče v těchto zařízeních má spočívat nejen v uspokojování základních životních potřeb, ale také v poskytování výchovné péče, poradenství dítěti a jeho rodičům a v zajištění odborné péče prostřednictvím sociálního pracovníka a psychologa. Zařízení mají mít krátkodobý a rodinný charakter a poskytovat pomoc, která musí primárně směřovat k návratu dítěte zpět do původní biologické rodiny.

Souhrnnou zprávu z návštěv zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc vydáme v roce 2018.

Kulatý stůl s řediteli psychiatrických nemocnic

Rovněž po sérii 5 návštěv psychiatrických zařízení se zaměřením na výkon ochranného léčení jsme uspořádali kulatý stůl pro ředitele navštívených zařízení a zástupce Psychiatrické společnosti ČLS JEP. Diskutovali jsme o systémových aspektech ochranného léčení a přínosech našich doporučení pro psychiatrické nemocnice. Z debaty kromě jiného vyplynulo, že mnohé nemocnice jsou přetížené a chybí plán, jak požadavky na lůžka ochranného léčení v České republice uspokojit. Účastníci kulatého stolu poukazovali také na problematický výkon ochranného léčení především u pacientů se závislostmi bez motivace k léčbě, a to s ohledem na nemožnost dosáhnout účelu nařízeného léčení a na maření léčby ostatních pacientů.

Souhrnnou zprávu z návštěv psychiatrických nemocnic se zaměřením na výkon ochranného léčení vydáme v roce 2018.

Kulatý stůl k realizaci vyhošťování osob

Více než 7 let sledujeme realizaci vyhošťování. Uspořádali jsme kulatý stůl, na kterém jsme se zástupci policie, správy uprchlických zařízení a vězeňské služby hovořili zejména o systémových provázanostech výkonu vyhoštění. Shodli jsme se, že dobrá příprava osob na vyhoštění a organizace vyhoštění snižuje riziko špatného zacházení a přispěje k jeho úspěšné realizaci.

Seminář pro pracovníky krajských úřadů, kteří řeší stížnosti na úseku psychiatrické péče

Pro pracovníky odborů zdravotnictví krajských úřadů, kteří provádějí kontroly a vyřizují stížnosti vůči poskytovatelům zdravotních služeb, jsme

připravili seminář, na němž jsme se věnovali právním i klinickým problémům, jejichž znalost pomůže správnímu orgánu řádně splnit svoji úlohu a tím také přispět k prevenci špatného zacházení. Konkrétně jsme se věnovali používání omezovacích prostředků, respektování principu informovaného souhlasu u pacientů psychiatrických nemocnic a zacházení s pacienty v ochranném léčení.

Mezinárodní aktivity

Jako národní preventivní mechanismus fungujeme již 12 let a chceme své zkušenosti předávat. Rovněž ale považujeme za důležité stále se učit novým věcem. Zúčastnili jsme se proto i několika setkání se zahraničními kolegy a uspořádali jsme mezinárodní setkání zástupců národních preventivních mechanismů v Praze.

8

ROVNÉ ZACHÁZENÍ A DISKRIMINACE

Ochrana před diskriminací z důvodu rasy, etnického původu a národnosti, podmínky pro sladování pracovního a rodinného života na českých ministerstvech a problémy HIV pozitivních osob při poskytování zdravotní péče – to jsou stěžejní témata roku 2017. V oblasti vzdělávání jsme se nejčastěji zabývali postupem České školní inspekce a školním stravováním.

Celkem jsme obdrželi

384

stížností na diskriminaci,

což je o 113

méně než v roce 2016.

Diskriminaci jsme zjistili ve 13 případech,

7×

šlo o diskriminaci přímou.

4×

o diskriminaci nepřímou.

2×

šlo o obtěžování/pokyn/navádění/pronásledování.

(nicméně 69 případů je ještě neuzavřených)

V dalších 30 případech se diskriminaci nepodařilo ani prokázat, ani vyvrátit. Ochránkyňe taktéž zjistila diskriminaci v dalších 27 případech, jež obdržela ještě v předešlých letech (2013-2016). Podrobnosti jsou uvedeny ve Výroční zprávě o ochraně před diskriminací 2017.

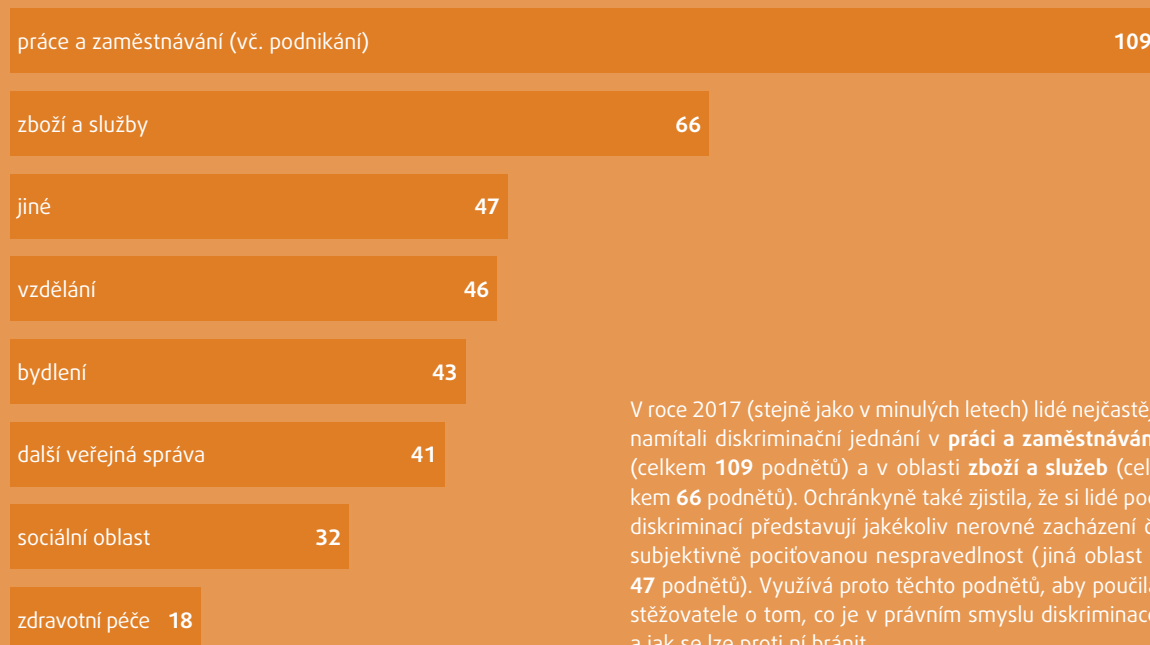

http://bit.ly/VZ_dis

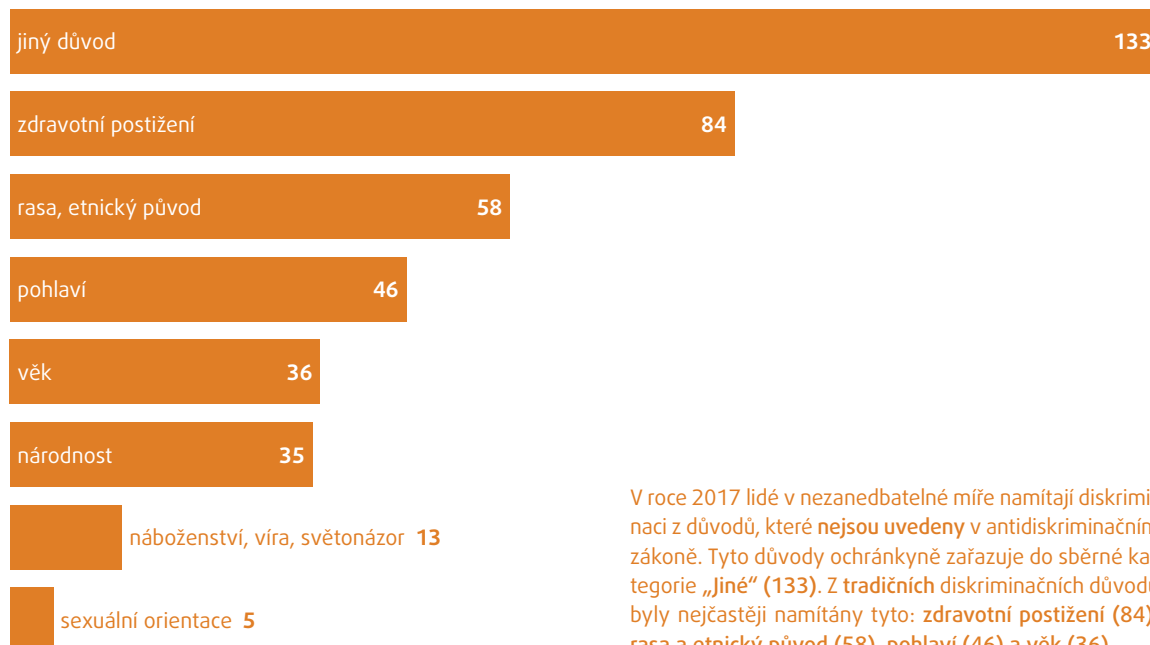
»»»»»»»»»» Zaostřeno na stížnosti

Ve kterých oblastech se lidé cítili diskriminováni v roce 2017?

V roce 2017 (stejně jako v minulých letech) lidé nejčastěji namítali diskriminační jednání v **práci a zaměstnávání** (celkem **109** podnětů) a v oblasti **zboží a služeb** (celkem **66** podnětů). Ochránkyně také zjistila, že si lidé pod diskriminací představují jakékoliv nerovné zacházení či subjektivně pocíťovanou nespravedlnost (jiná oblast – **47** podnětů). Využívá proto těchto podnětů, aby poučila stěžovatele o tom, co je v právním smyslu diskriminace a jak se lze proti ní bránit.

Proč se lidé cítili diskriminováni v roce 2017

V roce 2017 lidé v nezanedbatelné míře namítají diskriminaci z důvodů, které **nejsou uvedeny** v antidiskriminačním zákoně. Tyto důvody ochránkyně zařazuje do sběrné kategorie „Jiné“ (133). Z tradičních diskriminačních důvodů byly nejčastěji namítány tyto: **zdravotní postižení (84)**, **rasa a etnický původ (58)**, **pohlaví (46)** a **věk (36)**.

Ochránkyně sledovala i výskyt vícenásobné diskriminace (situace, kdy je nerovné zacházení důsledkem vícero diskriminačních důvodů). V roce 2017 zaznamenala celkem 24 těchto případů – nejčastěji

šlo o kombinaci diskriminačních důvodů rasy a etnického původu s národností (5 případů) a rasy a etnického původu se zdravotním postižením (4 případy).

»»»»» Měníme pravidla

Snížil se poplatek za antidiskriminační žalobu

Parlament vyslyšel legislativní doporučení ochránce z roku 2012. Od 30. 9. 2017 činí poplatek za podání antidiskriminační žaloby 1.000 Kč. Soud může i nadále rozhodnout o prominutí poplatku, jsou-li k tomu dány důvody. Věříme, že toto opatření usnadní obětem diskriminace přístup ke spravedlnosti.

Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů (Příloha Sazebník soudních poplatků, položka 40)

 <http://bit.ly/sazebnik-poplatky>

Česká školní inspekce musí lépe zacílit svou kontrolní činnost. Měla by také více naslouchat dětem

Požadujeme, aby případy diskriminace či šikany řešila ČŠI zejména formou kontroly a aby mohla školu vést k účinné nápravě, případně uložit pokutu v přestupkovém řízení. Měla by také v písemných

výstupech používat antidiskriminační zákon. Zjistí-li nedostatky v hospodaření školy, musí inspekce informovat krajský úřad. V neposlední řadě by se za účelem objasnění případu měla inspekce citlivým způsobem dotazovat dětí, které mohou být svědky nezákonného jednání učitelů a učitelek. Naše doporučení ústřední školní inspektor postupně přijal a promítl do interních pokynů.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 4043/2016/VOP](#)

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 5495/2015/VOP](#)

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 1616/2014/VOP](#)

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 1922/2015/VOP](#)

Kontrola cestujících na letišti musí být transparentní a férová

Romští cestující byli na pražském letišti odmítnuti při odbavení k letu do Kanady, a to i přesto, že měli platné cestovní doklady. Tři osoby, které se nepředstavily a neměly na sobě žádnou jmenovku, se romských cestujících v odbavovací hale nejdříve ptaly

na účel jejich cesty a následně je bez odůvodnění vykázaly z letiště. Nemohli jsme s jistotou prokázat, že došlo k diskriminaci z důvodu etnicity. Cestujícím, letecké společnosti, letišti a bezpečnostní společnosti, která kontroluje cestovní doklady, jsme však doporučili, jak v obdobných situacích postupovat, aby bylo zachováno právo na rovné zacházení. Obdobné případy jsme již nezaznamenali.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 4637/2015/VOP](#)

Léky proti léčbě viru HIV a podmínky pro cizince

Nemocnice vydávala léky na HIV pacientům-občanům jiných členských států EU pouze na jeden měsíc, přestože českým občanům je vydávala na tři měsíce. U pacientů, kteří mají v ČR povolený trvalý pobyt, nemocnice takto postupovat nemůže – jednalo by se o diskriminaci z důvodu státní příslušnosti, kterou zakazuje právo Evropské unie. Ve vztahu k pacientům, kteří mají v ČR pouze přechodný pobyt, je tento postup v pořádku, i tak by ale nemocnice měla přihlížet k osobním poměrům pacienta a pokud bude pravděpodobné, že pacient bude v ČR bydlet delší dobu, léky mu vydat i na standardní tříměsíční dobu.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 3951/2016/VOP](#)

Jak nejlépe informovat studující s postižením o možnostech přizpůsobení studia jejich aktuálnímu zdravotnímu stavu?

Když není člověk s hendikepem dostatečně informovaný, nemůže využít práva na přizpůsobení studia svému zdravotnímu stavu. Univerzita Karlova proto vyslyšela naše doporučení a nové studující se specifickými potřebami informuje o podmínkách studia ihned při jejich prvním přihlášení do informačního systému. Do budoucna tak dle našeho názoru předejde podobnému diskriminačnímu sporu, jaký jsme s univerzitou v roce 2017 řešili.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 5355/2015/VOP](#)

Přístup občanů EU a dlouhodobých rezidentů k obecnímu bydlení

Některé obce či města stanovily v pravidlech pro pronajímání bytů podmínku, že žadatel musí být českým státním občanem nebo občanem členského státu EU. Obě tyto podmínky jsou v rozporu

se zákazem diskriminace. Informovali jsme o naší právní analýze Ministerstvo vnitra a magistráty měst, která se člení na městské části či městské obvody. Tyto instituce mohou totiž nad pravidly pro pronajímání bytů obcí a městských částí či obvodů vykonat dozor. Některé obce či města uvedly svá pravidla do souladu s právní úpravou pouze na základě našeho doporučení.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 3893/2015/VOP](#)

Speciální školy by měly dosáhnout na evropské dotace

Prosazování inkluzivního vzdělávání nesmí jít nedůvodně k tíži dětem se středně těžkým a těžkým zdravotním postižením ve speciálních školách. Proto jsme doporučili, aby ministerstva spolu s Evropskou komisí revidovaly vyloučení těchto škol z možnosti čerpat finanční podporu z Integrovaného regionálního operačního programu (IROP). I tyto školy (zejména střední) zvyšují možnost uplatnění na trhu práce osobám, které by jen s obtížemi získaly vzdělání někde jinde. Nová pravidla, která zahrnuje speciální školy do okruhu možných příjemců finančních prostředků, jsou účinná od listopadu 2017.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 5434/2016/VOP](#)

Banka mění pravidla marketingových akcí ve vztahu k nezletilým klientům

Banka nabízela zvýhodněnou koupi mobilního telefonu. Nezletilého zájemce odmítla. Upozornili jsme banku, že absolutní neprostupnost věkové hranice při poskytování služeb není v pořádku. Podle našeho názoru by bylo rozumným řešením podmínit koupi telefonu souhlasem zákonných zástupců. Doporučili jsme bance také lepe informovat o možnostech získání výhod nezletilými klienty. Banka naše doporučení přijala.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 5618/2016/VOP](#)

Školské obvody nesmí vést k prostorové segregaci

Segregace ve škole představuje jednu z nejhorších forem diskriminace, způsobuje plýtvání talentem a zásadně poznamenává život dotčených dětí. Jsme proto rádi, že ministerstvo vnitra zpracovalo naše připomínky do metodického doporučení pro obce ke školským obvodům. Doporučení jasně říká, že obce

a města musí stanovovat školské obvody tak, aby nevznikaly etnicky homogenní školy. V opačném případě by se totiž jednalo o porušení školského a antidiskriminačního zákona. Budeme monitorovat, jak obce toto doporučení aplikují v praxi.

 Metodické doporučení k činnosti ÚSC č. 6: Tvorba obecně závazných vyhlášek. Stanovení školských obvodů spádových mateřských a základních škol
<http://bit.ly/metodika-spadvost>

Radíme zaměstnavateli o férových podmínkách pro vyplacení odchodného

Pomohli jsme zaměstnavateli ve veřejné správě se zavedením systému odchodného. Ujistili jsme ho, že nebude diskriminovat z důvodu věku, pokud bude systém vyplacení odchodného transparentní a všichni zaměstnanci, kterým vznikne nárok na starobní důchod, budou o možnosti volby mezi setrváním v pracovním poměru či jeho ukončením a vyplacením odchodného informováni v dostatečném předstihu.

 Stanovisko ochránce: sp. zn. 84/2016/DIS

Může homosexuál darovat krev?

Jsme proti stigmatům. Chceme proto, aby nebyli gayové automaticky považováni za osoby žijící promiskuitním způsobem života nebo dokonce za nemocné některou ze závažných infekčních nemocí (HIV, žloutenka typu B nebo C). Odmítnutí osoby jako dárce krve jenom z důvodu jeho homosexuální orientace je přímou diskriminací. Vyloučení muže, který měl v uplynulém roce pohlavní styk s jiným mužem, z darování krve za diskriminaci nepovažujeme. Doporučili jsme ale odborníkům, aby byla tato podmínka podrobena průběžnému hodnocení s ohledem na aktuální vývoj lékařských a epidemiologických poznatků. V jiných státech EU je totiž tato doba kratší.

 Zpráva ochránce: sp. zn. 3997/2016/VOP

»»»»»»»»»» Pomáháme

Těší nás, že naše argumenty mají stále váhu. Svou prací dokazujeme, že k odstranění diskriminace může dojít i bez zásahu soudní moci. Pokud lidé znají svá práva a povinnosti, mohou žít spokojenější život.

Takto jsme v roce 2017 kupříkladu pomohli

osobám se zdravotním postižením k získání vyhrazeného parkování v místě bydliště

 Zpráva ochránce:
sp. zn. 864/2016/VOP

 Zpráva ochránce:
sp. zn. 5945/2016/VOP

rodině s autistickým dítětem, která potřebovala větší obecní byt

 Tisková zpráva ochránkyň
ze dne 8. 6. 2017
<http://bit.ly/autista-bydleni>

státní zaměstnankyni, která požádala o kratší služební dobu z důvodu péče o dítě

 Tisková zpráva ochránkyň
ze dne 27. 7. 2017
<http://bit.ly/zamestnani-deti>

muži, který prošel změnou pohlaví a potřeboval potvrzení o změně identity za účelem vydání potvrzení o zaměstnání

 Zpráva ochránce: sp. zn. 7121/2015/VOP

mamince, která nemohla vstupovat do prodejny s dětským kočárkem

 Tisková zpráva ochránkyně ze dne 23. 11. 2017
<http://bit.ly/rodice-nakupovani>

 Zpráva ochránce: sp. zn. 6899/2015/VOP

chlapci s postižením, který čelil problémům při přestupu na novou školu

 Tisková zpráva ochránkyně ze dne 11. 1. 2018
<http://bit.ly/rodina-byt>

I přes tyto úspěchy se setkáváme s případy, kdy se nám nedaří diskriminaci jednoznačně prokázat z důvodu chybějících důkazů. Nejčastěji se s důkazní nouzí setkáváme v oblasti zaměstnání. V roce 2017 se kupříkladu jednalo o

advokátní koncipientku, která namítala sexuální obtěžování na pracovišti

 Zpráva ochránce: sp. zn. 2569/2016/VOP

muže, s nímž byl zrušen služební poměr ve zkušební době poté, co oznámil, že hodlá nastoupit na rodičovskou dovolenou

 Zpráva ochránce: sp. zn. 3849/2016/VOP

ženy, s níž zaměstnavatel ukončil pracovní poměr po návratu z rodičovské dovolené

 Zpráva ochránce: sp. zn. 1206/2015/VOP

Antidiskriminační žaloby před českými soudy

Rok 2017 byl bohatý na rozhodování soudů. Z našich úspěšných soudních případů vybíráme tyto:

Soud uznal diskriminaci romských chlapců při zápise do první třídy. Škola se musela písemně omluvit.

 Rozsudek Okresního soudu v Ostravě sp. zn. 26 C 42/2016-124 ze dne 1. 3. 2017
http://bit.ly/ostrava-42_2016

 Zpráva ochránce: sp. zn. 5202/2014/VOP

Město diskriminovalo nevidomého zájemce o obecní byt. Ten vysoudil omluvu a odškodné ve výši 50 tisíc korun.

 Tisková zpráva ochránkyně ze dne 22. 8. 2017
<http://bit.ly/nevidomy-byt>

Kolektivní smlouva, která vylučovala z nároku na odstupné osoby mající nárok na starobní důchod, je diskriminační, řekl Nejvyšší soud

 Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 5763/2015 ze dne 18. 1. 2017
<http://bit.ly/NS-5763-2015>

 Zpráva ochránce: sp. zn. 7077/2015/VOP

Na základě naší činnosti se v roce 2017 obrátili na soudy s žalobou tyto lidé

státní úřednice namítající
nerovné odměňování po návratu
z rodičovské dovolené

 [Zpráva ochránce:](#)
sp. zn. 6862/2016/VOP

romští nájemci, kteří byli
diskriminováni městem
(pronajímatelem)

 [Zpráva ochránce:](#)
sp. zn. 107/2013/DIS

zaměstnankyně veřejné
vysoké školy, které zaměstnavatel
přiděloval práci, když ošetřovala
nemocného člena rodiny,
a postihoval ji výtkami

 [Zpráva ochránce:](#)
sp. zn. 3532/2016/VOP

Bezplatná právní pomoc

Advokáti a advokátky spolupracující s Pro bono aliancí vybojovali pro naše klienty

videotelefon: Bytové družstvo instalaci
videotelefonu neslyšící člence původně odmítalo.

 [Zpráva ochránce:](#) sp. zn. 2587/2015/VOP

bezbariérový byt: Obec odmítala vyměnit
stávající byt za bezbariérový, přestože
ho měla k dispozici.

 [Zpráva ochránce:](#) sp. zn. 1307/2014/VOP

V roce 2017 jsme Pro bono alianci předali kauzu nevidomého muže, který není spokojen s praxí České televize. České titulky u zpravodajských pořadů ze zahraničí nejsou podle nás vhodným řešením pro nevidomé a slabozraké. Po naší intervenci bohužel nedošlo ke zlepšení audiopopisu reportáží. Názor soudu bude pro další praxi médií klíčový.

 [Doporučení ochránce:](#) sp. zn. 44/2015/DIS

»»»»» Mluvíme spolu

Služba šitá na míru

Začali jsme realizovat projekt Služba šitá na míru. V jeho průběhu jsme provedli výzkum na několika ministerstvech. Zajímalo nás, jak se daří státním zaměstnancům a zaměstnankyním sladovat pracovní, osobní a rodinný život.

Výzkum ukázal, že mezi ministerstvy existují v tomto tématu rozdíly. Z flexibilních forem práce je nejrozšířenější pružné rozvržení služební doby. Kratší služební dobu nebo výkon služby z jiného místa (známý jako homeworking) využívá pouze několik málo procent státních zaměstnanců/zaměstnankyň, i když zájem o tyto možnosti je násobně vyšší. Je pozitivní, že se ministerstva snaží zajišťovat péči o předškolní děti ve formě dětské skupiny. V roce 2018 nás čeká ještě workshop, kde budeme diskutovat o tom, jak situaci dál zlepšit.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 101/2017/DIS](#)

K tématu sladování jsme také uspořádali dvoudenní mezinárodní konferenci. Uvítali jsme 80 účastníků a účastnic.

 <http://bit.ly/sladowani>

10 let od vynesení rozsudku D. H. a ostatní proti České republice

D. H. a ostatní proti České republice je zlomovým rozsudkem v oblasti diskriminace a vzdělávání nejen v České republice, ale v celé Evropě. Výkonu tohoto rozsudku se ochránce věnoval nepřetržitě od roku 2009. Výzvy, kterým Česká republika čelí v oblasti inkluze, pojmenovala ombudsmanka ve společném prohlášení s komisařem pro lidská práva Rady Evropy.

Ve spolupráci s Nadací Open Society Fund Praha a Open Society Justice Initiative jsme uspořádali mezinárodní právnický seminář o strategické litigaci.

Po jeho skončení jsme promítali česko-britský dokumentární snímek „Evropa: Na jakých dětech záleží“ a diskutovali o začleňování romských dětí do hlavního vzdělávacího proudu.

Připravili jsme také pětidílný miniseriál „Každé dítě má právo na kvalitní vzdělání“. Na videa s Arnoštem Goldflamem, Janou Horváthovou, Pavlem Liškou, Janem Bendigem a Kateřinou Šimáčkovou se můžete podívat na Youtube. Video měla 25 tisíc zhlédnutí.

Náš nový informační leták, o tom jak postupovat při zápisech do nesegregované školy, ocenili jak romští rodiče, tak i organizace, které s nimi pracují. Leták je na našich stránkách v českém a romském jazyce.

 Mezinárodní právnický seminář o strategické litigaci <http://bit.ly/seminar-litigace>

 Miniseriál „Každé dítě má právo na kvalitní vzdělání“ <http://bit.ly/miniseriál>

První benefiční koncerty

Chtěli jsme podpořit dobrou věc. Uspořádali jsme dva klavírní koncerty a formou benefice se celkově podařilo vybrat 25 tisíc korun. Ty putují dvěma konkrétním spolkům:

- Konsent realizující kampaň „Když to nechce, tak to nechce“, která má za cíl bořit mýty o sexuálním násilí a znásilnění.
- META, která podporuje žáky a žákyně s odlišným mateřským jazykem při jejich začleňování do českých škol.

Nové publikace

Vydali jsme několik nových informačních letáků, abychom zvýšili povědomí o ochraně před diskriminací a o působnosti ochránce.

 Školství – nejčastější dotazy <http://bit.ly/skolstvi-dotazy>

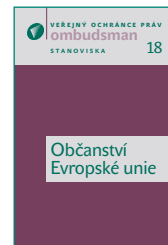
 Nenávistné projevy na internetu <http://bit.ly/nenavist-internet>

 10 základních rad: Jak pomoci oběti šikany na pracovišti? <http://bit.ly/sikana-rady>

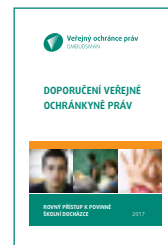
 Příběhy, které inspirují – diskriminace z důvodu rasy, etnicity, národnosti: informační materiál v českém a romském jazyce.
<http://bit.ly/cesky-pribehy>
<http://bit.ly/romsky-pribehy>

 Leták o zápisech do nesegregované školy v českém a romském jazyce
<http://bit.ly/letak-skola>
<http://bit.ly/romsky-skola>

 Občanství Evropské unie – sborník shrnující zkušenosti ochránce s aplikací unijního práva <http://bit.ly/obcanstvi-EU>

 Aktualizovali jsme doporučení k férovým zápisům do prvních tříd, neboť došlo ke změně právní úpravy: <http://bit.ly/doporuceni-ZS>

Pro sociální pracovníky a pracovníce

Navázali jsme spolupráci s Asociací vzdělavatelů v sociální práci. Uspořádali jsme pro ně čtyři semináře v [Praze](#) a [Olomouci](#).

Pro advokáty

Lektorovali jsme pět [seminářů](#) ve spolupráci s Pro bono aliancí na následující témata:

- Základy antidiskriminačního práva
- Obtěžování na pracovišti
- Rovné odměňování: Jak vyhrát případ u soudu?
- Náboženské symboly v zaměstnání a vzdělávání
- Hmotná nouze. Diskriminace z důvodu etnicity

Veřejná správa

Pro správní orgány jsme uspořádali tradiční kulatý stůl „Společně proti diskriminaci“. Proškolili jsme 90 inspektorů a inspektorek České školní inspekci v otázce segregace. Diskutovali jsme s matričními

úřady naše zjištění ohledně uzavírání registrovaného partnerství. Věnovali jsme pozornost problémům, které provázejí vzdělávání dětí s odlišným mateřským jazykem.

 Kulatý stůl „Společně proti diskriminaci“

 Seminář „Vybrané problémy rovného přístupu ke vzdělání“

 Kulatý stůl „Uzavírání registrovaného partnerství v ČR“

 Kulatý stůl „Žáci s odlišným mateřským jazykem a zkoušky z ČJ – překážka v přístupu ke střednímu vzdělávání?“

Neziskové organizace

Na každoročním kulatém stole jsme probrali nejdůležitější témata z oblasti zdravotní péče, vzdělávání a bydlení. Vystoupili jsme na akcích Prague Pride, Byznys pro společnost, Nadace Open Society Fund Praha či Stálé asociace konferencí ve vzdělávání.

 Kulatý stůl „Rok 2016 v oblasti boje proti diskriminaci“

Soukromý sektor

Vyšší počet podnětů z oblasti pojišťovnictví nás vedl ke svolání kulatého stolu. S pojišťovnami jsme diskutovali o férovém nastavení pojistných podmínek. Sdíleli jsme zkušenosti s námitkami diskriminace při poskytování různých pojistných produktů.

 Kulatý stůl „Rovné zacházení v pojišťovnictví“

Mezinárodní spolupráce

Intenzivně jsme se zapojili do spolupráce s dalšími orgány pro rovné zacházení v rámci sítě Equinet – European Network of Equality Bodies (viz Zahraniční vztahy str.). V Brně jsme pak přivítali 15 kolegů a kolegyní na semináři k problematice rovného odměňování.

 Seminář k problematice rovného odměňování

9.

KANCELÁŘ VEŘEJNÉ
OCHRÁNKYNĚ PRÁV

»»»»»»»»»» Rozpočet a jeho čerpání v roce 2017

Schválený rozpočet na rok 2017

110 895 tisíc korun

V průběhu roku byl rozpočet zvýšen o výdaje na financování projektu z Národního programu Azylového, migračního a integračního fondu registrační číslo AMIF/8/02 „**Podpora účinného systému sledování nucených návratů**“ (1 018 tisíc Kč), projektu z Operačního programu Zaměstnanost registrační číslo CZ .03. 1. 51/0.0/0.0/15_027/0005638 „**Služba šitá na míru**“ (1 295 tisíc Kč), projektu z Integrovaného regionálního operačního programu registrační číslo CZ.06. 3. 05/0.0/0.0/15_011/0003134 „**Kybernetická bezpečnost KVOP**“ (7 924 tisíc Kč) a o výdaje na posílení prostředků na platy vč. příslušenství v souvislosti s navýšením tarifních tabulek podle nařízení vlády č. 564/2006 Sb. o 10 % od 1. 11. 2017 (1 181 tisíc Kč).

V roce 2017 došlo rovněž k zapojení nároků z ne-spotřebovaných výdajů z předchozích let ve výši 31 221 tisíc Kč. Z této částky bylo

- 15 634 tisíc Kč použito na výdaje nezajištěné rozpočtem kapitoly (v tom 1 914 tis. Kč na platy a ostatní platby za provedenou práci vč. příslušenství,
- 9 553 tisíc Kč na provozní výdaje a
- 4 167 tisíc Kč na výdaje programového financování (přístavba sídla Kanceláře).

Tyto prostředky byly použity k zajištění standardní činnosti Kanceláře při vyřizování podnětů a při plnění dalších úkolů, které ochránkyni vyplývají zejména ze zákona č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací (národní těleso pro rovné zacházení a ochranu před diskriminací), Opčního protokolu k Úmluvě proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (národní preventivní mechanismus) a zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR, ve znění pozdějších předpisů (sledování vyhoštění cizinců). Dále jsme tyto prostředky využili na spolufinancování projektů „**Dětská skupina Motejlci**“, „**Podpora účinného systému sledování nucených návratů**“ a projektu „**Služba šitá na míru**“.

Vyčerpaný rozpočet za rok 2017

123 678 tisíc korun

Ve srovnání se schváleným rozpočtem jde o čerpání na 111,53 %. Z toho

- 872 tisíc Kč na financování projektu „Dětská skupina Motejlci“,
- 1 117 tisíc Kč na financování projektu „Služba šitá na míru“,
- 1 048 tisíc Kč na financování projektu „Podpora účinného systému sledování nucených návratů“,
- 47 tisíc Kč na financování projektu „Kybernetická bezpečnost KVOP“

Překročení rozpočtu výdajů bylo kryto zapojením nároků z nespotřebovaných výdajů (vyčerpáno 15 634 tisíc Kč). Nároky z nespotřebovaných výdajů byly použity na platy a příslušenství čtyř zaměstnanců (povolené překročení limitu počtu zaměstnanců), ostatní osobní výdaje (spolupráce externích expertů), zvýšení platů představitelů v důsledku změny platové základny, dále na provozní výdaje (ve schváleném rozpočtu výdajů došlo k výraznému krácení provozních výdajů) a na práce v souvislosti s realizací přístavby nové budovy Kanceláře, která bude převážně financována z nároků z nespotřebovaných výdajů.

Podrobné výsledky hospodaření Kanceláře jsou zveřejněny na webových stránkách ochránce http://bit.ly/VOP_hospodareni

Personální situace v roce 2017

136

byl závazný limit počtu zaměstnanců Kanceláře pro rok 2017. Původní limit byl v průběhu roku zvýšen ze 133 na 136 osob (v průměru o 2,5 zaměstnanců, tj. na 135,50 osob). Jednalo se o zaměstnance podílející se na projektech spolufinancovaných z prostředků EU.

136,75

zaměstnanců byl skutečný průměrný přepočtený evidenční počet za rok 2017. Důvodem překročení limitu byl nárůst počtu zaměstnanců o 4 (3 zaměstnanci na oddělení právní a 1 zaměstnanec do odboru vnitřní správy – informatik). Ke zvýšení limitu zaměstnanců došlo s předchozím souhlasem Ministerstva financí ČR a byl pokryt zapojením nároků ne-spotřebovaných výdajů z uplynulých let. Navýšení počtu zaměstnanců bylo jako opatření trvalého charakteru zohledněno v návrhu rozpočtu Kanceláře na rok 2018.

104

zaměstnanců se přímo zabývalo vyřizováním podnětů a výkonem dalších působností ochránce (národní preventivní mechanismus, národní těleso pro rovné zacházení a ochranu před diskriminací a sledování vyhoštění cizinců).

Pokračovali jsme ve spolupráci s odborníky, kteří nejsou kmenovými zaměstnanci, ale mohou přispět ke komplexnímu posouzení některých případů. Zejména při provádění systematických návštěv v místech, kde se nacházejí lidé omezení na svobodě, a v agendě rovného zacházení jsme spolupracovali např. s lékaři, psychology, zdravotnickými a sociálními pracovníky, geriatry aj. Rozvíjela se i spolupráce s právníckými fakultami v Brně a Olomouci na prakticky zaměřených předmětech (tzv. kliniky), jejichž součástí byla praxe studentů v kanceláři.

»»»»» Poskytování informací dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím

65

doručených a vyřízených žádostí o poskytnutí informací podle zákona o svobodném přístupu k informacím. Byly doručeny písemně, elektronickou poštou, nebo prostřednictvím datové schránky.

Z toho v

51

případech byla informace poskytnuta. Šlo především o dotazy na zobecněné výsledky šetření ochránce a na jeho stanoviska v jednotlivých agendách (armáda, policie a vězeňství, diskriminace, sociálně-právní ochrana dětí, územní, stavební a kolaudační řízení, ochrana přírody a krajiny, EIA a báňská správa, věci cizinců a podobně), o žádosti o písemnosti ze spisu stěžovatelů, o zaslání Sborníků stanovisek Vězeňství, nebo o informace týkající se fungování, organizace a rozpočtu Kanceláře.

19×

kancelář žádost o informaci (nebo její část) odmítl. Ve 4 případech podali žadatelé proti rozhodnutí o odmítnutí žádosti odvolání. V 1 případě Kancelář obdržela stížnost na postup při vyřizování žádosti o informace.

	Celkový počet podaných žádostí o poskytnutí informací	65
§ 18 odst. 1 písm. a)	Počet vydaných rozhodnutí o odmítnutí žádosti (či její části)	19
§ 18 odst. 1 písm. b)	Počet podaných odvolání proti rozhodnutí	4
§ 18 odst. 1 písm. c)	Opis podstatných částí každého rozsudku soudu	0
§ 18 odst. 1 písm. d)	Výčet poskytnutých výhradních licencí	0
§ 18 odst. 1 písm. e)	Počet stížností podaných podle § 16a zákona	1
§ 18 odst. 1 písm. f)	Další informace vztahující se k uplatňování zákona	0

»»»»»»»» Média a komunikace s veřejností

Mediálně nejsledovanější z témat prezentovaných ochránkyní

- zjištění z návštěv policejních cel a léčeben pro dlouhodobě nemocné;
- nedostatečná schopnost společnosti vnímat práva a potřeby osob se zdravotním postižením
- sousedské spory a změny v přestupkových řízeních
- šetření postupu finanční správy při využívání zajišťovacích příkazů
- zjištění o postupu úřadů v případech týrání zvířat nebo nezvládnutého chovu zvířat
- případ pokuty za nevěnování se řízení uložené policií v nemocnici seniorce, která při sestupování z kola upadla a zranila se

Média zajímala činnost ochránkyně zejména v souvislost

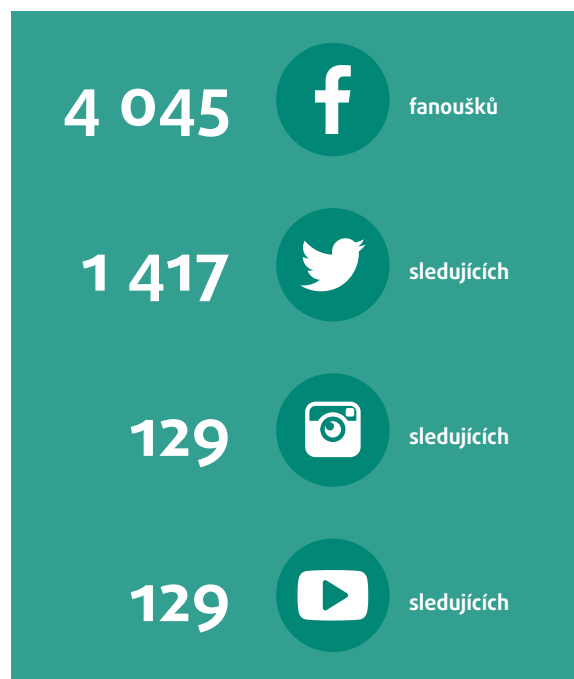
- s činností policie (89 příspěvků)
- s problémy seniorů a sociálním zabezpečením obecně (83 příspěvků)
- s ochranou práv dětí, péčí o děti a s problémy rodin (74 příspěvků)
- s právy osob se zdravotním postižením (61 příspěvků)
- s oblastí stavebnictví a životního prostředí (50 příspěvků)

Internetové stránky

Sociální sítě

TOP témata na webu

- hluk a obtěžování hlukem
- úprava styku obou rodičů s dítětem
- šikana na pracovišti, mobbing, bossing
- příspěvek na péči
- dávky pomoci v hmotné nouzi

TOP témata na sociálních sítích

- případ babičky, která se ujala vnuka, a kvůli chybně přiznané pěstounské dávce po ní úřady chtěly vrátit vysoký přeplatek,
- pomoc mladé mamince, které úřady odebraly dítě s tím, aby nejprve prokázala, že se o něj dokáže starat,
- videoseriál Každé dítě má právo na kvalitní vzdělání
- případy pomoci lidem se zdravotním postižením a jejich rodinám při získávání bezbariérového bydlení
- zastavení „kolotoče“ opakující se chyby úřadu, která několikrát připravila matku dětí o vdovský důchod

Zvyšovat právní povědomí lidí při řešení konkrétních životních situací se ochránkyni v loňském roce dařilo i prostřednictvím pravidelné rubriky v Týdeníku Květy.

120
letáků

v češtině a 9 dalších jazycích s návody a řešením častých životních situací (angličtina, francouzština, ruština, němčina, romština, polština, vietnamština, arabština a perština)

 bit.ly/letaky_zadosti

»»»»»»»»»» Zahraniční vztahy

V roce 2017 jsme nadále rozvíjeli zahraniční vztahy s mezinárodními organizacemi vládního i nevládního charakteru a posilovali vzájemnou spolupráci s ombudsmany jiných států. Tradiční každoroční setkání ombudsmanů Visegrádské čtyřky bylo tentokrát zorganizováno pod taktovkou ochránkyně v Brně. V závěru roku jsme se stali členy evropské sítě národních lidskoprávních institucí (ENNHRI) a věříme, že nám toto členství přinese mnoho zajímavých příležitostí k další spolupráci a vzájemnou výměnu znalostí a zkušeností.

1/ Setkání ombudsmanů Visegrádské čtyřky

V září 2017 uspořádala ochránkyně v Brně setkání ombudsmanů Visegrádské čtyřky – Polska, Slovenska, Maďarska a České republiky. Kromě projednání mnoha praktických témat a výměny zkušeností bylo výstupem konference společné prohlášení s názvem „Lidská práva pro každého“, reagující na aktuální výzvy, jimž ombudsmanské instituce v EU čelí, a zdůrazňující důležitost vzájemné podpory a spolupráce.

2/ Posilování bilaterální spolupráce

Na jaře 2017 ochránkyně navázala spolupráci s novou veřejnou ochránkyní práv Slovenské republiky Máriou Patakyovou. Na bilaterální úrovni se setkala také s arménským ombudsmanem Armanem Tatoyanem a velvyslancem Albánie v Praze Rizem Podou. V průběhu roku byla úspěšně navázána dlouhodobá spolupráce s týmem rakouského ombudsmana, který se zabývá problematikou sociálního zabezpečení s přeshraničním prvkem.

V závěru roku se ochránčyně zúčastnila Prvního národního lidskoprávního kongresu pořádaného polským ombudsmanem Dr. Adamem Bodnarem při příležitosti oslavy 30. výročí přijetí zákona o veřejném ochránci práv v Polsku.

3/ Členství v síti ENNHRI

Koncem roku 2017 jsme se stali členy evropské sítě národních lidskoprávních institucí (ENNHRI). Síť sdružuje národní lidskoprávní instituce z celé Evropy a je součástí globální, celosvětové sítě lidskoprávních institucí – GANHRI. Členství pro nás bude přínosem, neboť sdružuje i mnoho ombudsmanských institucí, které na národní úrovni vykonávají působnost národní lidskoprávní instituce. Česká republika takovouto instituci ustanovenou nemá, což je důvodem, proč se mnoho mezinárodních lidskoprávních aktérů obrací s žádostmi o spolupráci na nás. Ačkoliv se kvůli omezením našeho zákonného mandátu nemůžeme role NHRI plně zhostit, plníme její úkoly do té míry, do jaké nám to naše působnost dovoluje. Věříme, že členství v ENNHRI pro nás bude cenným zdrojem zkušeností a informací v oblastech, které v České republice doposud zůstávají neprozkoumané.

4/ Mezinárodní spolupráce NPM

V roce 2017 jsme nadále upevňovali bilaterální mezinárodní spolupráci s NPM z jiných států Evropské unie, a to především s rakouským a francouzským NPM. Zúčastnili jsme se několika mezinárodních konferencí či jiných vzdělávacích akcí. Činnost NPM v oblasti mezinárodní spolupráce vyvrcholila naší aktivní účastí na konferenci v tuniském

Hamamatu, která byla pořádána při příležitosti vzniku tuniského NPM. K přednesení příspěvku jsme byli požádáni zástupci Rady Evropy, abychom sdíleli své zkušenosti a praktické poznatky, a pomohli tak tuniským kolegům při budování nové instituce a vykonávání její činnosti.

5/ Mezinárodní aktivity v rámci sítě Equinet

Oddělení rovného zacházení bylo v roce 2017 na mezinárodní scéně velmi aktivní především v rámci sítě Equinet. Tato síť sdružující orgány pro rovné zacházení oslavila v roce 2017 již desetileté výročí své existence. V jejím rámci jsme se zapojili do činnosti čtyř pracovních skupin (právo, tvorba politik, gender, výzkum). Vedoucí odboru rovného zacházení Petr Polák byl potvrzen ve funkci člena vedení organizace (Executive Board) a právnička Veronika Bazalová moderovala pracovní skupinu věnující se antidiskriminačnímu právu (Equality law). Kromě několika zasedání výkonné rady Equinetu jsme se zúčastnili také různých vzdělávacích akcí pořádaných Equinetem, a to např. semináře zaměřené na problematiku strategické litigace realizované orgány pro rovné zacházení, konference týkající se prezentace výsledků výzkumu EU MIDIS II (diskriminace migrantů a Romů v EU) nebo semináře na téma znevýhodnění žen na trhu práce.

Kromě organizace Equinet spolupracujeme také s dalšími mezinárodními organizacemi. S našimi poznatky z praxe jsme seznámili Organizaci spojených národů, Evropskou komisi proti rasismu a intoleranci, Výbor pro odstranění všech forem rasové diskriminace, Evropský výbor pro sociální práva a Výbor pro práva osob se zdravotním postižením.

Vybrané mezinárodní aktivity v roce 2017

- **Konference Evolution and Challenges of Multi-mandated NHRIs** (Gruzie, Tbilisi, 19. dubna). Téma: národní lidskoprávní instituce (NHRI) a jejich diverzita, spolupráce NHRI s dalšími aktéry, ohlédnutí za dvaceti lety existence a činnosti ombudsmana v Gruzii.
- **Konference Reclaiming Human Rights in Europe: How to Enhance the Democratic Space?** (Chorvatsko, Záhřeb, 11.–12. května). Téma: nezávislost ombudsmanských institucí, protiteroristická opatření a ochrana lidských práv, svoboda projevu a hate speech.
- **Konference Annual Conference on European Data Protection Law 2017** (Belgie, Brusel, 10. – 12. května). Téma: představení nového nařízení EU k ochraně dat.
- **Setkání Jahrestagung zum europäischen Sozialversicherungsrecht 2017** (Německo, Trier, 22. – 23. května). Téma: představení návrhu novelizace konkrétních nařízení v oblasti práva sociálního zabezpečení, judikatura Soudního dvora Evropské unie v dané oblasti, očekávané změny v sociálním právo po Brexitu.
- **Konference The Nordic Asylum Law Seminar** (Island, Reykjavík, 29. – 30. května). Téma: aktuální otázky azylového práva, management migrace a lidská práva – ochrana uprchlíků v krizi.
- **Seminář Recent Case Law of the European Court of Human Rights in Asylum Law Matters** (Francie, Štrasburk, 1. – 2. června). Téma: podrobné seznámení s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva v oblasti azylového práva.
- **European Network of Ombudsmen Conference** (Belgie, Brusel, 19. – 20. června). Téma: populismus v EU, práva občanů EU po Brexitu, současné a budoucí výzvy pro ombudsmanské instituce.
- **Seminář Application of EU law: Challenges in complaint handling and own-initiative investigations. Shared experiences between the European Network of Ombudsmen and the Commission services** (Belgie, Brusel, 28.–29. září). Téma: šetření ombudsmana týkající se evropského práva.
- **Konference Together for an Equal Europe** (Belgie, Brusel, 10. října). Téma: problémy a výzvy orgánů pro rovné zacházení, reflexe deseti let činnosti Equinetu.
- **Own Initiative Workshop** (Nizozemsko, Haag, 6. – 7. listopadu). Téma: vedení šetření z vlastní iniciativy.
- **Valné shromáždění ENNHRI** (30. listopadu). Téma: prezentace strategického plánu organizace na 2018 – 2021, aktivity ENNHRI v roce 2017, zpráva finančního výboru ENNHRI, prezentace práce pracovních skupin v rámci ENNHRI.
- **Konference „We have the Same Rights“: The Human Rights of Older Persons and Long-term Care in Europe** (28. listopadu). Téma: práva starších osob a péče o dlouhodobě nemocné v Evropě.
- **Konference The First Congress on Human Rights** (Polsko, Varšava, 8. – 9. prosince). Téma: současné mezinárodní výzvy v oblasti ochrany občanských práv, lidská práva z pohledu různých generací, práva žen.
- **Konference International Colloquium Of National Preventive Mechanisms Repositories and Practices** (Tunisko, Hammamet, 14. – 16. prosince). Téma: organizace a fungování NPM, metodologie systematických návštěv zařízení.

VÝROČNÍ ZPRÁVA O ČINNOSTI VEŘEJNÉ OCHRÁNKYNĚ PRÁV ZA ROK 2017

Redakční rada

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D; JUDr. Stanislav Křeček; JUDr. Pavel Pořízek,
Mgr. Petra Zdražilová, JUDr. Ondřej Vala, Mgr. Petr Polák

Editorka

Mgr. Iva Hrazdílková

Foto

Mgr. Kateřina Pavlíčková

Vydala Kancelář veřejného ochránce práv v roce 2018

Grafický návrh, sazba, produkce: Omega Design, s.r.o.

Náklad: 600 výtisků

1. vydání

ISBN 978-80-87949-70-2

ombudsman
veřejný ochránce práv

